

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

นางสาว วรามัย ใจมั่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM OF ART LEARNING
AREA ON TA-JUG HAND WEAVING FOR NINTH GRADE STUDENTS IN
KANCHANABURI PROVINCE

Miss Waramai Chaimun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

โดย

นางสาววราภรณ์ ใจมั่น

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุลย์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะครุศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีระนสาร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญ์ไพบุลย์)

.....กรรมการ ภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม)

วราลัย ไจมัน : แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี (GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM OF ART LEARNING AREA ON TA-JUG HAND WEAVING FOR NINTH GRADE STUDENTS IN KANCHANABURI PROVINCE)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์ ดร. วชรินทร์ ฐิติอดิศัย, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม:
รศ. ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบูลย์, 202 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและขั้นตอนพื้นฐานของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ และกำวัดการประเมินผล ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 33 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 33 คน ศึกษานิเทศก์ด้านการนิเทศและติดตามผลกลุ่มสาระศิลปะด้านทัศนศิลป์และด้านการนิเทศและติดตามผลทางด้านหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 11 คน รวมถึงผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์การทอผ้าลายตาจัก และโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการสนับสนุนอุปกรณ์การทอผ้า ในด้านความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก สรุปผลได้ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ ได้แก่ ศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนและท้องถิ่นรวมทั้งสามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะเช่นการออกแบบมาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจักของตนพร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ 2) การกำหนดเนื้อหาสาระ ในเรื่องความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน เป็นต้น 3) การกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว และ 4) การประเมินผล ผู้เรียนสามารถอธิบายประเภท คุณค่า ประโยชน์หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยคือ 1) ควรมีการวิจัยถึงคติความเชื่อที่แฝงอยู่ในการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านและภูมิปัญญาทางด้านศิลปะประเภทต่าง ๆ 2) ควรมีการวิจัยถึงความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความร่วมมือกันของผู้จัดการศึกษาและบุคคลในชุมชน 3) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะ ในทุกระดับการศึกษา 4) ควรมีการวิจัยถึงสภาพปัญหาและแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะท้องถิ่นทั้งในระดับจังหวัดและในระดับชาติ

ภาควิชา.....ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา.....	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ศิลปศึกษา.....	ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....
ปีการศึกษา.....2553.....	ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

##5183383527: MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: LOCAL CURRICULUM DEVELOPMENT/ LOCAL WISDOM/ WEAVING/

TA – JUG HAND WEAVING

WARAMAI CHAIMUN : GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF A LOCAL CURRICULUM OF ART LEARNING AREA ON TA-JUG HAND WEAVING FOR NINTH GRADE STUDENTS IN KANCHANABURI PROVINCE ADVISOR: WATCHARIN THITIADISAI, Ph. D. , CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. POONARAT PICHAYAPAIBOON, Ed. D., 202 pp.

The purposes of this research were to explore the state and propose the basic steps for local art curriculum development on TA-JUG hand weaving for the ninth grade students in Kanchanaburi. This study suggests learning objectives, classroom activities, teaching aids, and student assessment. Population and samples included 33 secondary-level art teachers in Kanchanaburi, 33 secondary-level school administrators, 11 art teacher supervisors in Kanchanaburi, and 15 local TA-JUG hand weaving makers. Research instruments are questionnaires were interviews. The data from the questionnaires were analyzed by descriptive statistics for percentage, mean, standard deviation. The obtained data from interviews were transcribed and categorized using content analysis.

The findings concerning problems in teaching show that the teachers did not have experience in the hand weaving, and schools did not have the budget for the weaving teaching equipments. Opinions of the stakeholders about local art curriculum are as follows: 1) Define purpose: the local art curriculum on TA-JUG hand weaving should be collaboratively developed by the curriculum designers and the local experts. Besides, the curriculum should aim to promote learners' creativity. 2) Define contents: the curriculum should emphasize on the importance, the benefits, and the social, cultural, and economic impacts of TA-JUG hand weaving on the community. 3) Define learning activities and teaching aids: different samples of TA-JUG hand weaving should be presented and analyzed. 4) Student assessment: students should be able to explain about different types, values, and functions of TA-JUG hand weaving.

Based on the findings mentioned, there are several recommendations for further studies. Firstly, there should be more studies on local wisdom in different contexts (settings). Secondly, there should be collaboration among curriculum designers, local experts, and the community. Moreover, the local art curriculum should be implemented in all levels of education. Finally, there should be future studies on problems and solutions for conserving local arts regionally and nationally.

Department :Art, Music and Dance Education.... Student's Signature.....
 Field of Study : Art Education..... Advisor's Signature.....
 Academic Year :2010..... Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกล่าวขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วชิรินทร์ สุทธิอดิษฐ์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนชี้แนะแนวทางและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัย ด้วยความเอาใจใส่ผู้วิจัยตลอดจนให้กำลังใจด้วยความเมตตาอย่างต่อเนื่องตลอดการวิจัย

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และอาจารย์ ดร. เกษมรัสมิ์ วิจิตรกุลเกษม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิด คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่สละเวลาตรวจสอบและแก้ไขตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้มีประสิทธิภาพ

กราบขอบพระคุณผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรีที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ อูบล อำนวย ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งเป็นกำลังใจให้ตลอดการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ เพื่อน พี่ น้อง ในสาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับกำลังใจให้แก่นักตลอดระยะเวลาการศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุนผู้วิจัยและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณครอบครัวสงคราม ที่มอบความอบอุ่น กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้วิจัย ตลอดจนผู้ที่มีได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ด้วย คุณค่าทั้งปวงอันเกิดจากการวิจัยนี้ ขอมอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความสำนึกในบุญคุณและซาบซึ้งในความเมตตาอย่างยิ่ง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ

บทที่

1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	12
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	13
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	19
แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATIONกับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน.....	33
การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551.....	43
ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าขาวม้าลายตาจักของบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	73
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77

บทที่	หน้า
การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	79
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	81
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	102
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	126
สรุปผลการวิจัย.....	128
อภิปรายผลผลการวิจัย.....	135
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	148
รายการอ้างอิง.....	149
ภาคผนวก.....	162
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	163
ภาคผนวก ข ตารางแสดงแสดงความสัมพันธ์วัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการวิจัยระเบียบวิธีวิจัยและผลลัพธ์ที่ได้.....	165
ภาคผนวก ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	168
รายชื่อโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย.....	169
รายนามช่างผู้ผลิตงานทอผ้าลายตากักที่ให้สัมภาษณ์.....	172
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	173
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	202

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู ศิลปศึกษา.....	81
2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนด วัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	85
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนด เนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	88
4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนด กิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	90
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็น ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น.....	94
6 สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตทอผ้าลายตาจัก.....	119
7 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นทางการเรียนรู้ของช่างทอผ้าลายตาจัก.....	121
8 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นทางการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญใน การผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ.....	121
9 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นทางการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตงาน ทอผ้าลายตาจักของช่างทอ.....	122
10 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นทางด้านการคิดเห็นและแนวทางเกี่ยวกับ การเผยแพร่ความรู้ในการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ.....	123

ตารางที่

หน้า

11	ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กเกี่ยวกับความคิดเห็น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางด้านการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล	124
----	--	-----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและช่วยให้คนพัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต เป็นการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และการศึกษาที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ มีความจำเป็นสำหรับประชาชนทุกคนที่จะต้องได้รับการศึกษาคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจำเป็นต้องมีหลักสูตรแม่บท (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

หลักสูตรแม่บทเป็นข้อกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน และเป็นไปในทิศทางที่การศึกษาที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ได้กล่าวถึงระดับการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาในประเทศไทยว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกันมิให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและมุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสพัฒนาหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้ ดังนั้นหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท จึงกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระต่าง ๆ ในลักษณะกว้าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนทั่วทั้งประเทศได้เรียนรู้สิ่งเดียวกันในส่วนที่จำเป็นต้องเรียนรู้เหมือนกัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้กับประเทศไทยแต่ในขณะเดียวกันท้องถิ่นในสังคมไทยมีความแตกต่างกัน ความรู้บางอย่างที่อยู่ใกล้ตัวสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนและท้องถิ่นได้ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม อาชีพในท้องถิ่น และภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้สืบต่อไปในท้องถิ่นนั้น ๆ ควรที่ผู้เรียนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นจะได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษา

หลักสูตรท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เข้ากับความต้องการของท้องถิ่น สู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ นอกจากนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เพื่อให้การจัดการศึกษาภายในท้องถิ่น

บรรลุลผลดังกล่าว จะต้องจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น โดยดำเนินการให้ฝ่ายต่าง ๆ อาทิ โรงเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น นักธุรกิจชุมชน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2545)

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ครู บุคลากรในโรงเรียน และชาวบ้านในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เข้าเป็นแนวร่วมช่วยกันจัดทำขึ้น โดยบูรณาการวิถีชีวิต กระบวนการเรียนรู้และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาสาระทางวิชาการ อาจจะได้เลือกสรรมาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือจัดทำใหม่เป็นเอกเทศจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนเข้ากับความต้องการของชุมชน และตระหนักถึงบทบาทในการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแบบยั่งยืนให้กับชุมชน (สงัด อุทรานันท์, 2532; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาการคิด เจตคติ วิสัยทัศน์ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ศิลปะมีบทบาทสำคัญต่อวิถีทางการดำเนินชีวิตมนุษย์ที่เป็นอยู่ในสังคม ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งส่งเสริมคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังค่านิยมทางศิลปะให้กับคนไทยในสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และสืบทอดเจตนารมณ์ทางค่านิยม รวมถึงวัฒนธรรมทางศิลปะมิให้สูญหายไปจากสังคม การวางแผนในการจัดการศึกษาจึงคำนึงถึงการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวให้ กลุ่มวิชาศิลปศึกษาถูกกำหนดไว้ในหลักสูตร และได้รับการยอมรับว่าเป็นกลุ่มรายวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์เป็นวิชาหนึ่งในการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาชนในประเทศให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความคิด และจินตนาการที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและรากฐานทางวัฒนธรรม (พิกุล สีหาพงษ์, 2546) การเรียนศิลปะด้านทัศนศิลป์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เป็นการเรียนที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์

จากจินตนาการ รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์
 วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และ
 วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชื่นชมและ
 ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2551) ซึ่งสอดคล้อง
 กับความต้องการของหลักสูตรท้องถิ่น คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจใน
 องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีและสาระสำคัญต่าง ๆ ของชุมชนและต้องการให้
 ผู้เรียนอนุรักษ์และสืบทอดเป็นมรดกต่อไป รวมถึงจุดเน้นสำคัญที่โรงเรียนและชุมชนต้องการ
 พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่โดดเด่น เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน (สำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษากาญจนบุรี, 2552) รวมถึงได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้น
 กระบวนการและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น อันได้แก่ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ
 จังหวัด เขตการศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเริ่ม
 จากการศึกษาหลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและ
 ความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถความสนใจ
 และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น (กาญจนา คุณารักษ์, 2543; พิกุล สีหาพงษ์,
 2546)

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีลักษณะเด่น
 คือ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์
 ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล รวมถึงรู้และเข้าใจการ
 เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่นแต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างาน
 ทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและ
 วัฒนธรรมต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์
 (2540) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ของเยาวชน เพื่อให้
 เกิดความภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

Congdon, K.G. (1986, อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) สนับสนุนให้มี
 การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านในวงการศิลปศึกษา มีความเห็นว่าควรจะมีโครงการสำหรับ
 วัฒนธรรมพื้นบ้าน และตัวศิลปินพื้นบ้านเองควรเข้ามามีบทบาทในการให้สาระความรู้ และ
 ทักษะร่วมกับศิลปศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น หลักสูตรศิลปศึกษาควรเน้นประเด็นด้าน
 วัฒนธรรม และเมื่อศึกษาผลงานศิลปะในวัฒนธรรมใด ก็ควรเน้นสุนทรียศาสตร์ของวัฒนธรรม
 นั้น ๆ ด้วย การเน้นข้อมูลดังกล่าวนี้จะช่วยให้สามารถสังเกตถึงมาตรฐานของการตัดสินและเป็น
 การให้ความเคารพต่อคุณค่าที่วัฒนธรรมนั้น ๆ ยึดถืออีกทั้งยังช่วยสร้างหนทางของการศึกษา
 ศิลปะในลักษณะข้ามวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะทำได้โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วม

ในการกำหนด และพัฒนาหลักสูตรโดยเฉพาะให้ยืดหยุ่น และหลากหลายสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชน สังคมและการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ตามหลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (อำรุง จันทวานิช, 2542) ซึ่ง มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (2539) ได้สรุปว่า ศิลปะท้องถิ่นหรือศิลปกรรมท้องถิ่น มีลักษณะเป็นงานช่างฝีมือหรือช่างศิลป์ โดยใช้วัสดุพื้นถิ่นในการประดิษฐ์สร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญคือ ความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอยและความงามบนพื้นฐานของธรรมชาติแวดล้อม สังคมชนบทรอบบ่มประเพณีและความเชื่อ ศิลปะท้องถิ่นจึงมีความหมายต่อการดำรงชีวิต และมีคุณค่าต่อการบำรุงขวัญของประชาชน มีลักษณะเช่นเดียวกับงานศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ดังที่ ศิลป์ พีระศรี (อ้างถึงใน พระยาอนุমানราชธนะ, 2515) ได้อธิบายความหมายของศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) ว่าเป็นศิลปะชนิดหนึ่งที่อุดมด้วยลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกอย่างง่ายๆ ถือเป็นปริมปราศติสืบต่อกันมาโดยประชาชนในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเครื่องส่องให้เห็นลักษณะพิเศษเกี่ยวกับพฤติกรรมปัญญาและจิตใจของประชาชนเหล่านั้น

สำหรับวิธีการในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพื้นเมืองของไทยวิธีหนึ่งก็คือ การให้การศึกษาเพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของศิลปะพื้นบ้าน เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมกระบวนการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างยิ่ง โดยสามารถถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในด้านที่เกี่ยวกับทัศนคติ กฎเกณฑ์ของสังคม ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมทุกรูปแบบของมนุษย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2524) ดังที่สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทของการศึกษาในการอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า การศึกษาเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีแก่ชีวิตของตนเองและสังคม ผลสะท้อนที่ตามมาคือ การรู้ในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้อย่างต่อเนื่องให้สืบทอดต่อไปแก่เยาวชนรุ่นลูก รุ่นหลานอย่างไม่รู้จักจบสิ้น ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านของไทย ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความต้องการของสังคมและท้องถิ่นนั้นๆ การศึกษากับวัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (ชนิตา รัชพลเมือง, 2525) สังคมจึงจำเป็นต้องมีสถาบันหรือองค์กรที่ทำหน้าที่จัดการ และดำเนินการจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการทางด้านนี้ซึ่งสถาบันดังกล่าวก็คือ สถาบันการศึกษานั้นเอง (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2540)

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาทที่สำคัญในระยะยาวในการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีงามต่าง ๆ ของนักเรียนทุกคนอันจะก่อให้เกิดค่านิยมในคุณงามความดี และเจตคติที่ดี ที่มีต่อส่วนรวมในอนาคต ซึ่งค่านิยมของคนโดยทั่วไปให้ความสำคัญกับโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษาว่าเป็นองค์กรที่มีค่าของชุมชน (กาญจนา คุณารักษ์, 2543) ครู และผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีความสำคัญในการแสดงออกถึงภาพลักษณ์ของการศึกษาและฐานะของความเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพ ลักษณะของการร่วมมือโดยการระดมความคิดในฐานะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีในรูปแบบความสามัคคีซึ่งมีผลต่อการพัฒนาที่ดีต่อกันทั้งชุมชนและโรงเรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษา หรือโรงเรียนจำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ หลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาจึงมีบทบาทในการชี้แนะแนวทางการศึกษาในการจัดความรู้ และประสบการณ์แก่ผู้เรียนที่ครูปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) แต่ภาวะของสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยแต่ละท้องถิ่นก็จะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันออกไป จึงส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนความต้องการทางด้านการศึกษาด้วย ดังนั้น การนำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง ที่มีการกำหนดจุดประสงค์และเนื้อหาสาระอย่างกว้าง ๆ มาใช้เพื่อเป็นมาตรฐานการเรียนรู้เดียวกันทั่วประเทศนั้น ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการและสภาพที่แท้จริงในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นได้ ซึ่งส่งผลต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่นนั้นน้อย (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533)

ผ้าพื้นเมืองของไทย เป็นผ้าประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชนต่างๆที่กระจายอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) จึงจัดเป็นงานศิลปะท้องถิ่นที่สามารถบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย (กระทรวงอุตสาหกรรมไทย, 2538) ลักษณะที่สำคัญของผ้าพื้นเมืองคือ เป็นผ้าที่ทอด้วยมือ และผลิตขึ้นโดยการใช้กี่ทอมือหรือกี่พื้นบ้าน (เผ่าทอง ทองเจือ, 2545) สามารถบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม และ ความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ เป็นงานที่มีคุณค่าและมีความหมายสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของกลุ่มเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์ได้เป็นอย่างดี (กระทรวงอุตสาหกรรมไทย, 2538) อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนต่างๆที่กระจายตัวอยู่หลายท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศ โดยมีความประสานสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชาติ ตลอดจนจนถึงระบบความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของแต่ละกลุ่มชน (กรรณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา, ม.ป.ป.) เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบและข้อกำหนดในการเลือกใช้วัสดุ การออกแบบลวดลายและสีสันทของผ้าทอไปจนถึงการกำหนดชนิดของผ้า เพื่อให้ใช้ได้เหมาะสมและสอดคล้องกับอุดมการณ์พื้นฐานของการดำรงชีวิตในกลุ่มชนแต่ละ

กลุ่ม (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) โดยมี หลักการใหญ่ของการทอผ้าก็คือ การนำเส้นฝ้ายหรือเส้นไหม มาสานขัดกันให้เกิดลวดลายต่างๆ ผู้ทอต้องสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดประดิษฐ์ได้ ถึงแม้แต่ละ ลวดลายจะมีความซับซ้อนและหลากหลาย แต่ก็สามารถนำมาประสานกันได้อย่างเหมาะสมเจาะ งดงาม แสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของช่างทอได้เป็นอย่างดี (สารานุกรมไทยสำหรับ เยาวชนเล่ม 21, 2540) ผ้าพื้นเมือง ของไทยจึงนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาเป็น รูปธรรมอย่างมีกระบวนการโดยมีนัยสัมพันธ์กับการรวมกลุ่มทางสังคม ความผูกพันในครอบครัว และกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการแบ่งหน้าที่ร่วมกันทำระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เพื่อสนองความ ต้องการทางด้านเครื่องนุ่งห่มกิจกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงออกร่วมกันที่สร้างสรรค์สัมพันธ์ให้ เกิดขึ้นในครอบครัวอันเป็นการรักษาโครงสร้างทางสังคมให้คงอยู่ เนื่องจากเครื่องนุ่งห่มจัดเป็น หนึ่งในปัจจุบันที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตซึ่งดำเนินสืบต่อกันมาอย่างมีขั้นตอน มีเทคนิควิธีการ ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้น อย่างช้าๆภายใต้เงื่อนไขของจารีตประเพณีที่เคร่งครัดจนกลายมาเป็นผลงานศิลปกรรมที่มี รูปลักษณะโดดเด่นและมีลวดลายปราณีตสวยงาม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ , 2537)

จังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นแหล่งสำคัญทางการเรียนรู้ทางด้านศิลปะ ทั้ง ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้าน และยังคงความเป็นจังหวัดแห่งการท่องเที่ยวที่มีความ เป็นอยู่เรียบง่าย มีแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ชนชาติ วิถีชีวิต รวมทั้งงาน ศิลปะพื้นบ้าน โดยได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองเก่าอันทรงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ หรือ เป็นหนึ่งในมรดกโลก ปัจจุบันมีการสืบทอด และสานต่องานศิลปะประเภทต่าง ๆ ไว้ ให้คงอยู่ ควบคู่กันไปกับวิถีชีวิต และมีความเป็นเอกลักษณ์สูง เช่น การทำน้ำตาลสด การทำทองม้วนและ การทอผ้าลายตาจัก แต่ในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบ กับความเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์พื้นฐานชีวิตของแต่ละกลุ่มชนที่เป็นไปตามอิทธิพลทางสังคม และวัฒนธรรมที่รับมาจากภายนอก ส่งผลกระทบทำให้รูปแบบของผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนแปลงไป อย่างมาก เช่นเดียวกับการปรับตัวผสมผสานกันทางเชื้อชาติของกลุ่มชนผู้เป็นผู้ผลิต ซึ่งเป็น แนวโน้มสำคัญที่ทำให้ผ้าพื้นเมืองเปลี่ยนลักษณะเฉพาะตัวไปเป็นอันมาก (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) และมีความเสื่อมสลายของเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นค่อนข้างสูง จากความต้องการของตลาดที่ ต้องการสินค้ามาตรฐานเหมือนกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการ ทำให้การทอผ้าพื้นเมืองประสบปัญหาในการผลิต เช่น ก็แบบโบราณซึ่งหาได้ยาก รวมทั้งเทคนิค วิธีการทอที่ซับซ้อน ทอได้ช้า เมื่อจำหน่ายได้ผลตอบแทนไม่คุ้มค่าเวลา ทำให้ช่างทอรุ่นใหม่ๆหันไป ประกอบอาชีพอื่นที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า การทอผ้าพื้นเมืองจึงขาดการสืบทอดจนเกือบจะสูญ หายไปจากชนบทบางแห่ง (วรรณภา วุฒะกุล และ ยุรรัตน์ พันธุ์ยุวรา, ม.ป.ป.)นอกจากนี้จาก

ผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยศิลปากร (2544) ที่ได้ทำการสำรวจผู้ผลิตผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศไทย ยังพบว่า การทอผ้าพื้นเมืองในปัจจุบันมีสภาพปัญหาโดยรวมคือ ชาวบ้านส่วนหนึ่งขาดความตื่นตัวในอาชีพการทอผ้า ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง อีกทั้งขาดการอนุรักษ์หรือสืบทอดกรรมวิธีโบราณ เช่น การย้อม การสาวไหม และการทอผ้าลวดลายดั้งเดิม ประกอบกับการขาดศักยภาพในการพัฒนาหรือคิดค้นลวดลายใหม่ หรือผลิตภัณฑ์แปรรูปที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของตลาด ขาดการตลาดที่ดีเพื่อรองรับผลผลิต ตลอดจนขาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อย่างเพียงพอในแนวทางแก้ไขปัญหาก็ทั้งผ้าพื้นเมืองของไทยได้เกิดการทอดด้วยเครื่องจักรมากขึ้น มีการมัดลายขายส่ง ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอและทำให้ลายดั้งเดิมของแต่ละท้องถิ่นลดความสำคัญลง เกิดการนำลายต่างถิ่นมาทอผสมผสานขาดความเป็นเอกลักษณ์ ที่มีมาแต่เดิม (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2530) ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ผู้คนในจังหวัดกาญจนบุรีเริ่มมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และงานศิลปะพื้นบ้านเริ่มมีความเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน จากเดิมซึ่งมีการผลิตแบบชุมชนหัตถกรรมมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นการผลิตแบบอุตสาหกรรม เริ่มมีการค้าขายเพื่อแสวงหากำไรเพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหากลักษณะความสำคัญของประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นบ้าน และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของกาญจนบุรีถูกเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะตามกระแสทุนนิยม หรือก้าวสู่โลกาภิวัตน์โดยไม่ได้คำนึงถึงการรักษาคุณลักษณะของจังหวัดที่มีคุณค่าต่อจิตใจดังกล่าว อาจเป็นผลให้สิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลง สูญหายไปกับกาลเวลา อาจไม่หลงเหลือความภูมิใจของคนกาญจนบุรีรุ่นใหม่ อาจยากที่จะตอบได้ว่าความเป็นมาของชาติไทย และความเป็นไทยอยู่ที่ใด (สหัส วรรณสิทธิ์, 2543) การทอผ้าลายตาจักในจังหวัดกาญจนบุรีเป็นศิลปหัตถกรรมประเภทหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิต และความเชื่อของชาวกาญจนบุรีว่ายังดำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะประจำท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งมีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์ เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

ลักษณะผ้าทอลายตาจักของจังหวัดกาญจนบุรี จึงเป็นงานศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นงานที่อาศัยใจรักในการทำงานศิลปะ และครูสามารถปรับ ดัดแปลงไปสู่การเรียนเพื่อส่งเสริมงานศิลปะประเภทนี้ในรายวิชาศิลปศึกษาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งใกล้ตัวนักเรียนเอง กล่าวคือ มีความพร้อมทางด้านสภาพแวดล้อม ในการจัดหาวัตถุดิบ ผู้เชี่ยวชาญในงานศิลปะ และเป็นสิ่งที่ไม่ยากแก่การเรียนรู้จนเกินไป การเรียนศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาทางการทอผ้าเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ก่อให้เกิดความซาบซึ้งในคุณค่า รัก และหวงแหนในภูมิปัญญาของตน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ และเป็นการเรียนรู้เนื้อหาเพื่อรักษา สืบทอด และพัฒนาความเป็นไทยด้วยศิลปะประจำชาติ คุณสมบัติของผ้าทอลายตาจัก จะมีสีสดใส ลวดลายแปลกตา มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน เนื่องจากเป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นด้ายไหมประดิษฐ์ ที่มีการคัดเลือกอย่างดีและผ่าน

การพิสูจน์เป็นเวลานานจากผู้ใช้งานในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง ส่วนลวดลายสีสันทันจะเป็นไปตามจินตนาการของผู้ทอ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผู้ที่ต้องการใช้ผ้าทอลายตาจัก ยังสามารถที่จะออกแบบเฉพาะของตนเองได้ตามลวดลายและสีสันทันที่ต้องการ ซึ่งเป็นผ้าทอที่มีคุณภาพดี สีสดใส ลวดลายแปลกตา ถ้าสังเกตผ้าลายตาจักแต่ละผืนจะพบว่า ประกอบด้วยเส้นด้ายหลากสีสันทัน ทั้งเส้นพุ่ง เส้นยืน กล่าวได้ว่าถ้าจะนับสีที่เด่นๆ ที่ประกอบอยู่ในผ้าลายตาจักแต่ละผืน คงจะเป็นการยากที่จะระบุได้ชัดเจน อันเป็นความคิดสร้างสรรค์ของผู้ทอที่นำเส้นด้ายมาทอกลับเป็นลวดลาย ริเริ่มเทคนิคทอโดยการผสมแต่ละสีอย่างมีศิลปะ จึงก่อให้เกิดการเรียกผ้าลายตาจักสีสดใสนี้ว่าผ้าขาวม้าร้อยสี ซึ่งหมายถึง ผ้าลายตาจักที่นำมาทำเป็นผ้าขาวม้า อันเป็นผืนผ้าที่มีสีสันทันมากมายนับร้อยๆ สีนั่นเอง(วรวิฑูร์ สุวรรณฤทธิ์, 2545) สิ่งสำคัญในการศึกษาเรื่องผ้าทอลายตาจัก คือ การผลิตซึ่งเกิดจากการนำเส้นด้ายที่หาได้ทั่วไป สามารถนำมาทอให้เกิดลวดลายตามต้องการ เป็นเรื่องสะดวกในการหาวัตถุดิบในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นงานสร้างวิถีชีวิตสร้างรายได้ให้แก่ตน ทำให้เกิดการรู้ซึ่งถึงคุณค่า และเกิดการเคารพตนเองเมื่องานศิลปะที่ผลิตจากจิตใจเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจในตน ชีวิตความเป็นอยู่และรัก ห่วงแหนในผืนแผ่นดิน (ประสพ ลิ้มหมือดภัย, 2543) ผ้าทอลายตาจักจึงเป็นงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดกาญจนบุรีที่ควรมีการสืบสานเพื่อแสดงถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมให้เห็นถึงลักษณะงานที่มีได้เป็นเพียงแค่อินทรีย์หนึ่งเท่านั้น โดยการสร้างจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงคุณค่าของผ้าทอลายตาจักโดยการกำหนดไว้เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

การนำแนวความคิด Discipline-Base Art Education หรือ DBAE (Getty Center for Education in the Arts, 1995) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น เป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะสร้างจิตสำนึก และความซาบซึ้งในงานศิลปะพื้นบ้านและความเป็นไทย ซึ่ง มะลิฉัตร เขื่อนอานันท์(2545) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบ DBAE ไว้คือ เพื่อให้ผู้เรียนรักและเห็นคุณค่าของศิลปะเป็นผู้ให้และจรรโลงวัฒนธรรม เป็นผู้ส่งเสริมงานศิลปะในสังคมสามารถแยกแยะ ได้รับความแตกต่างระหว่างงานศิลปะที่มีลักษณะต้นเขินกับงานศิลปะเพื่ออุดมการณ์หรืออุดมคติ ซึ่งจะนำไปสู่ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดในเชิงวิเคราะห์และพัฒนา ซึ่งเป็นความจำเป็น และสำคัญในการจัดการศึกษาในโลกยุคปัจจุบัน DBAEเป็นหลักสูตรที่มีมิติกว้างขวางครอบคลุมขอบข่ายหลากหลาย นิยมใช้กันในหลายประเทศ จะมีลักษณะบูรณาการโดยมีความยืดหยุ่น และผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ศิลปะ 4 สาขาวิชา คือ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวพันกันและกัน โดยผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยน หรือเลือกสรรรูปแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมต่อการส่งเสริม

การเรียนรู้ตามวัย และระดับของผู้เรียน ตลอดจนสามารถบูรณาการ ให้สอดคล้อง ประสาน กับองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในศิลปะท้องถิ่นที่พบในชีวิตประจำวัน อย่างลึกซึ้ง เนื้อหาสาระใน DBAE มีเนื้อหาการเรียนมาจากเครือข่ายที่กว้างขวางของทัศนศิลป์ ทุกสาขา โดยศึกษารวมชาติของศิลปะทั้ง 4 แขนง รากฐานด้านคุณค่า และการตัดสินใจผลงาน ศิลปะ มีลักษณะผสมผสานกันด้วยความยืดหยุ่นซึ่งผู้สอนสามารถกำหนดแนวทางได้ตามบริบท ความสนใจ และวัยของผู้เรียน ลักษณะการผสมผสานความรู้ ด้วยวิธีการใช้สาระเนื้อหาของ ศิลปะศึกษาทางด้านความรู้ 4 แขนงเป็นฐาน โดยให้ความสำคัญทางด้านการสร้างเจตคติที่ดี ต่อศิลปะพื้นบ้าน และความเป็นอยู่ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจและซาบซึ้งคุณค่าของความเป็นอยู่และ ความเป็นผู้มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

ด้วยเหตุนี้เอง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอ ผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัยมาก่อน โดยผู้วิจัย ตระหนักถึงความเป็นไปได้ของการจัดหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการ ทอผ้าลายตาจักจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา และยังส่งเสริมความคิดของ ผู้เรียนให้พัฒนาไปตามขั้นตอน ประการแรกการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา เป็นตัวอย่างหนึ่งในการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวของผู้เรียนเอง เนื่องจาก ปัจจุบันการผลิตผ้าทอลายตาจักยังคงมีอยู่ในท้องถิ่นและยังคงเป็นสินค้าสำคัญของจังหวัด กาญจนบุรี ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยม เนื่องจากราคาถูก มีรูปแบบเป็นงานพื้นบ้านอย่างชัดเจน และสืบทอดจนถึงปัจจุบันในรูปแบบงานหัตถกรรมพื้นบ้านแสดงถึงความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ของชาวจังหวัดกาญจนบุรี แสดงให้เห็นถึงลักษณะงานทอผ้าลายตาจักที่มีได้เป็นเพียงแค่อินค้า ชนิดหนึ่งเท่านั้น ซึ่งศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ได้กล่าวว่า การนำความรู้เรื่องการทอผ้าลาย ตาจักเข้าไปจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนนั้นนอกจากนักเรียนจะได้เรียนรู้สาระ ประสพการณ์ในโรงเรียนแล้วยังสามารถเรียนรู้จากชีวิตจริง ของจริงที่พบได้จากชีวิตประจำวัน สามารถเรียนรู้รอบด้านของประสพการณ์ได้เป็นอย่างดี ประการที่สอง การเรียนรู้เกี่ยวกับการทอ ผ้าลายตาจักในวิชาศิลปศึกษา นอกจากเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวทางของหลักสูตรขั้น พื้นฐานแล้ว การเรียนรู้เรื่องนี้ยังมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้สาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น การประกอบ อาชีพหรือแม้แต่ประสพการณ์ชีวิต กล่าวคือ การเรียนเรื่องการทอผ้าลายตาจักนั้นสามารถบูรณา การจากหลายสาขาวิชาทางทัศนศิลป์ได้ เช่น การออกแบบ การจัดองค์ประกอบศิลป์ นอกจากนี้ ยังสามารถแสดงแนวคิดของผู้เรียนด้วยตัวเองในรูปแบบของศิลปะประยุกต์ได้ การเรียนรู้ทางการ ทอผ้าลายตาจักสามารถพัฒนาการใช้มืออย่างซับซ้อนได้เป็นอย่างดี การรับรู้ทางมิติ การควบคุม น้ำหนัก และหลักการอื่นๆ ทางศิลปศึกษาได้อย่างชัดเจน (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543) และ ประการสุดท้าย คือ การเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่

ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา เนื่องจากมีการนำวัตถุดิบในการผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้การนำสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างใกล้ชิด เช่น วัตถุดิบ องค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นระหว่างชุมชน และโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ ร่วมกัน(มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2539)

การนำแนวความคิด Discipline-Base Art Education หรือ DBAE มาเป็นพื้นฐานในการ พัฒนาแนวบูรณาการการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ดังกล่าว สอดคล้องกับการศึกษา ศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นซึ่ง DBAE เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งใน คุณค่าของงานศิลปะ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์ สอดคล้องกับแนวทางการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ภายในชุมชน และสร้างองค์ความรู้ จากการมีส่วนร่วมในชุมชนอีกทั้งมุ่งพัฒนาความคิด และความรู้ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งใน ศิลปวัฒนธรรมกับผู้เรียน โดยเน้นกระบวนการอันจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสามารถแสดงออกได้ โดยเฉพาะการมุ่งให้ผู้เรียนหาความรู้ด้วยตนเอง จากการมีส่วนร่วมในชุมชนและยังเป็นการเรียนรู้ จากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว(มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) เพื่อเปิดประเด็นไปสู่ลักษณะ รูปแบบงาน ศิลปะที่มีผลกระทบต่อกันระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่และส่งเสริม วิธีการประเมินตัดสินผลงานด้วยเหตุผล

ดังนั้น แนวคิด DBAE จึงมีความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการ เรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยกำหนดไว้ใน วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนและการวัดการประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนในท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านงานศิลปะ ควบคู่กันกับการเรียนรู้ในสภาพสังคม แวดล้อมในท้องถิ่นอย่างมีระบบ รู้ซึ่งถึงคุณค่า ความสำคัญของศิลปกรรมท้องถิ่น และมีการ พัฒนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเป็นแนวทางในการ พัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การ จัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ครูศิลปะด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี และผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพ

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2) ด้านเนื้อหาสาระ
- 3) ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน
- 4) ด้านเกณฑ์การวัดและการประเมินผล

3. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 9 สัปดาห์ คือ ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจัก ใช้เวลาทั้งหมด 3 สัปดาห์ ระยะเวลาในการลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามโดยใช้สอบถามศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ ใช้เวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผน และดำเนินการในการกำหนดแนวทางตามโครงร่างต่าง ๆ อันเป็นที่พึงประสงค์ของผู้จัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กับผู้เรียนจากมวลประสบการณ์ ดังนี้คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการวัดและประเมินผล การปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแม่บท และสภาพความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

หลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน โดยปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น หรือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ โดยการผสมผสานวัฒนธรรมของชุมชนและความเป็นท้องถิ่นในหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา

การทอผ้าลายตาจัก หมายถึง การทอผ้าด้วยมือโดยใช้กี่กระตุกหรือกี่กระทบมือ ซึ่งในการทอนั้นจะทอออกมาให้เป็นลวดลายตาจัก ซึ่งเกิดจากการพลิกแพลงลวดลายของการจักสาน ประยุกต์มาใช้ทอผ้า มีหลากหลายสี จึงมีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้สภาพและขั้นตอนพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรีให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาในสาขาศิลปศึกษา
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในเรื่องอื่นต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
3. แนวความคิด Discipline-Base Art Education กับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
4. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551
5. ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชาวมาลายตาจักของบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

บุญมี เณรยอด (2537) กล่าวถึงคำจำกัดความของหลักสูตรที่ใช้กันนั้นโดยจำแนกออกเป็นความหมายใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ความหมายในวงแคบหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนใช้เรียนรู้

2. ความหมายในวงกว้าง หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต ครอบคลุม 4 กระบวนการคือ เอกสารหลักสูตร กระบวนการเทคนิควิธีสอนของครู กระบวนการเรียนของนักเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

Bobbitt (1918) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือรายการของสิ่งต่างๆ ที่เด็กและเยาวชนต้องทำและมีประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าวไว้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

Good (1973) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้เป็นอย่างดีหรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา แบ่งเป็น 3 ประการ คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา

2. คำโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือถึงเฉพาะที่จะต้องสอบ ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความรู้ฉบับขึ้น

3. กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้ การแนะนำของโรงเรียนและสถานบันการศึกษา

Johnson (1971) เป็นนักการศึกษาที่ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร ไม่เฉพาะกับสิ่งที่นักเรียนจะต้องกระทำในสถานการณ์การเรียนรู้เท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เขา จะต้องเรียนรู้อันเป็นผลมาจากสิ่งที่เขากระทำด้วย หลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่เป็นผลตามมาไม่ใช่สิ่งที่ เกิดขึ้น หลักสูตรเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความคาดหวังหรือความตั้งใจ หรือเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ที่ตั้ง ใจไว้

Saylor and Alexander (1981) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่า เป็นแผนสำหรับจัด โอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้โดยมี โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนสำหรับการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการ ประเมินผล

สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ (2531) กล่าวถึงหลักสูตรว่า เป็นแผนหรือแนว ทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนที่ชี้แนะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษาได้จัด ประสบการณ์ทั้งหมดตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้เยาวชนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์

สมิตรี คุณานุกร (2518) กล่าวไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน ไม่ว่าจะป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธำรง บัวศรี (2531) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบ จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) หลักสูตร หมายถึง แผนแม่บทในการ กำหนดขอบข่ายความรู้ความสามารถ และประมวลประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัด การศึกษาแก่เยาวชนของชาติในวัยต่าง ๆ

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผน อันประกอบไป ด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

สงบ ลักษณะ (2534) หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จัดให้ผู้เรียนได้รับ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนา ทั้งพฤติกรรม ความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ

โดยสรุปแล้ว หลักสูตร หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการและคุณลักษณะตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นแผนโครงการที่ประกอบด้วยความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมต่าง ๆ การวัดผลประเมินผล การเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐาน โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มีคุณภาพต่อไป

1.2 ระดับของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้แบ่งระดับของหลักสูตรไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรที่กำหนด เนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้คล้ายคลึงกันเพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชาติซึ่งใน ส่วนนี้กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่นำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับเปลี่ยนขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสม กับสภาพความจำเป็น หรือความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น หลักสูตรในระดับนี้จะมีลักษณะ เป็นแนวปฏิบัติได้มากกว่าหลักสูตรแม่บท ขอบเขตของคำว่า "ท้องถิ่น" นี้มีความหมายกว้าง ครอบคลุมตั้งแต่หลักสูตรระดับเขตการศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับกลุ่มโรงเรียนและ ระดับโรงเรียนหรือห้องเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าหลักสูตรนั้น ๆ ได้สร้างขึ้นมาเสริมหลักสูตรแม่บท หรือนำหลักสูตรแม่บทมาปรับ เพิ่ม ขยาย ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นระดับใด

3. หลักสูตรระดับโรงเรียนหรือห้องเรียน ที่สร้างหรือปรับ เพิ่ม ขยาย ให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่และของนักเรียนนั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มี บทบาทมากที่สุด และจะเป็นหลักสูตรที่มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำ ความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตและท้องถิ่นของตน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) ได้กล่าวถึงระดับของหลักสูตรไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท คือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่เขียนไว้ กว้าง และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศจะต้องเรียนรู้เหมือนกัน เพื่อเสริมสร้างความเป็น เอกลักษณ์ของชาติไว้ เช่น ภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยจึงมีความ จำเป็นต่อคนไทยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อความสำเร็จในชีวิตเป็น ต้น ฉะนั้นทุกคนต้องเรียน

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้นไม่ใช่การเรียนรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด สังคมจะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรระดับนี้ และบุคคลที่สำคัญที่สุดคือครู ซึ่งครูส่วนมากเข้าใจผิดคิดว่าตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ตามจริงแล้ว การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียนนั้นเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่ครูจะนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ประพิมพ์พรรณ โชคสุวัฒนสกุล (2532) ได้กล่าวถึง ระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรแม่บทที่ต้องใช้ทั่วประเทศ ดังนั้นหลักสูตรจึงกำหนดแนวทางไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ และมีสาระสำคัญที่จะให้ผู้เรียนได้รอบรู้ครอบคลุมทุกด้าน เพื่อให้เกิดพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนมีความรู้พื้นฐานที่จะประกอบอาชีพตามความสามารถและความสนใจของตนอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติมาปรับปรุงให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของท้องถิ่น

3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของโรงเรียนในด้านบุคลากรและอาคารสถานที่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

4. หลักสูตรระดับห้องเรียน หลักสูตรระดับนี้เป็นหลักสูตรระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการนำเอาหลักสูตรไปใช้จริงในห้องเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรระดับชาติ

Saylor and Alexander (1981) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ โดยการยึดถือแนวทางระดับชาติ โครงการต่าง ๆ ระบบการศึกษา และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อหลักสูตร

2. หลักสูตรระดับมลรัฐ หลักสูตรของแต่ละมลรัฐส่วนใหญ่เหมือนกับหลักสูตรที่จัดทำจำนวนในระดับนี้ จะเป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปพัฒนาให้เหมาะสม ผู้จัดทำหลักสูตรคือผู้บริหารการศึกษา คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร และคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ

3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียน เป็นการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ซึ่งผู้ทำหน้าที่พัฒนา ได้แก่ สภาหลักสูตร คณะกรรมการหลักสูตรและกรรมการที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ

4. หลักสูตรระดับโรงเรียน วัดทำโดยแผนการแผนกตำราต่าง ๆ และ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน

5. หลักสูตรของคณะครู จัดทำโดยในแต่ละระดับชั้นและแต่ละแผนกตำรา

6. หลักสูตรของครูแต่ละคน จัดทำโดยครู ผู้ปกครองและนักเรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ เป็นหลักสูตรที่เป็นแกนในระบบการศึกษาที่ทั่วประเทศจะต้องใช้และยึดเป็นแกนในการจัดการศึกษา เพื่อจะได้เป็นการสร้างและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมาจากการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับ เพิ่ม ขยาย หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาเสริมหลักสูตรระดับชาติ โดยหลักสูตรท้องถิ่นนี้จะต้องสร้างหรือปรับขึ้นมาจากพื้นฐานความต้องการและสภาพของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการตอบสนองท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

3. หลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

1.3 การพัฒนาหลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตร ไว้ 2 ลักษณะ คือ ความหมายแรกหมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การปรับปรุง โครงการที่ประมวลความรู้ เนื้อหาและประสบการณ์ทั้งหลายในหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาหรือคิดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวนักเรียนและสามารถประเมินผลได้ว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

Saylor and Alexander (1981) ให้ความหมายว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

อยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

Good (1973) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ความหมาย คือ

1. ระบบการพัฒนาหลักสูตรหนึ่งเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน หรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุ หลักสูตร วิธีการสอน รวมทั้งการประเมินผล โดยจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบติดต่อกันไป หรือปรับปรุงโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสม

2. การดัดแปลงให้แตกต่างออกไปจากของเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงแบบของหลักสูตร

Tyler (1949) ได้ให้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรและวางแผนการสอนไว้ว่า ผู้ดำเนินการสอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คือ จุดประสงค์ทั่วไป ซึ่งได้จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งที่ควรคำนึงถึง คือ

- เนื้อหาวิชาจากผู้เชี่ยวชาญ
- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน
- ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม

การกำหนดแนวทางการศึกษาโดยกลั่นกรองข้อมูลต่อไปนี้เพื่อให้การกำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรชัดเจนขึ้น

- ปรัชญาทางการศึกษาที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- ปรัชญาสังคมที่โรงเรียนยึดถืออยู่
- จิตวิทยาด้านการเรียนรู้

2. การเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์ทางการศึกษา เป็นการคัดสรรเนื้อหาเพื่อให้เหมาะสมต่อระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน และเพื่อเป็นแนวทางในการวัดความสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร

3. การจัดประสบการณ์ คือวิธีการปฏิบัติสำหรับผู้เรียนที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งใน และนอกห้องเรียน

4. การประเมินหลักสูตร คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ตามที่เรียนรู้หรือไม่ ควรปรับปรุงเพิ่มเติมทางด้านใด

จากแนวคิดของนักการศึกษาจึงพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ การนำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น มาปรับปรุงโครงสร้าง เนื้อหา และมวลประสบการณ์ทั้งหลายในหลักสูตรเดิม ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวถึง หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรแม่บท มาปรับใช้ในระดับท้องถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน สาระการเรียนรู้ จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้ในชีวิตจริง

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นเพื่อ พัฒนาท้องถิ่น ควรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่ใช้ หลักสูตรนั้นดังนั้นหากหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีจุดมุ่งหมายสำหรับใช้ในชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะก็ย่อมสนองต่อความต้องการของสังคมได้มากที่สุด

กาญจนา คุณารักษ์ (2535) ได้กล่าวว่า ท้องถิ่นที่มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร คือ โรงเรียนซึ่งเป็นสถานที่นำหลักสูตรไปใช้โดยตรง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ควรเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแม่บท แล้วนำมาจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความ ต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและ สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่นในด้านการขยายหลักสูตรระดับชาติให้มีความ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2544) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่น คือ การนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับใช้ เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ โดยพิจารณาถึงลักษณะของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับลักษณะพิเศษของแต่ละ ท้องถิ่นและลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้นั้น ๆ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

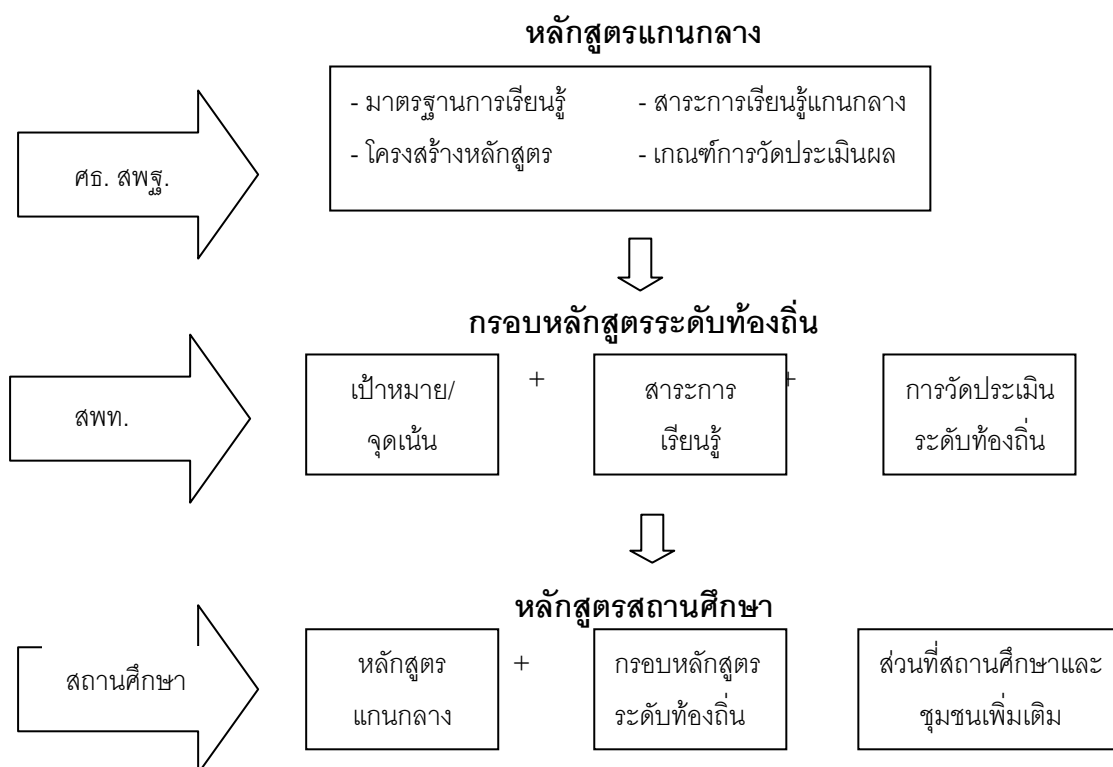
สมเกียรติ ศรีสกุล (2539) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง เพิ่มเติมหลักสูตรให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหมายถึงการที่ กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร ตามข้อกำหนดใน โครงสร้างของหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน เรียนรู้ สภาพเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาชีวิต พัฒนาอาชีพ พัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมของตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตนเองได้

พันธวิทย์ ยืนยั้ง (2543) กล่าวถึง หลักสูตรท้องถิ่น คือ มวลประสบการณ์ที่จัด ให้แก่ผู้เรียนโดยปรับหลักสูตรแม่บทให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ แต่ละท้องถิ่นหรือเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับท้องถิ่นหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง โดยเฉพาะมีการผสมผสานวัฒนธรรมของชุมชน และความเป็นท้องถิ่นในหลักสูตร เพื่อมุ่งเน้นให้

ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เศรษฐกิจ อาชีพ และสังคมอย่างลึกซึ้ง เป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในลักษณะพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างแท้จริง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต 1 (2552) กล่าวว่า กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษา ให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต้องมีองค์ประกอบมาจาก 3 ส่วน ดังแผนภูมิ

จากแนวคิดของนักการศึกษาพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่หรือหมายถึง การนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับปรุง เพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นจากการเรียน

2.2 ความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในแต่ละท้องถิ่น เพราะสามารถยืดหยุ่นได้ตามสภาพที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

สังกัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตรเดียวกันทั้งประเทศ ไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลาง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับชาติ ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในภาพรวม การนำไปใช้ไม่สามารถตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

2. การพัฒนาหลักสูตรได้มีการยอมรับบทบาทของผู้ใช้หลักสูตรมากขึ้นดังนั้น ในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้ว่า แม้จะมีหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลาง แต่ท้องถิ่นต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ยังคงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นด้วยเหตุผล ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่สามารถประมวลรายละเอียดที่เกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ จึงต้องพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อทรรคนะและการดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาตน และท้องถิ่นได้

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัว ไปยังสิ่งที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า จึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

4. ทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชนบทของไทยมีอยู่มาก และมีค่าบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกนกลางไม่สามารถนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นดังกล่าวมาใช้ประยุกต์ได้ แต่หลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอา

ทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตน เกิดความรัก ความผูกพัน กับท้องถิ่นของตน

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
2. การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย
3. การผลิตเอกสารสำหรับผู้เรียนเพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนการสอน

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2545) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ว่าตามหลักการการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้หลักสูตรแม่บทให้เหมาะสมกับปัจจัยอันจะนำไปสู่ประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้น การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักสูตรแม่บทไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน และชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งความแตกต่างระหว่างหลักสูตรแม่บท หรือหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่นเปรียบเสมือนการนำทฤษฎีที่กำหนดไว้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีอยู่

พันธวิทย์ ยืนยง (2543) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพราะเป็นหลักสูตรที่สร้างขึ้นโดยคำนึงถึงสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคมที่จะต้องให้หลักสูตรด้วย เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้

1. เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งสนองความต้องการของสังคม และชุมชนที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ
2. เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ใช้หลักสูตรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร
3. เป็นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนในท้องถิ่น
4. หลักสูตรแม่บทเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะกว้างทั้งด้านเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมาย และกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถประมวลเนื้อหาสาระของความรู้ของสภาพท้องถิ่นให้ละเอียดทั้งหมดได้ท้องถิ่นจึงควรดำเนินการปรับปรุง หรือขยายให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนในท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ได้เหมาะสมและสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5. เป็นการพัฒนาหลักสูตรแม่บทให้เอื้ออำนวยต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มากที่สุด

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่น สู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนขั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติ

นอกจากนั้น จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เพื่อให้การจัดการศึกษาภายในท้องถิ่นบรรลุผลดังกล่าว จะต้องจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น โดยดำเนินการให้ฝ่ายต่าง ๆ อาทิ โรงเรียน ผู้ปกครอง ปราชญ์ในท้องถิ่น นักธุรกิจชุมชน มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อให้ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญของกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นมีดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

- ความเป็นมาและขั้นตอนการดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับ

ท้องถิ่น

ส่วนที่	2	เป้าหมายและจุดเน้น
ส่วนที่	3	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
ส่วนที่	4	การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น
ส่วนที่	5	การนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต 1 (2552) กล่าวว่า กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นขอบเขตของเนื้อหาสาระที่สำคัญในจังหวัดกาญจนบุรี ที่กำหนดขึ้นเป็นกรอบเพื่อให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดกาญจนบุรีเพื่อให้เกิดจิตสำนึก ความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในจังหวัดกาญจนบุรี อันเป็นที่อยู่ของตนเอง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของจังหวัด
2. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
3. สภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาจังหวัด
4. กฎหมาย
5. โครงสร้างทางสังคม การปกครอง
6. ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและการละเล่นพื้นบ้าน เช่น งานประจำปีเจดีย์ยุทธหัตถี

สะพานข้ามแม่น้ำแคว น้ำตกไทรโยค ผ้าทอบ้านหนองขาว(ผ้าทอลายตาจ๊ก) เป็นต้น

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษาในปัจจุบัน เพราะท้องถิ่นแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาที่มีการใช้หลักสูตรเดียวกันทั่วประเทศที่มีจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละ

ท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง แต่หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลาย มาใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะด้านอาชีพหัตถกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ดนตรี การแสดง ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

2.3 ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

Taba (1962) ให้ความสำคัญกับครูผู้สอนว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ควรมีส่วนสำคัญในการพัฒนา หลักสูตร ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์รายวิชา สรรวจสภาพความต้องการ และปัญหา ความจำเป็นของผู้เรียน และกำหนดวัตถุประสงค์หลังจากได้วิเคราะห์แล้ว
2. เนื้อหาสาระ และจำนวนชั่วโมงที่สอน จุดประสงค์ที่กำหนดให้นำไปสู่การคัดเลือกเนื้อหาสาระให้เหมาะกับวัย และความต้องการของผู้เรียน ซึ่งต้องสอดคล้องกัน มีความเชื่อถือได้และมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตามหลักทางจิตวิทยา
3. กระบวนการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการคัดเลือก และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง และมีความต่อเนื่อง
4. ประเมินผลหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลการพัฒนาหลักสูตรว่าตรงตามจุดประสงค์ และเป้าหมายเพียงใด

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า การปรับหลักสูตรให้เข้ากับสภาพสังคมของท้องถิ่น หรือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมหลักสูตรกลาง อาจจะดำเนินการในระดับเขต การศึกษา ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับโรงเรียนก็ได้ สำหรับกระบวนการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในระดับใด หากจะให้เป็นอย่างดีมีระบบและเป็นขั้นตอน ควรจะดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงาน ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถ และมีความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพหรือข้อมูลพื้นฐาน โดยการวิจัย สัมภาษณ์ ประชุมและสัมมนาหรือวิธีการอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าจะทำการพัฒนาโดยการปรับหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรท้องถิ่นขึ้นมา

ขั้นที่ 4 พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรกลางกับสภาพท้องถิ่น

ขั้นที่ 5 ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลาง และ/หรือจัดสร้างกระบวนการวิชาขึ้นใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ในกรณีสร้างเพิ่มเติม ควร

ระบุจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และมาตรการในการวัดและประเมินผลให้ชัดเจน

ขั้นที่ 6 ดำเนินการใช้หลักสูตร ในขั้นนี้การนิเทศและติดตามมีความสำคัญมาก

ขั้นที่ 7 ประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นขั้นที่มีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 8 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวถึง องค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดไว้หลายแนวทางต่างกันออกไปตามแนวคิดทฤษฎีเป็นสำคัญ โดยสรุปองค์ประกอบหลักในการพัฒนาหลักสูตร ได้ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. แนวทาง หรือวิธีการดำเนินการตามหลักสูตร
3. การประเมินผลหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งมีประมาณ 5-8 คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอนด้านสภาพของท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งบุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ครูหรือผู้สอน, ผู้บริหารโรงเรียน, ศึกษานิเทศก์, วิทยากรท้องถิ่นและนักวิชาการ

ขั้นที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานคณะทำงาน ต้องดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 สัมภาษณ์สภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการของด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

2.3 ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท เกี่ยวกับปรัชญาหลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนการวัดผล ประเมินผลและอื่น ๆ

2.4 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากรการบริหาร ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นในการกำหนดจุดประสงค์ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา /กลุ่มประสบการณ์ เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจนและกะทัดรัด และเป็นจุดประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นที่ 4 การกำหนดเนื้อหาสาระทำงานควรกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน มีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้น มีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจและเหมาะสมกับเวลา

ขั้นที่ 5 การกำหนดกิจกรรมขณะทำงานควรที่จะจัดให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด

ขั้นที่ 6 การกำหนดเวลาเรียนในการกำหนดเวลาเรียน มักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บทและปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด

ขั้นที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การจัดทำเอกสารหลักสูตรหลังจากสร้างหรือจัดทำหลักสูตรแล้ว ควรจะจัดทำเอกสารหลักสูตรเช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

ขั้นที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตรในขั้นนี้เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งตัวกำหนดเป็นแบบอย่างมีขั้นตอนและระบบ

ขั้นที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตรโดยเขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ขั้นที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้เมื่อหลักสูตรได้รับอนุมัติแล้ว สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้ทันที

ขั้นที่ 12 การประเมินหลักสูตรในการประเมินผลหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง

กรณีการ แยมเกษร (2540) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การสำรวจสภาพปัญหา โดย

1. วิเคราะห์หลักสูตร
2. วิเคราะห์สภาพปัญหาและสภาพความเปลี่ยนแปลงที่ได้จากการ

สำรวจและสอบถามนักเรียน

ขั้นที่ 2 การจัดหมวดหมู่สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อผู้เรียน (โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น ก้างปลา, ต้นไม้ปัญหา)

ขั้นที่ 3 การกำหนดความต้องการในการเรียนรู้ของแต่ละหมวดหมู่ปัญหา (มุ่ง
ความเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาในทางที่ดีขึ้น)

ขั้นที่ 4 การเขียนแผนการสอนตามประเด็นหัวข้อต่อไปนี้

1. หัวข้อเนื้อหา
2. สาระสำคัญ
3. ขอบเขตของเนื้อหา
4. จุดประสงค์ทั่วไป
5. จุดประสงค์เฉพาะ
6. กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการ I – P – O (Input –

Process – Output) ตามวิธีของทฤษฎีเชิงระบบ (Systems – Approach)

ลำลี ทองธิว (2543) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในงานวิจัย
โครงการมัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักและงานไม้ โรงเรียนบ้านแก้ว ชุมชนบ้านถวาย ตำบลขุนคอง
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ อาชีพและวิถี
ชีวิตชุมชน

ขั้นที่ 2 ออกแบบหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหา ประสบการณ์ การเรียนรู้ ผู้มีส่วนร่วมใน
การถ่ายทอดความรู้และประเมินผล

ขั้นที่ 3 ครูที่เกี่ยวข้องค้นคว้าข้อมูลร่วมกับชุมชนเพื่อนำมาเป็นเนื้อหาสาระใน
หลักสูตร ครูสร้างหลักสูตร กำหนดโครงสร้าง การบริหารจัดการ แผนการสอน สื่อการสอน แบบวัด
และประเมินผลการเรียน

ขั้นที่ 4 การวิพากษ์หลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แผนการกระบวนการถ่ายทอด
ความรู้ แบบวัดและประเมินผล โดยครูและผู้เกี่ยวข้องในชุมชน และผู้เชี่ยวชาญจาก
สถาบันการศึกษา และทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 5 ปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 6 แจกผู้ปกครองและกรรมการหมู่บ้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอแนวร่วมในการใช้
หลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 7 ลงมือใช้หลักสูตรท้องถิ่น และประเมินผลสัมฤทธิ์ เน้นชุมชนเป็นห้องเรียน
เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นชุมชนเป็นแนวร่วมให้ความรู้และประเมินผล

ขั้นที่ 8 ศึกษาผลกระทบโดยตรงต่อครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน และ
ผลกระทบต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตลักษณะทางกายภาพ และศึกษาปัจจัยที่สนับสนุน
การทำงานเป็นแนวร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ขั้นที่ 9 สรุปผลกระทบเชิงบวกและลบที่มีต่อการพัฒนาความเข้มแข็งทางชุมชน และนำเสนอข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยอื่น ๆ ต่อ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552) กล่าวว่า องค์ประกอบของเอกสารกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

ส่วนนำ เป็นส่วนที่กล่าวถึง ความเป็นมาและขั้นตอนของการจัดทำ กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน ควรประกอบด้วย ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา / ผู้บริหารส่วนราชการระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาในท้องถิ่น ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครูผู้สอน ผู้แทนชุมชน เป็นต้น
2. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รวมทั้งศึกษาสภาพ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง บริบท สภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในพื้นที่ เป็นต้น
3. ดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น : ในการดำเนินการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้มีคุณภาพ จะต้องมีการวางแผนงานที่ชัดเจน เพื่อให้เห็นภาพการทำงานตลอดแนว ด้วยกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม
4. รับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง อาทิ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน และหน่วยงานธุรกิจ ฯลฯ เพื่อนำข้อคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ มาปรับปรุงกรอบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น
5. เสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่ / คณะกรรมการระดับท้องถิ่นเพื่อให้ความเห็นชอบ

อนึ่ง การเรียกชื่อส่วนที่ 1 นี้ อาจจะใช้ชื่ออื่น ๆ ได้ เช่น บทนำ ความนำ เกริ่นนำ ความเป็นมา ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เป้าหมายและจุดเน้น

เป้าหมาย เป็นทิศทางการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความต้องการของท้องถิ่น โดยระบุถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในผู้เรียน

จุดเน้น เป็นความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะที่ท้องถิ่น ตระหนัก สนใจ หรือให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาและหรือพัฒนาเป็นพิเศษ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การได้มาซึ่งเป้าหมายและจุดเน้น

เป้าหมายและจุดเน้นได้มาจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักสูตร แกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อมูลสารสนเทศ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และ ความต้องการของท้องถิ่น และจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยเน้นการมี ส่วนร่วม

การเขียนเป้าหมายและจุดเน้น

การเขียนเป้าหมายและจุดเน้น ควรเขียนให้เห็นทิศทางในการพัฒนา ผู้เรียนที่สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และความ ต้องการของท้องถิ่น มีความเป็นไปได้ในการนำสู่การปฏิบัติจริง และสามารถประเมินได้

ส่วนที่ 3 สารการเรียนรู้ท้องถิ่น

สารการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ ซึ่งเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานระดับท้องถิ่น พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม การงานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวโน้มการพัฒนา ท้องถิ่น เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคมของบรรพบุรุษ มีความเป็น ไทย สามารถดำรงชีวิตและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

การได้มาซึ่งสารการเรียนรู้ท้องถิ่น

สารการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและ สารการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น ทั้ง 8 กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพ ปัญหา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อกำหนดเป็นสารการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น

การเขียนสารการเรียนรู้ท้องถิ่น

การเขียนสารการเรียนรู้ท้องถิ่น ควรกำหนดหัวข้อเรื่อง ขอบเขตเนื้อหา และประเด็นสำคัญที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ โดยอธิบายในแต่ละประเด็นพอสังเขป ตลอดจนมีการเสนอแนะแหล่งศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมเพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 4 การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น

การประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนและการรายงานผลการศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป้าหมายและจุดเน้นของกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย มีคุณภาพ เชื่อถือได้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่น

ในการกำหนดการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น ควรดำเนินการ ดังนี้ มีแนวทางในการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายและจุดเน้น ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการเพียงพอที่จะให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และชั้นเรียนดำเนินการต่อได้

ระบุกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิธีการ เครื่องมือ และเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุม สอดคล้อง และเหมาะสมกับเป้าหมายและจุดเน้นแต่ละข้อ

ใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินที่หลากหลายในแต่ละเป้าหมายและจุดเน้น

ระบุกิจกรรมการประเมินที่สำคัญที่สอดคล้องและเหมาะสมกับเป้าหมายและจุดเน้น

มีแนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ส่วนที่ 5 การนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาควรมีการนำเสนอแนวทาง วิธีการ และขั้นตอนแก่สถานศึกษาในการนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

- การนำเป้าหมายและจุดเน้นไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์
- การนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปใช้ในจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การสอดแทรกในรายวิชาพื้นฐาน จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือจัดบรรยายภาคีที่ส่งเสริมจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียน
- การนำแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่นไปสู่การกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน

นอกจากนั้น ควรเสนอแนะกิจกรรม วิธีการ หรือรูปแบบในการนำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายและจุดเน้น โดยมีรายละเอียดเพียงพอให้สถานศึกษาเห็นแนวทางที่ชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น จึงสรุปได้ว่าขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร
4. การกำหนดเนื้อหา
5. การกำหนดกิจกรรม
6. การกำหนดการวัดผลประเมินผล
7. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้
8. การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร
9. การนำหลักสูตรไปใช้

2.4 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2535) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถทำได้ในลักษณะ ดังนี้

1. การปรับ หมายถึง การปรับเนื้อหาสาระหรือมวลงประกอบในหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น
2. การขยาย หมายถึง เนื้อหาใดที่ในท้องถิ่นรู้จักกันดีแล้วก็ควรให้ผู้เรียนได้เรียนลึกลงไปอีก
3. การเพิ่ม หมายถึง เนื้อหา บางเนื้อหา เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นที่ควรเรียนรู้ แต่คนในท้องถิ่นอื่นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2536) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ใน 3 แนวทาง คือ

1. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นโดยปรับเปลี่ยนบางส่วนของหลักสูตรกลางโดยการปรับองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรกลางที่กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้สอดคล้อง เหมาะสม สำหรับนำไปใช้ในแต่ละสภาพท้องถิ่น
2. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นเป็นส่วนย่อยเพื่อใช้เสริมหลักสูตรกลาง โดยการพัฒนาหลักสูตรขึ้นใหม่โดยเฉพาะ สำหรับนำไปใช้จัดการเรียนการสอนเสริมเนื้อหากลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตรกลาง

3. หลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นใช้สำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ
วิไลวรรณ เหมือนชาติ (2537) ได้สรุปแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทำ
ได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การปรับปรุงกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับหรือเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาจากหัวข้อที่กำหนดไว้ในคำอธิบายหรือ
คำอธิบายรายวิชา
3. การปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่
5. การจัดทำเนื้อหารายวิชาขึ้นมาใหม่
6. การจัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ คู่มือการเรียนการ
สอน หนังสือแบบฝึกหัด ฯลฯ ขึ้นใหม่

สมเกียรติ ศรีสกุล (2539) ได้เสนอวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ 5 ลักษณะ
ดังนี้

1. เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว
2. กำหนดกิจกรรมเสริม
3. ทำสื่อเสริม
4. พัฒนาระบบการเรียนการสอน
5. จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี

กรมวิชาการ (2539) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับ
ท้องถิ่นไว้ 5 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยสามารถลดหรือ
เพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในคำอธิบายของทุกกลุ่ม
ประสบการณ์ หรือในคำอธิบายรายวิชา วิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรีทุกรายวิชา ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้
จุดประสงค์ หัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหา และคาบเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

2. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรใน
ลักษณะนี้สามารถทำได้ทุกกลุ่มประสบการณ์และทุกรายวิชา ด้วยการกำหนดรายละเอียด
กิจกรรมที่ปฏิบัติในการเรียนการสอนของกลุ่มวิชา /รายวิชานั้น ๆ จากกิจกรรมที่ระบุไว้ใน
คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชา ซึ่งรายละเอียดของกิจกรรมที่ปรับหรือจัดขึ้นจะปรากฏอยู่ในแผนการ
สอน และประการสำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นด้วยวิธีการปรับหรือจัดกิจกรรม
เสริมนี้ จะต้องไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้ และเวลาเรียน ตลอดจนเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปจากที่
กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

3. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม หรือสร้างรายวิชาเพิ่มเติมในประเภทวิชา เลือกรูปแบบพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการจัดทำคำอธิบาย หรือจัดทำรายวิชาขึ้นใหม่หลังจากที่ ศึกษาแล้วพบว่า สิ่งที่จะมีการพัฒนานั้นไม่มีปรากฏในจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่ม ประสบการณ์หรือรายวิชา/กลุ่มวิชาใด ๆ ในหลักสูตรแม่บท

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำ หนังสือคู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดหรือเอกสารประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับ จุดประสงค์เนื้อหาและสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้นใหม่นี้ อาจจะใช้คำอธิบายรายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ได้

5. ปรับปรุงเลือกสื่อการเรียน เลือกใช้สื่อการเรียนโดยการปรับปรุงสื่อที่มีอยู่แล้ว ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือเลือกใช้สื่อต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การพัฒนา หลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้ เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาทุกกลุ่มประสบการณ์ หรือรายวิชาต่าง ๆ และ สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น

จากแนวคิดของนักการศึกษาในวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นข้างต้น จึงพอสรุป ได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในปัจจุบัน มีอยู่ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม
2. การปรับรายละเอียดของเนื้อหาสาระ
3. การปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
4. การจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่
5. การจัดทำคำอธิบายหรือรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นใหม่

3. แนวความคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION (Getty Center for Education in the Arts, 1995) กับการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ความหมายของการเรียนรู้ตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด Discipline-Based Art Education (Getty Center for Education in the Arts, 1995) หรือ DBAE หมายถึง วิธีการเรียนรู้ศิลปะโดยอาศัยการบูรณาการ องค์ความรู้ 4 แขนงวิชาเป็นแกนในการจัดการเรียนรู้ ทั้งทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา สาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และสื่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถประยุกต์ด้วยวิธีการ ต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดความเข้าใจโดยรวมใน

งานศิลปะประเภทต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DBAE นั้นนักศิลปศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวทางการเรียนรู้ดังนี้

Greer, W. (1984) กล่าวถึง การเรียนรู้ตามแนวคิด DBAE ว่า เป็นการเรียนศิลปะโดยรวมที่เกิดประสบการณ์สุนทรีย์จากภายในตัวผู้เรียนเองซึ่งมาจากหลักการทั้ง 4 ของแกนวิชาตามการเรียนศิลปะโดยทั่วไป คือ องค์ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะวิจารณ์ โดยได้รับการถ่ายทอดจากการสอนโดยอาศัยองค์ความรู้แบบบูรณาการที่มีระบบและลำดับจากหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับชั้น ซึ่งความรู้ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารับรู้ทางศิลปะจากความเข้าใจและปฏิบัติงานศิลปะแบบเด็กตามวัยของผู้เรียนไปจนถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ เช่น สามารถเข้าใจงานศิลปะ และสามารถแสดงความคิดเห็น หรือร่วมกิจกรรมทางศิลปะในชุมชนอย่างมีความรู้ และมีเหตุผล

Ralph, S.A. (2002) กล่าวถึงแนวคิดในการเรียนรู้ศิลปะแบบ DBAE ว่า เป็นการเรียนศิลปะเพื่อเข้าใจถึงบริบทของศิลปะที่มีต่อมนุษย์ในการศึกษาทางด้านศิลปะที่มีคุณค่าต่อสังคมและบริบทอื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของมนุษย์ที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าขึ้นมาเพื่อให้เห็นความสามารถและเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การเรียนรู้ที่อาศัยหลักที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพิจารณาศิลปะจาก 4 สาขาวิชาเพื่อให้เข้าถึงศิลปะ คือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปะวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยสามารถนำสิ่งที่เป็นงานศิลปะมาเป็นหัวข้อในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และความเข้าใจในศิลปะซึ่งการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมจากครูที่มีความรู้ความสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้เกิดความเข้าใจในศิลปะได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2545) ได้ศึกษารวบรวมแนวคิดในการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DBAE โดยสรุปว่าเป็นการเลือกสรรความรู้ที่มีคุณค่าทางศิลปะมารวมกันเป็นระบบการเรียนการสอนทั้ง 4 แกน คือ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ศิลปะปฏิบัติ และศิลปะวิจารณ์ โดยเน้นความรู้ทางด้านศิลปศึกษาเป็นสำคัญ และให้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ไปสู่องค์ความรู้อื่น ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดที่วงการศิลปศึกษาในสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญนำไปประยุกต์ให้ทุกระดับการศึกษา และใช้แนวคิดนี้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน พัฒนาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัย และการพัฒนา หลักสูตร ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนโดยใช้แนวคิด DBAE เป็นแนวทางในการพัฒนาจากการวิจัยที่นำแนวทางไปประยุกต์ใช้แสดงให้เห็นว่าสามารถทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ในศิลปะมากขึ้น

ศุภพร วงษ์สุวรรณ (2545) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิดของ DBAE ไว้ว่าเป็นวิธีการที่จัดการเรียนการสอนโดยอาศัยแนวคิดที่เป็นวิธีการครอบคลุมการเรียน

และการสอนศิลปศึกษาสามารถนำมาใช้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาได้ มีการประยุกต์ใช้กับการศึกษาผู้ใหญ่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ มีหลักกำหนดสาระเนื้อหาจากวิชา 4 แขนง คือศิลปะปฏิบัติ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และสุนทรียศิลป์กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DBAE คือ การเรียนรู้โดยอาศัยรากฐานธรรมชาติวิชาศิลปศึกษา จาก 4 แขนงวิชา ดังนี้คือประวัติศาสตร์ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ มาใช้ในการเรียนรู้ซึ่งมีประวัติ ความเป็นมาและพัฒนาการมาจากกลุ่มนักวิชาการศิลปศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำการค้นคว้า และวิจัยจากแนวคิดนี้และพัฒนาเป็นเวลายาวนาน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเข้าถึงศิลปะโดยใช้องค์ความรู้ทางวิชาการในการสนับสนุนความคิด โดยการบูรณาการองค์ความรู้ 4 แขนง ตามความเหมาะสม และพัฒนาการแต่ละระดับของผู้เรียน

3.1 ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการตามแนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION

Delacruz,E.M. และ Dunn,P.C. (1996) ได้กล่าวถึงความเป็นมาและวิวัฒนาการของ DBAE ไว้ว่า ตั้งแต่ช่วง 1980 เป็นต้นมา ครูศิลปะหลายคนได้นำ หลักสูตรของ DBAE ไปประยุกต์สอนในโรงเรียนต่าง ๆ และเมื่อปลายทศวรรษ มีนักวิชาการ กลุ่มหนึ่งได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์อย่างแพร่หลายเกี่ยวกับ DBAE จึงได้มีการสำรวจและปรับปรุงขึ้นจากยุคแรกเริ่มโดยยึดหลักการบางส่วนแทน และเน้นไปที่การเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้ง 4 สาขาวิชาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้โดยรวมแทนการเรียนรู้แบบเน้นเนื้อหาสาระแบบรายวิชา (Bates, J.K., 2000) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบางส่วนมีผลกระทบต่อครู ผู้เรียน และธรรมชาติของกิจกรรมทำให้ครูผู้สอนมีความยึดหยุ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการกำหนดเนื้อหาโดยยึดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบทั้ง 4 แขนงวิชา การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนลดความเครียดในการเรียนรู้และสามารถมองเห็นศิลปะในมุมมองรวมที่มีต่อสังคม และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อศิลปินในการสร้างงานศิลปะได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้เรียนสามารถนำหลักการเหล่านี้ไปเรียนรู้หรือศึกษาเพิ่มเติมกับงานศิลปะอื่น ๆ ในสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างเข้าใจลึกซึ้ง(Getty Center for Education in the Arts, 1995) การรับแนวคิด DBAE มาใช้ในประเทศไทยเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยได้รับแนวคิดมาปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศึกษาระดับอุดมศึกษาต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ตั้งแต่ พ.ศ.2528 เป็นต้นมา หลักสูตรภาควิชาศิลปกรรมศาสตร์ ของสถาบันราชภัฏได้นำวิชาสุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์เข้ามาเพิ่มในหลักสูตร และในหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติระดับมัธยมศึกษาปี 2533 มีการนำการบูรณาการ

ระหว่างศิลปะแขนงทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มาใช้ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวคิด DBAE ระยะเวลาในอเมริกา(มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)

Greer, W. (1984) กล่าวว่า ปัจจุบันมีการนำ DBAE ไปใช้อย่างแพร่หลายในรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าเป็นการเรียนการสอนศิลปะที่นำไปสู่การใช้จริงซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด DBAE นั้นเป็นการสอนที่หลากหลาย และเน้นความสำคัญในการเรียนรู้ทางด้านกระบวนการคิด และความซาบซึ้งเป็นส่วนสำคัญซึ่งการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรที่มี DBAE เป็นฐานนั้น มีการประยุกต์ใช้กับทฤษฎีอื่น ๆ ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา (Marche, T., 2002) และมีการพัฒนาหลักการที่นักวิชาการค้นพบใหม่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

พัฒนาการของแนวคิด DBAE เริ่มเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับช่วงสมัยที่มีการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอย่างจริงจัง นักวิชาการด้านศิลปศึกษาได้หันมาให้ความสนใจกับแนวการปฏิรูปแนวใหม่นี้ โดยมีแนวความคิดว่าศิลปศึกษาเป็นสาขาวิชาที่มีองค์ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะตัวสามารถถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียนได้มิใช่เพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพื่อประกอบในวิชาอื่น ๆ เท่านั้น วิชาศิลปศึกษาสามารถให้ความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียนได้ วิชาศิลปะจึงควรเป็นวิชาหนึ่งที่มีฐานะเทียบเท่ากับวิชาพื้นฐานที่เป็นวิชาบังคับของหลักสูตรทั่วไป โดยเน้นว่ากระบวนการทำงานมีค่าเทียบเท่ากับผลงานที่ผลิตออกมา

Bates, J.K. (2000) และนักวิชาการหลายท่านได้ลงความเห็นว่างานศิลปศึกษาควรเป็นวิชาที่สามารถประเมินได้ และมีเนื้อหาสาระเชิงวิชาการสามารถนำมาสอนได้และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าวิชาอื่นๆ ซึ่งในช่วงนั้นเป็นช่วงแห่งการตื่นตัวทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งการเรียนการสอนต้องเป็นรูปธรรมมากขึ้น และการสอนต้องเป็นไปในเชิงวิชาการคือ จะต้องมีการระบุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดผลการเรียนได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านจิตวิทยาพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้นไปที่พฤติกรรมภายนอกที่สามารถตัดสินได้ชัดเจนของ Skinner, B. F. ดังนั้น กระแสสังคมจึงให้ความสำคัญมากกับความรู้เชิงความเข้าใจ หรือพุทธิพิสัยที่สามารถตัดสินได้ชัดเจน มากกว่าจิตพิสัย (Delacruz, E. M. และ Dunn, P.C., 1996)ต่อมาในช่วง 1980 มีการจัดตั้งกองทุน J.Paul Getty ซึ่งเป็นกองทุนที่สนับสนุนวงการศิลปะ และจัดตั้งพิพิธภัณฑ์เกตตี้ และศูนย์การศึกษาศิลปะเกตตี้ขึ้น เพื่อปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาของวงการศิลปศึกษา และยกสถานภาพของศิลปศึกษาในระบบโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและอภิปรายกันในเรื่องเกี่ยวกับ DBAE เป็นสำคัญ

การนำ DBAE ไปใช้มีอย่างแพร่หลายในต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการพัฒนา และประยุกต์ใช้โดยการทำวิจัยภายใต้การจัดการเรียนการสอน และหลักสูตรแบบ DBAE ทั้งนี้ กลุ่มนักวิชาการ และครูผู้สอนศิลปะศึกษาได้ตระหนักถึงแนวการสอนด้วยการบูรณาการ (Dobbs, M.S., 1988) เพื่อเปิดประเด็นไปสู่ความสำคัญของศิลปะที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมที่แวดล้อม (Ralph A.S., 2002) โดย มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2542) ได้ทำการศึกษาโดยรวบรวมงานวิจัยของนักวิชาการศิลปะศึกษาหลายท่านที่ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยอาศัยแนวคิด DBAE ทางด้านการรับรู้คุณค่าในงานศิลปะ ด้านพุทธิปัญญา จิตพิสัย และการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ต่าง ๆ ในศิลปะศึกษากับพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสรุปรวมว่าการนำศิลปะต่างแขนงมาร่วมบูรณาการสามารถเสริมประสบการณ์ด้านความคิด และความเฉียบไวต่อแบบอย่างทางศิลปะให้แก่เด็กจะช่วยสร้างสติปัญญาความคิดความสามารถแยกแบบอย่างของศิลปะเป็นความสามารถทั้งในด้านความคิดและความรู้สึก คือ ด้านความรู้และคุณค่า การบูรณาการศิลปะวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติเข้าด้วยกันให้ผลดีต่อความรู้ความเข้าใจและความซาบซึ้งในงานศิลปะของนักเรียน ความสามารถของเด็กในการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ จะทำให้เด็กสนใจงานศิลปะที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ประสบการณ์และสื่อที่ดีสามารถพัฒนาความสามารถในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของเด็ก และสร้างความจดจำให้แก่เด็กได้ยาวนาน สุนทรียภาพเชิงประวัติด้านปรัชญา ประสบการณ์การรับรู้เชิงสุนทรียะ และงานค้นคว้าทางสุนทรียศาสตร์นำไปสู่การวิเคราะห์ในมุมมองของสุนทรียภาพโดยการรับรู้ของคนมีการประเมินเชิงคุณค่าเป็นรากฐาน การเรียนการสอนการวิจารณ์ศิลปะที่ถูกต้องควรจะเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในศิลปะไปพร้อมกัน การสอนศิลปะปฏิบัติเป็นประสบการณ์ที่เสริมสร้างทำนุบำรุงพฤติกรรมการสืบค้นให้แก่ผู้เรียนเช่นเดียวกับศิลปะวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ศิลป์ ถ้าครูมีวิธีการสอนที่เอื้อต่อประสบการณ์ทางศิลปะการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ศิลปะจะสร้างประสบการณ์ความคิดอันเป็นเหตุเป็นผลให้แก่เด็ก รวมทั้งสร้างทัศนคติในทางบวกให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี การวิจารณ์ในลักษณะปราศจากความรู้เฉพาะด้านมีคุณค่าในการตัดสินผลงานศิลปะในห้องเรียน และการตัดสินผลงานศิลปะในห้องเรียนช่วยขยายขอบข่ายของการรับรู้และแสดงออกของนักเรียนทั้งในด้านการเรียนรู้ทางคำพูดรวมทั้งส่งเสริมการวิจารณ์และความซาบซึ้งในศิลปะในลักษณะหลากหลายวัฒนธรรมอีกด้วยนอกจากนี้สามารถใช้ในพัฒนาสุนทรียภาพเชิงแสดงออกให้เป็นรูปธรรม ศิลปะวิจารณ์ในแนวทางหลากหลายวัฒนธรรมจะช่วยเสริมสร้างชีวิตของนักเรียนทุกคนที่อยู่ในสังคมแบบหลากหลายวัฒนธรรม สื่อการเรียนรู้ประเภทศิลปะระดับพื้นฐานของแต่ละท้องถิ่นมีคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์เช่นเดียวกับผลงานศิลปะซึ่งควรให้ความสนใจต่อสื่อการเรียนการสอนให้หลากหลายมากขึ้น

การนำหลักสูตร DBAE มาใช้ในประเทศไทยเกิดจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งประเทศไทยได้รับแนวคิดมาปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศึกษา ระดับอุดมศึกษาต่างๆ และในหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติระดับมัธยมศึกษาปี 2533 (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) มีการนำการบูรณาการระหว่างศิลปะแขนงทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มาใช้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาแนวคิด DBAE ระยะเวลาในประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 แนวทางในการเรียนรู้ตามแนวความคิดของ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION

จุดเด่นของแนวคิด DBAE นั้นคือการรวบรวมองค์ความรู้ทั้ง 4 สาขาของศิลปศึกษาที่มีธรรมชาติวิชาต่างกันซึ่งแนวคิดที่ใช้ปัจจุบันคือ การเชื่อมโยงทฤษฎีการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ และศิลปวิจารณ์ด้วยการมองภาพในองค์รวมของศิลปะที่มีบทบาทต่อสังคม แฉวงกว้างไปสู่การเรียนรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ โดยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละระดับชั้น เพื่อพัฒนาแนวความคิดที่เกี่ยวกับการมองภาพในองค์รวมเพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Delacruz, E. M. และ Dunn, P.C., 1996) การหลอมรวมรายวิชาทั้งสี่แกนเช่นนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากแนวคิดที่ต่างกันระหว่างองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีต่องานศิลปะเพื่อเปิดประเด็นต่อศิลปะในบริบทต่าง ๆ เช่นวัฒนธรรมสังคม หรืออิทธิพลอื่นที่อยู่แวดล้อมเพื่อความเข้าใจ และซาบซึ้งถึงงานศิลปะได้ถ่องแท้ขึ้น (Attenborough, D., 2002) ปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้คือ การเข้าถึงศิลปะ การจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในชุมชนของตน การคำนึงถึงค่านิยมต่าง ๆ และบริบทต่าง ๆ ของสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับศิลปะ พัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศิลปศึกษา เป็นต้น (Gaudelius, Y. และ Spiers, P., 2002) แนวการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดนี้มีรายละเอียดในการเชื่อมโยงนำไปสู่ประเด็นเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะและเข้าใจในงานศิลปะโดยมีธรรมชาติวิชาในการขยายสู่บริบทการบูรณาการอื่น

3.3 แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ในการเรียนรู้โดยใช้ประวัติศาสตร์ศิลป์

การเรียนรู้ศิลปะตามแนวคิด DBAE โดยการกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของงานศิลปะ หรือประวัติศาสตร์เป็นแกนสำคัญในการนำเสนอเพื่อแผ่ขยายไปยังสาขาของวิชาอื่น ๆ นั้น ด้วยการเชื่อมโยงเพื่อให้เห็นความสำคัญของศิลปะที่มีบทบาท และการสืบทอดทางวัฒนธรรม เช่น การเรียนรู้ภายในพิพิธภัณฑ์ หรือเรียนรู้จากประวัติของงานศิลปะ Attenborough, D.(2002) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับการหลอมรวมประสบการณ์ทางด้านศิลปะในพิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นของผู้เรียน โดยเชื่อว่า พิพิธภัณฑ์ หรือ

โบราณสถานในท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมของผู้เรียน และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการจัดสภาพแวดล้อมของผู้สอน หรือการจัดการห้องเรียนของครูที่มีบทบาทในการแนะนำแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าสืบเสาะหาความรู้จากสถานที่สำคัญที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ต่าง ๆ ในขณะที่เรียนซึ่งองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา และการสร้างสภาพแวดล้อมมีผลให้ผู้เรียนเข้าใจในองค์ความรู้มากขึ้น การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ สร้างความหลากหลายในการเรียนรู้และสามารถเพิ่มความสนใจในสิ่งที่เรียนด้วยการเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นเป็นพิเศษมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน พิพิธภัณฑ์เหล่านี้มีจุดเด่น คือ เป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เก็บรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แต่ละยุคสมัยที่สำคัญเอาไว้ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาของสังคม วัฒนธรรมในอดีต และบางแห่งได้รวบรวมมาจนถึงงานศิลปวัฒนธรรมในปัจจุบันเข้าด้วยกัน ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลาได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ยังเป็นสถานที่สำคัญของชุมชนซึ่งผู้เรียนสามารถหาคำตอบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนปัจจุบันจากการค้นคว้า ศึกษาจากพิพิธภัณฑ์เหล่านี้ได้ด้วยครูผู้สอนสามารถแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงได้โดยการแนะนำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในเบื้องต้น และชักถามให้คิดเกี่ยวกับสถานการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นแล้วมีผลต่อปัจจุบัน หรือถามหาเหตุผลที่บรรพบุรุษได้กระทำไว้ในอดีตซึ่งจะได้รับคำตอบของผู้เรียนในการใช้วิธีคิดด้วยเหตุผล หรือการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการหาคำตอบ หรือหาคำถามที่เปิดประเด็นไปสู่แกนวิชาอื่นได้ด้วย เช่นเดียวกัน ซึ่งการให้ความสำคัญกับความคิดที่เป็นบริบทรอบศิลปวัตถุเหล่านี้นำไปสู่การเชื่อมโยงทางความคิดของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เหตุผลที่มาของงานศิลปะ ความซาบซึ้งในงานศิลปะ และนำไปสู่การวิจารณ์ศิลปะที่สอดคล้องกับยุคสมัยหรือบริบทอื่น ๆ ได้นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยอาศัยประวัติศาสตร์ศิลป์ทำให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของผลงานศิลปะที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และอิทธิพลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ศิลปะจึงเกิดได้หลายทาง ทั้งนี้อยู่ที่ผู้สอนให้ความสำคัญในประเด็นใดเพื่อที่จะเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสำคัญในการมองศิลปะในด้านดีเนื่องจากศิลปะถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์แต่ละยุคสมัยที่มีความต้องการต่างกัน เหตุผลความจำเป็นเทคนิคที่ใช้ความรู้สึก และการเห็นคุณค่าของงานศิลปะจึงถูกมองต่างมุมออกไป ผู้สอนควรเห็นความสำคัญของการเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรียะที่มีคุณค่าจากการเชื่อมโยงทั้ง 4 แกนวิชาเข้าด้วยกันไม่ควรแบ่งแยกองค์ความรู้ต่าง ๆ ออกจากกัน

3.4 แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ในการเรียนรู้โดยใช้สุนทรียศาสตร์

การเรียนรู้ศิลปะโดยอาศัยการเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรียะเป็นแนวคิดสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งมีนักศิลปศึกษาหลายท่านที่สนใจและทำการศึกษาในเรื่องนี้ โดยจะ

กล่าวถึงธรรมชาติในการเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ที่สามารถแผ่ขยายประสบการณ์ไปสู่แนวคิดแกนวิชาอื่น ๆ ดังนี้คือการเรียนรู้ศิลปะโดยเห็นความสำคัญของสุนทรียะที่จะเกิดกับผู้เรียนนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่สามารถระลึกถึงความงามของศิลปะที่ใกล้เคียงกับศิลปิน และบริบทที่ศิลปินนั้นให้ความสำคัญซึ่ง Greer, W. (1984) กล่าวถึงธรรมชาติในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ดังนี้ว่า ถึงแม้ว่าประสบการณ์ทางสุนทรียะเป็นประสบการณ์ที่วัดและประเมินผลได้ยาก แต่สามารถจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้ได้ จากการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยสุนทรียะเป็นแนวในการนำเสนอแกนวิชาทั้งสี่นั้นควรตั้งข้อสังเกตในขณะที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อที่จะดูผลที่จะได้รับของผู้เรียนในการเรียนรู้ เช่น ความคิด แนวคิด รวบรวมยอด หลักการ เทคนิคในการปฏิบัติงานร่วมด้วย การสังเกตนี้ไม่ได้หมายถึงการจัดกิจกรรมนั้นแบ่งแยกออกจากกัน แต่ระหว่างมีกิจกรรมการเรียนรู้สมควรมีวิธีการกำหนดในแผนการสอนว่าจะมีการประเมินผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างไร การมองภาพรวมในกระบวนการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้แล้วนั้น ทำให้เกิดความกระฉับในการกำหนดแนวทางที่จะนำไปใช้ได้จากการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ผู้สอนสามารถรับรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ทางสุนทรียะของผู้เรียนได้โดยการให้ผู้เรียนได้อธิบายถึงคุณค่าของกิจกรรมที่ตนได้เข้าร่วม เช่น การทำงานศิลปะการเรียนรู้อาจมีผลงานที่มีคุณค่าอย่างหลากหลายจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของศิลปะที่สามารถนำไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแง่ต่าง ๆ ของชีวิตได้ คุณลักษณะพิเศษของงานศิลปะที่มีความงามเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของงานสามารถนำไปเชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่าของศิลปะนั้น ๆ ของบริบทสังคมที่ต่างกันไป การเรียนรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบทางทัศนที่มีผลต่อประสบการณ์ทางสุนทรียะสามารถนำไปสู่ประสบการณ์ด้านอื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางสุนทรียะในอดีต จากการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ทำความคุ้นเคย เกิดเป็นประสบการณ์ทางการรับรู้ ความประทับใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับการเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะโดยศึกษาเพิ่มเติมในบริบทอื่น ๆ (Ralph, S.A., 2002) ซึ่งสุนทรียะมีความเกี่ยวข้องกับความคิดความเข้าใจ ความซาบซึ้งในงานศิลปะนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่อาจแสดงออกมาด้วยคำพูดได้ทั้งหมด ประสบการณ์ทางสุนทรียะนอกจากจะแสดงออกมาจากคำพูดเป็นเพียงบางส่วนแล้ว ลักษณะของงานศิลปะปฏิบัติยังแสดงถึงอิทธิพลขององค์ประกอบศิลปะที่มีผลต่อผลงาน และความเชื่อของผู้ผลิตงานศิลปะนั้นด้วย การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น หรือแสดงออกด้วยการปฏิบัติงานศิลปะเพื่อแสดงความเป็นตัวตนนั้นเป็นความสนใจตามวัยหรือความสนใจส่วนตัวเพื่อที่จะสร้างประสบการณ์ทางการรับรู้และนำเสนอทางด้านสุนทรียะเนื่องจากสุนทรียะเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับความงามจากหลาย ๆ ประสบการณ์ในอดีตรวมกันเป็นภาพรวม ดังนั้นการจัดสถานการณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านสุนทรียะจึงเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

การนำเสนอให้ผู้เรียนเห็นความงามของงานศิลปะโดยอาศัยความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เช่น นำเสนอเกี่ยวกับประวัติที่มา การผลิต บริบท หรือยุคสมัยของงานศิลปะนั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความงามได้ลึกซึ้งซึ่งมีเหตุผล เป็นธรรมชาติยิ่งขึ้น นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นทางด้านศิลปะวิจารณ์อย่างมีเหตุผล และรอบคอบในการวิจารณ์งานศิลปะโดยอาศัยบริบทอื่น ๆ ประกอบการวิจารณ์ของผู้เรียน ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะที่เห็นคุณค่าของงานจากประวัติ การสร้างงาน สภาพแวดล้อม และการพัฒนาผลงานศิลปะนั้น ๆ ทำให้มีการพัฒนาความตระหนักถึงคุณค่าความงามที่ถูกปรุงแต่งตามสภาพแวดล้อม และจัดสรรตามความคิดของมนุษย์ได้ การเรียนรู้สุนทรีย์ะนั้นควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีเหตุผลเนื่องจากเป็นองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับศิลปะทุกแขนง

3.5 แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ในการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะปฏิบัติ

การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติเป็นการเรียนรู้ในแกนวิชาของแนวคิดนี้ที่สอดคล้องกับการสอนระดับประถมในแนวเดิม อย่างไรก็ตาม ศิลปะปฏิบัติที่อยู่ในแกนของ DBAE จึงมีความต่างจากการเรียนการสอนทั่วไป กล่าวคือ มีการหลอมรวมสุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และประวัติศาสตร์ ศิลปะเข้าด้วยกันโดยใช้ผลงานศิลปะอาชีพใช้งานศิลปะที่เป็นศิลปะพื้นบ้านในอดีตซึ่งมีการสืบทอดและพัฒนารูปแบบตามบริบทมาจนถึงปัจจุบันเปรียบเทียบกัน (Milbrandt, M.K. 2002) เป็นแนวทางในการนำเสนอองค์ความรู้ทางศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือสร้างผลงานจริงด้วยตนเอง งานศิลปะของผู้เรียนที่สร้างขึ้นอาจเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์ แล้วแต่เทคนิคที่ครูผู้สอนนำเสนอเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดสร้างสรรค์ลงในผลงาน และเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของผลงานของตน รวมทั้งการจัดการวัสดุ การแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นด้วย วิธีการสอนศิลปะปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงศิลปะในฐานะของผู้ผลิตงานศิลปะได้ง่ายขึ้น และเข้าใจวิธีการของศิลปินในการสร้างผลงาน (Gaudelius, Y. และ Spiers, P., 2002) เข้าใจความแตกต่างระหว่างธรรมชาติ และงานศิลปะมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับแกนวิชาอื่น ๆ ได้ง่ายโดยการแสดงให้เห็นว่างานศิลปะที่ผู้เรียนปฏิบัติอยู่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ และชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างไร เป็นการเปิดโลกทัศน์แก่ผู้เรียนให้พบความจริงเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนในห้องเรียนที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งสิ่งที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ซึ่งผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยเหตุผลที่มีความคิดในการสร้างผลงานคือสิ่งที่ควรนำเสนอ การให้ความสำคัญกับงานศิลปะที่อยู่ในหัวข้อที่ครูกำหนดไว้กว้าง ๆ เป็นการสร้างรูปแบบโดยรวมในความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ โดยการถ่ายทอดด้วยวิธีการทางศิลปะซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางศิลปะร่วมสมัย ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะได้ฝึกฝนทักษะ แต่งานศิลปะที่สร้างขึ้นเองนั้นมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก การคิดใคร่ครวญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตน และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในครั้งต่อไปให้ดีขึ้นเป็นการใช้

ความคิดด้วยเหตุผล ซึ่งในการจัดกิจกรรม อาจใช้การพูดคุยถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานศิลปะของผู้เรียนที่เชื่อมโยงไปถึงชีวิต และสังคมที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลงานของตนเองให้ดีขึ้นได้ และระยะเวลาที่ตนได้ฝึกฝนจะทำให้ผลงานที่ได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งการทำงานแต่ละครั้งควรชี้ให้เห็นว่า ช่วงเวลาในการสร้างงานศิลปะที่ต่างกันทำให้เราเข้าใจในศิลปะมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งของลักษณะงานทางประวัติศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเมื่อมีการสะสมความรู้ ความชำนาญ และเทคโนโลยีมากขึ้น การพูดคุยถึงงานศิลปะที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับชีวิต และบริบททางสังคมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้องค์รวมของแนวคิดทั้ง 4 แกนได้ชัดเจนขึ้น ตลอดจนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นเพิ่มเติมได้ด้วยการศึกษาดูด้วยตนเอง ทั้งนี้ การใช้ศิลปวิจารณ์ของครูผู้สอนที่ให้ความสำคัญในการทำงาน มีความเหมาะสมต่อการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจที่จะพัฒนาผลงานของตน การเสนอแนะแนวทางในการค้นคว้ามีผลต่อการเรียนรู้เพิ่มเติมและทัศนคติในการเรียนศิลปะอีกด้วย (Milbrandt, M.K., 2002)

3.6 แนวคิด DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION ในการเรียนรู้โดยใช้ศิลปวิจารณ์

Richmond S.(1991) กล่าวถึงวิธีการวิจารณ์ศิลปะ หรือแนวคิดการสอนศิลปะวิจารณ์ไว้ว่า การนำผลงานมาวิจารณ์โดยขาดพื้นฐานทางประสบการณ์ทางสุนทรียะ และพื้นฐานทางการตีความนั้นก่อให้เกิดความเสียหายในวงการศิลปะ การวิจารณ์ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตผลงานนำเสนอความคิดของตนที่ทำให้เกิดแรงบันดาลใจให้มากที่สุดเสียก่อน การสนับสนุนความรู้ทางทัศนศิลป์ และการทำงานศิลปะทุกประเภททำให้เป็นที่แพร่หลายทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการทำงานให้เกิดคุณค่าของศิลปะและประสบการณ์สุนทรียะที่มีต่อการทำงานศิลปะที่จะทำงานศิลปะให้เกิดคุณค่าในสังคม และการพูดถึงองค์ประกอบที่มีความสำคัญสำหรับงานศิลปะของครูผู้สอนหรือผู้วิจารณ์งานทำให้เห็นว่าสิ่งสำคัญที่เด่นชัดที่สุดที่ควรจะมีได้แก่อะไรบ้างซึ่งการเชื่อมโยงปรัชญาความคิดในงานกับศิลปะเข้าด้วยกันเป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาศิลปะเป็นสิ่งสำคัญ และควรคำนึงถึงการสอนศิลปะที่มุ่งหวังจะให้เกิดความถูกต้องทั้งทางศีลธรรม และวิชาการเป็นหลัก รวมทั้งพัฒนาให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันถึงแม้จะมีความคิดที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจารณ์งานศิลปะ หรือผู้สอนควรแสดงให้เห็นข้อดีของการได้ทำงานศิลปะ และการมีสามัญสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อพัฒนาไปสู่การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมและสามารถแผ่ขยายความรู้ของผู้เรียนออกไปสู่สาขาวิชาอื่น หรือสถานการณ์อื่น ๆ ได้ การตัดสินคุณค่าจากงานศิลปะไม่ควรชี้ชัด หรือเน้นไปในแง่การประเมินตัดสิน แต่ควรเน้นไปที่แนวคิดในการสร้างงาน และการปรับปรุงแนวทางในการแสดงออกในผลงานอย่างไร หรือสังเกตความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นแนวคิดใหม่ ๆ หรือเทคนิคใหม่ ๆ ที่ค้นพบใน

ผลงาน และควรกล่าวถึงการเชื่อมโยงผลงานศิลปะกับประสบการณ์ทางศิลปะที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์การวิเคราะห์ทางด้านปรัชญาซึ่งผู้ผลิตงานศิลปะได้ถ่ายทอดในงานซึ่งออกมาเป็นความคิดและวิธีการที่อาจรวมเอาทางด้านการศึกษาถึงทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ของศิลปิน หรือผู้ผลิตผลงานนั้น ๆ ด้วยนอกจากนี้ การวิจารณ์งานศิลปะไม่ควรตัดสินงานจากงานเพียงครั้งเดียวที่ได้ชม เพราะผู้วิจารณ์ไม่สามารถทราบบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้ผลิตงานทั้งหมด จึงไม่อาจทราบเบื้องหลังงานศิลปะทั้งหมดของผู้ผลิตงานได้ ควรมองในด้านที่ว่างงานศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้ผลิตในลักษณะของพลวัตที่งานศิลปะสามารถพัฒนาขึ้นได้เมื่อผู้ผลิตงานฝึกฝนเทคนิคจนเกิดความชำนาญซึ่งศิลปินชื่อดังเหล่านั้นก็สร้างผลงานเบื้องหลังผลงานชิ้นสำคัญอยู่มากมายเช่นเดียวกันหากได้พัฒนาตนเองด้วยการฝึกฝนก็จะสามารถพัฒนางานศิลปะได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ผู้วิจารณ์งานศิลปะอาจหลงลืมทำตกหล่นในขณะที่ทำการวิจารณ์ผลงานศิลปะเหล่านั้นเพื่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ผลิตผลงานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเองทั้งทางด้านแนวคิด และทักษะวิธีต่อไป

4. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงวิชาศิลปะศึกษา (ทัศนศิลป์) ตามสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คุณภาพของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาในชั้น จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้เรียนจะมีคุณภาพ ดังนี้

- รู้และเข้าใจเรื่องทัศนธาตุและหลักการออกแบบและเทคนิคที่หลากหลายในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ และ 3 มิติ เพื่อสื่อความหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพ วิเคราะห์รูปแบบเนื้อหาและประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์ของตนเองและผู้อื่น สามารถเลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม สามารถออกแบบรูปภาพ สัญลักษณ์ กราฟิก ในการนำเสนอข้อมูลและมีความรู้ ทักษะที่จำเป็นด้านอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์

- รู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของงานทัศนศิลป์ของชาติและท้องถิ่น แต่ละยุคสมัย เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและสามารถเปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ที่มาจากยุคสมัยและวัฒนธรรมต่าง ๆ

กระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ในด้านกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้กล่าวถึงแนวทางดังนี้

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วยสมอง กาย ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียนขวนขวายหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดสร้างแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจึงเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นไปตามช่วงชั้นปี ในการจัดการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้จริง เพิ่มโครงงานตามศักยภาพ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้เองตามความต้องการ

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางด้านทัศนศิลป์

ตัวชี้วัดการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คือ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่า งานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากลแยกเป็นตัวชี้วัด ดังนี้

1. บรรยายสิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ที่เลือกมาโดยใช้ความรู้เรื่องทัศนธาตุ และหลักการออกแบบ
2. ระบุ และบรรยายเทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงาน ทัศนศิลป์

3. วิเคราะห์ และบรรยายวิธีการใช้ ทัศนธาตุ และหลักการออกแบบในการสร้างงาน ทัศนศิลป์ของตนเองให้มีคุณภาพ

4. มีทักษะในการสร้างงานทัศนศิลป์อย่างน้อย 3 ประเภท

5. มีทักษะในการผสมผสานวัสดุต่าง ๆ ในการสร้างงานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการ ออกแบบ

6. สร้างงานทัศนศิลป์ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์และ จินตนาการ

7. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์สื่อความหมายเป็นเรื่องราว โดยประยุกต์ใช้ทัศนธาตุ และ หลักการออกแบบ

8. วิเคราะห์และอภิปรายรูปแบบ เนื้อหาและคุณค่าในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และ ผู้อื่น หรือของศิลปิน

9. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เพื่อบรรยาย เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคที่ หลากหลาย

10. ระบุอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ นั้น ๆ

11. เลือกงานทัศนศิลป์โดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นอย่างเหมาะสม และนำไปจัด นิทรรศการ

12. ศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนคุณค่าของวัฒนธรรม

13. เปรียบเทียบความแตกต่างของงานทัศนศิลป์ในแต่ละยุคสมัยของวัฒนธรรมไทย และสากล

ในด้านสาระการเรียนรู้แกนกลางด้านทัศนศิลป์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แยกเป็น ประเด็น ดังนี้

- ทัศนธาตุ หลักการออกแบบในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
- เทคนิควิธีการของศิลปินในการสร้างงานทัศนศิลป์
- วิธีการใช้ทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสร้างงานทัศนศิลป์
- การสร้างงานทัศนศิลป์ทั้งไทยและสากล
- การใช้หลักการออกแบบในการสร้างงานสื่อผสม
- การสร้างงานทัศนศิลป์แบบ 2 มิติ และ 3 มิติ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ และ

จินตนาการ

- การประยุกต์ใช้ทัศนธาตุและหลักการออกแบบสร้างงานทัศนศิลป์
- การวิเคราะห์รูปแบบ เนื้อหา และคุณค่าในงานทัศนศิลป์

- การใช้เทคนิค วิธีการที่หลากหลาย สร้างงานทัศนศิลป์เพื่อสื่อความหมาย
- การประกอบอาชีพทางทัศนศิลป์
- การจัดนิทรรศการ
- งานทัศนศิลป์กับการสะท้อนคุณค่าของวัฒนธรรม
- ความแตกต่างของงานทัศนศิลป์ในแต่ละยุคสมัยของวัฒนธรรมไทยและสากล

ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึง หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง ด้วยวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนศิลปะอย่างต่อเนื่อง

5. ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าชาวมาลายาจากที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี

5.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี

กาญจนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่อุดมไปด้วย ทรัพยากรทางด้านการท่องเที่ยว อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 129 กม. มีพื้นที่ประมาณ 19,483 ตร.กม. ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา มีทั้งป่าโปร่งและป่าดงดิบ มีแม่น้ำสำคัญสองสายคือ แม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบกันบริเวณตัวเมืองกาญจนบุรี เป็นแหล่งก่อเกิดอารยธรรม สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจมากมายการปกครองแบ่งออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล 943 หมู่บ้าน 206 ชุมชน 31 เทศบาล 90 อบต.อำเภอในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองกาญจนบุรี อำเภอไทรโยค อำเภอบ่อพลอย อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกาอำเภอกองคาอำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอหนองปรือและอำเภอห้วยกระเจา

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดตากและอุทัยธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับสหภาพพม่า

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดราชบุรี(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2552)

5.2 ประวัติความเป็นมาของการทอผ้าขาวม้าลายตาจ๊กของบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี

ผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของไทยที่ทอกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ เต็มไปด้วยลวดลายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากมาย สัญลักษณ์และลวดลายบางอย่างก็เชื่อมโยงกับคติและความเชื่อของคนไทย พื้นบ้านที่นับถือสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และยังสามารถเชื่อมโยงกับลวดลายที่ปรากฏอยู่ในศิลปะอื่น ๆ (วิบูล ลี้สุวรรณ, 2532) ผ้าทอลายตาจ๊กถือเป็นผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งโดยจัดอยู่ในประเภทผ้าขาวม้า มีชื่อเรียกต่างออกไปเช่น ผ้าขาวม้าร้อยสีและผ้าทอบ้านหนองขาว

หมู่บ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เดิมชื่อ บ้านหนองหญ้าดอกขาว ซึ่งมีต้นหญ้าดอกสีขาวเป็นสัญลักษณ์ ต่อมาเรียกชื่อเป็น บ้านหนองขาว เป็นชุมชนที่มีประวัติความมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมมี 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านดงรัง และหมู่บ้านดอนกระเต็ง และมีวัดส้มใหญ่หรือวัดใหญ่ดงรังเป็นวัดประจำหมู่บ้าน หลังจากถูกกองทัพพม่าเผาทำลายก็ถูกปล่อยทิ้งเป็นวัดร้าง ต่อมาในพ.ศ. 2525 ได้รับการบูรณะขึ้นใหม่แล้วใช้ชื่อว่าวัดใหญ่ดงรังส้มใหญ่ ปัจจุบันบ้านหนองขาวตั้งอยู่ที่ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองขาว บ้านดอนสันตะเคียน บ้านกล้วย บ้านโคกไผ่ บ้านนอก บ้านห้วยตะลุง บ้านรางจิก บ้านดอนมะกล่ำ บ้านหนองน้อย บ้านคอกวัว บ้านรางจัน บ้านโคกมะขวิด มีพื้นที่ประมาณ 64 ตารางกิโลเมตร ตำบลหนองขาวตั้งอยู่ห่างจากอำเภอท่าม่วงประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร ในด้านทิศเหนือของตำบลหนองขาวมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน ด้านทิศใต้ติดกับตำบลท่าล้อ อำเภอท่าม่วง ด้านทิศตะวันออกติดกับตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วงและด้านทิศตะวันตกติดกับตำบลปากแพรก อำเภอเมือง ประชากรตำบลหนองขาวมีประมาณ 8,132 คน รวม 2,248 ครัวเรือน

จากประวัติที่บ้านหนองขาวต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติที่แห้งแล้ง ภัยจากศึกสงคราม เนื่องจากเป็นเส้นทางเดินทัพและการดูแลที่ไม่ทั่วถึงของฝ่ายปกครองเนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนของอำเภอท่าม่วง ทำให้ผู้หญิงในครอบครัวจะทอผ้าสำหรับใช้เองและคนในครอบครัว ซึ่งการทอนั้นจะใช้กี่มือ เส้นด้ายก็จะใช้ฝ้ายปั่นเอง จึงขาดง่ายทำให้ผ้าทอชำรุดและคุณภาพไม่ค่อยดี ผ้าทอส่วนมากเป็นผ้าถุง ผ้าห่ม และผ้าขาวม้า ต่อมาเมื่อความเจริญได้แผ่กระจายจากสังคมเมืองสู่ชนบท แนวความคิดบริโภคนิยมที่มาจากประเทศทางตะวันตก ทำให้การทอผ้าในชนบทลดน้อยลง แต่ชาวบ้านหนองขาวยังคงรักษาประเพณี กิจกรรมของชาวชนบทไทยสืบมา บ้านหนองขาว ในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งอยู่บนสองฝั่งถนนสายกาญจนบุรี-พนมทวน ชาวบ้านของหมู่บ้านนี้ยังมีที่ทอผ้าตั้งอยู่ได้ถนัดบ้านกันแทบทุกหลังคาเรือน ผู้คนในชุมชนบ้านหนองขาวรู้จักการทอผ้าที่มีลวดลายเฉพาะมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งแต่เดิมปลูกฝ้ายย้อมสี

ธรรมชาติกันเอง ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมมากขึ้น จึงต้องสั่งวัตถุดิบจากภายนอกเข้ามาใช้ แต่ก็ได้นำมาดัดแปลงเพิ่มสีสันให้สดใส ก่อนจะนำมาทอตามลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดมา ผ้าทอบ้านหนองขาวที่ได้รับความนิยมมากคือ ผ้าขาวม้าตาจ๊ก ซึ่งพลิกแพลงลวดลายของ การจักสานประยุกต์มาใช้ทอผ้า เป็นที่มาของชื่อเรียกผ้าขาวม้าตาจ๊ก และเนื่องจากมีสีสันลวดลายแปลกพิเศษหลากหลายสี จึงมีชื่อเรียกผู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี

บ้านหนองขาวเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานซึ่งล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่ในชีวิตประจำวันของคนบ้านหนองขาวทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายคงไม่มีใครรอดพ้นจากการได้ใช้บริการจากชุมชนทรัพย์แห่งปัญญาที่เกิดจากความคิดที่คนบ้านหนองขาวคิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ดังจะนำเสนอภูมิปัญญาแห่งบ้านหนองขาวพอสังเขปดังนี้

การทำนา

ชาวบ้านหนองขาวมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก การทำนาของคนบ้านหนองขาวก็จะมีขั้นตอนที่เหมือนกับการทำนาทั่วไป คือ เมื่อถึงฤดูทำนาชาวบ้านก็จะไถนา ในสมัยก่อนชาวบ้านจะไถตั้งแต่ตี 4 นาฬิกา ไถเพียงไถและขับไปยังนาในตอนเช้ามืดจะได้ยินเสียงตอกกลอนประตูคอกวัว ได้ยินเสียงขับคันไถไปตามถนน เสียงเกราะกระทบกัน ได้ยินเสียงตำน้ำพริก เสียงคนพูด คนไถ ซึ่งจะหาฟังไม่ได้แล้วในปัจจุบัน ชายชาวบ้านหนองขาวไปไถนา หญิงชาวบ้านหนองขาวเตรียมทำอาหารสำหรับนำไปส่งให้กับคนไถนาในตอนเช้า เมื่อไปถึงนาก็จะไถตะไถแปร คราด เพื่อทำเทือกไว้สำหรับหว่านข้าวและดำนา ส่วนหญิงเมื่อทำอาหารเสร็จก็จะนำใส่กระเช้า และหาบไปส่งที่นา เรียกว่า “ไปส่งข้าว” เมื่อไปถึงก็จะช่วยเก็บ “ขี้เทือก” หมายถึง ต้นหญ้าที่ถูกไถขึ้นจากดินและไม่ต้องการ จะถูกนำมาวางแปะไว้บนคันนา และช่วยทำมุม(ใช้จอบสับพื้นดินในสวนที่ไถเข้าไปไม่ถึง) พอได้เวลาก็จะพากันมารับประทานอาหาร โดยใช้หัวคันนา มุมคันนา ใต้ร่มไม้ เป็นที่นั่งรับประทานอาหารอย่างเอร็ดอร่อย รับประทานอาหารเสร็จชายก็จะขับไถกลับมานบ้านแล้วนำวัวควายไปเลี้ยง ส่วนหญิงก็จะหว่านข้าว หรือ ถอนกล้าเพื่อนำมาดำในเทือกที่เตรียมไว้ การถอนกล้าหรือดำนา

การจักสาน

เครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นมา เพื่อสนองประโยชน์ต่างๆ ในการดำรงชีวิต โดยใช้วัสดุเส้น หรือจะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ จนทำให้เป็นเส้น และสามารถนำไปถักทอได้ วัสดุที่วานี้ได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย ป่าน ปอ กก ผักตบชวา ปอกกล้วย ย่านลิเภา พลาสติก ไนลอน เศษผ้า กระดาษ ฯลฯ นำมาทำเป็นรูปต่างภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ

จัก คือ การนำเอาไม้ไผ่ มาผ่าเอาผิวนอกและส่วนที่แข็งเหลา ชูต ทำให้เป็นเส้นบาง อ่อนเหนียว

สาน คือ การนำเอาวัสดุที่ได้แปรสภาพจากต้นไผ่ หวาย กก ปอ ป่าน ฟาง หรือวัสดุสังเคราะห์ นำมาไขว้กันตามกระบวนการให้เกิดเป็นรูปร่างของภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ

สำหรับการจักสานของคนบ้านหนองขาวส่วนใหญ่จะใช้ไม้ไผ่มาเป็นวัสดุเส้นในการจักสานมาทำภาชนะใช้สอยตามความจำเป็นของสังคมกสิกรรม ดังนี้คือ

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการทำนา ได้แก่ พ้อม(ภาชนะสำหรับใส่ข้าวเปลือก) สากแหก (อุปกรณ์สำหรับหามสิ่งของ) บุงกี(ภาชนะสำหรับขนดิน ฯลฯ)
2. ใช้เป็นเครื่องมือจับปลาและสัตว์ป่า ซึ่งส่วนใหญ่คนบ้านหนองขาวจะทำไว้ใช้เอง มีข้อลุ่ม กระชัง ลอบ ไซ ไซแกร กระโล่(กระดิ่ง) ตะขாய แร้ว ด้วง ฯลฯ
3. ใช้เป็นเครื่องใช้ภายในบ้าน ได้แก่ กระบุง กระจาด กระโล่ กระดิ่ง ตะกร้า ตะแกรง เสียม พัด ฯลฯ

การทำไร่

การทำไร่ หมายถึง การปลูกพืชล้มลุกที่สามารถเก็บผลผลิตได้ในฤดูกาล สำหรับชาวบ้านหนองขาว การทำไร่ส่วนใหญ่จะเป็นการเพาะปลูกเล็กๆ ไม่มากมายนัก และจะปลูกไว้รับประทานในครัวเรือนมากกว่าหวังจำหน่าย แต่ก็จะมีไร่ใหญ่ๆ อยู่บ้างไม่มากนัก เช่น ไร่อ้อย ไร่มัน ไร่ข้าวโพด ไร่ผักชี ชาวบ้านหนองขาวจะทำไร่ควบคู่กับการทำนา และจะทำตามหัวไร่ ปลายนา เช่น ไร่ถั่ว ไร่เงาะ ไร่ข้าวโพด ไร่ข้าวฟ่าง และจะเก็บเกี่ยวได้พร้อมๆ กัน ปัจจุบันนิยมทำไร่ผักชีหลังเสร็จฤดูเก็บเกี่ยว ก็จะพากันไปหว่านผักชีบนพื้นที่แถวป่า เนินเขา และทำกันเป็นจำนวนมาก โดยจะเช่าที่จากเจ้าของที่และรวมกลุ่มกันปลูก จะมีผู้ลงทุนนำเมล็ดผักชีมาให้ก่อน และเมื่อเก็บเกี่ยวได้ก็จะขายให้กับผู้ลงทุน ผักชื่อนั้นราคาไม่แน่นอน บางปีรายได้ดีราคาตกก็โลกรั่มละ 100 บาท แต่บางปี ก็เพียงแค่ว่า กิโลกรั่มละ 5-10 บาท แต่ก็ยังทำให้ชาวบ้านหนองขาวมีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว

การหาบแร่

ช่วงที่จะเว้นว่างจากการทำนา คนบ้านหนองขาวจะทำตาลเป็นอาชีพเสริม โดยผู้ชายจะเป็นคนขึ้นต้นตาลเพื่อนำน้ำตาลมาขายเป็นน้ำตาลสด หรือไม่ก็เคี่ยวเป็นน้ำตาลปึก (น้ำตาลโตนด) ส่วนลูกตาลก็จะเอามาเต้าตาลมาให้ผู้หญิงนำไปหาบขายตามที่ต่างๆ ทั้งในหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกาญจนบุรี โดยจะนำของใส่หาบแล้วเดินเร่ขายไปตามบ้านคนในตรอกซอกซอยต่าง ๆ การกระทำเช่นนี้เรียกว่า “การหาบแร่” ปัจจุบันนี้คนบ้านหนองขาวจะนำผลผลิตจากการเกษตรที่ผลิตขึ้นเอง และรับของจากแม่ค้าคนกลาง เช่น ข้าวสาร ข้าวโพดต้ม ถั่วต้ม ขนมหั่วต้ม ผัด ขนมหั่วต้มได้ ขนมหั่วต้ม น้ำตาลสด เต้าตาล น้ำตาลปึก ผลไม้ ของดองต่างๆ พอมีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวอีกแรงหนึ่ง บางคนมีเงินเก็บจากการขายของหาบแร่ปีละหลายพัน

บาท นับเป็นความภาคภูมิใจของคนบ้านหนองขาว

การทอผ้า

บ้านหนองขาวเป็นชนบทที่อยู่นอกชานเมืองห่างไกลความเจริญ และเป็นพื้นที่ชายแดน ทำให้ผู้หญิงในครอบครัวจะทอผ้าสำหรับใช้เอง ซึ่งการทอนั้นจะใช้ก่มีมือ เส้นด้ายก็ใช้ฝ้ายปั่นเอง จึงขาดง่ายทำให้ผ้าทอชำรุดและคุณภาพไม่ค่อยดี ผ้าทอส่วนมากเป็นผ้าถุง ผ้าห่ม และผ้าขาวม้า ต่อมาเมื่อความเจริญได้แผ่กระจายจากสังคมเมืองสู่ชนบท แนวความคิดบริโภคนิยมที่มาจากประเทศทางตะวันตก ทำให้การทอผ้าในชนบทลดน้อยลง แต่คนในจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงรักษาประเพณี กิจกรรมของชาวชนบทไทยสืบมา ชาวบ้านหนองขาวนี้ยังมีก่มีทอผ้าตั้งอยู่ได้ ถูกันบ้านกันแทบทุกหลังคาเรือน ลักษณะของความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวันของคนบ้านหนองขาว จะมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายโดยเฉพาะผู้หญิงบ้านหนองขาว จะมีความมานะอดทน ขยันทำมาหากิน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก จะทำงานโดยไม่คิดถึงความเหนื่อยยาก อาชีพที่ยึดทำมาตั้งแต่สมัยโบราณก็จะยึดทำกันเรื่อยมา เมื่อว่างเว้นจากการทำนาชาวบ้านก็จะทำงานอย่างอื่นโดยไม่ยอมให้เวลาผ่านไปโดยไร้ประโยชน์ ชาวบ้านได้ยึดอาชีพหลายๆ อย่างตามแต่ความถนัดของตนเช่น การทำตาล การจักสาน การหาบเร่ การทำไร่ และการทอผ้า อาชีพเหล่านี้ไม่ได้สร้างรายได้ให้กับครอบครัวมากนักแต่จะทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุขได้ตามที่บรรพบุรุษของคนบ้านหนองขาวได้สืบทอดกันมาและถือเป็นเอกลักษณ์ของคนบ้านหนองขาวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการทอผ้าการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาของคนบ้านหนองขาวอีกอย่างหนึ่งที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนโดยเฉพาะผ้าขาวม้า มีลายที่รู้จักและเป็นเอกลักษณ์ของคนบ้านหนองขาวก็คือ ผ้าขาวม้าตาจัก ในปัจจุบันการทอผ้าของผู้หญิงบ้านหนองขาวเป็นที่สนใจและแพร่หลายไปทั่ว ได้มีการรวมกลุ่มสนใจหลายกลุ่ม จึงทำให้คนบ้านหนองขาวมีรายได้เพิ่มขึ้นมาอีกทางหนึ่ง บางครอบครัวก็ยึดเป็นอาชีพของตน การทอผ้าในปัจจุบัน

เป็นเวลานานมาแล้วที่ชาวบ้านในจังหวัดกาญจนบุรี รู้จักวิธีการทอผ้า และทำสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ แต่เดิมการทอผ้ามักทำด้วยมือทั้งสิ้น โดยวัตถุดิบก็คือฝ้ายที่ปลูกกันเอง จนถึง การย้อมสีก็ใช้สีจากเปลือกไม้ หรือส่วนประกอบจากธรรมชาติ ในระยะหลังผลงานของชาวบ้าน ได้รับความนิยมนมากขึ้นตามลำดับ แต่วัตถุดิบบางอย่างที่เคยหาได้จากธรรมชาติเริ่มหมดไป ชาวบ้านจึงใช้วิธีซื้อหามาจากแหล่งอื่น แล้วทำการทอจนออกมาเป็นผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ และอีกมากมายหลายชนิด พร้อมกับนำวัตถุดิบชนิดใหม่ที่เรียกว่าไหมประดิษฐ์มาเป็นส่วนเสริม ขณะเดียวกันมีการเพิ่มสีสันทลงไปในผืนผ้าโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ออกมาในรูปแบบผ้าขาวม้า จัดว่ามีสีสันทที่มีความหลากหลายอยู่ในตัว กลุ่มผู้ทำจึงใช้ชื่อผ้าขาวม้าร้อยสีมาเป็นจุดขายและยังได้รับความสนใจมากขึ้น (สหัส วรรณสิทธิ์, 2543)

พรกนก ทองขาวและดวงเดือน มณีโชติ(2542) ได้แบ่งการทอผ้าลายตาจ๊ก ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การทอที่กระทบมือ หรือเรียกว่า ทอหูก เป็นการทอโดยการพุ่งกระสวยด้วยมือ และใช้พื้มกระทบเป็นการทอผ้าที่คนบ้านหนองขาวทอกันมานาน และถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน และในปัจจุบันนี้ก็ยังมื้คนทอที่กระทบมืออีกมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตุว่าส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ
2. การทอที่กระทบตุ้ก ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากที่กระทบมือ ได้มีการวิวัฒนาการมาเป็นที่กระทบตุ้กที่สามารถทอผ้าได้อย่างรวดเร็ว

5.3 ลักษณะเฉพาะของผ้าขาวม้าลายตาจ๊ก

ผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของไทยที่ทอกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ เต็มไปด้วยลวดลายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากมาย สัญลักษณ์และลวดลายบางอย่างก็เชื่อมโยงกับคติและความเชื่อของคนไทย พื้นบ้านที่นับถือสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน และยังสามารถเชื่อมโยงกับลวดลายที่ปรากฏอยู่ในศิลปะอื่น ๆ (วิบูล ลิ้มสุวรรณ, 2532) ผ้าทอลายตาจ๊กถือเป็นผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งโดยจัดอยู่ในประเภทผ้าขาวม้า มีชื่อเรียกต่างออกไปเช่น ผ้าขาวม้าร้อยสีและผ้าทอบ้านหนองขาว ลักษณะเด่นของผ้าทอลายตาจ๊กคือ มีสีสันหลากหลายอยู่ในผ้าผืนเดียวกันเมื่อเทียบกับผ้าขาวม้าจากแหล่งอื่น (สหัส วรรณสิทธิ์ , 2543) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบลักษณะเด่นของผ้าขาวม้าลายตาจ๊ก กับผ้าขาวม้าจากแหล่งอื่น ๆ ด้วยการศึกษาเรื่องผ้าขาวม้าจากข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2523) กล่าวถึงผ้าขาวม้าไว้ว่า ผ้าขาวม้าในระยะแรกยังไม่พิถีพิถันในการทอนัก อาจใช้ผ้าแก่นำมาตัดให้มีขนาดพอดีกับร่างกาย ต่อมามีการทอเพื่อขายจึงใช้วัสดุในการทอโดยใช้เป็นผ้าฝ้ายเนื้อหยาบ ไม่นั่นเรื่องสีสันคงไว้เป็นสีพื้นเสียมากเพราะไม่ได้ใช้นุ่งออกนอกบ้าน

พวงผกา คุโรวาท (2526) กล่าวไว้ว่า ผ้าขาวม้าสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง แต่ประโยชน์หลักที่โดดเด่นคือใช้ผลัดอาบน้ำ ด้วยเหตุนี้ผ้าขาวม้าจึงไม่ได้มีลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษ ไม่มีลวดลายหรือสีสันมากมาย

กรมศิลปากร (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ผ้าขาวม้า เป็นผ้าอเนกประสงค์ มีลักษณะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนใหญ่ทอมาจากฝ้าย แต่บางครั้งอาจทอจากเส้นไหม ในบางท้องถิ่นนิยมทอจากเส้นด้ายดิบและเส้นป่าน นิยมทอสลัสีกันเป็นลายตาหมากรุกหรือเป็นลายทาง ประมาณ 1-3 สี โดยมากผลิตในแถบภาคเหนือหรือภาคอีสาน มีขนาดความกว้าง - ยาวแตกต่างกันออกไป

สุรียา สมุทคุปต์ และ พัฒนา กิติอาษา (2543) กล่าวไว้ว่า ผ้าขาวม้าเป็นผ้าที่มีใช้กันอย่างดาษดื่น เป็นผ้าที่มีสีสัน ลวดลายธรรมดาเมื่อเปรียบเทียบกับผ้าทอชนิดอื่น โดยเฉพาะผ้าขาวม้าที่ทอด้วยฝ้ายจะมีลวดลายตาหมากรุกธรรมดา หากแต่เป็นผ้าที่ชาวบ้านทอใช้เอง สามารถพบเห็นได้ในทุกหลังคาเรือนของชาวบ้านในชนบท

จากการศึกษาเรื่อง ผ้าขาวม้าจึงพอจะสรุปได้ว่า ผ้าขาวม้าคือผ้าที่ใช้สำหรับผลัดอาบน้ำของชาวบ้านในชนบท รวมทั้งเป็นผ้าที่สามารถใช้ประโยชน์นอกเหนือจากการผลัดอาบน้ำได้บ้าง นิยมทอเป็นลายตาหมากรุก สีพื้นหรือลายทาง ประมาณ 1-3 สี ใช้ฝ้ายหรือไหมเป็นวัสดุในการทอ และมีขนาดความกว้าง ยาวต่างกันไป

ผ้าทอลายตาจักของบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผ้าขาวม้าที่ทอด้วยกี่กระตุก หรือกึ่งมือ ลักษณะของผ้าขาวม้าลายตาจัก คือ มีการใช้สีส้นในการทอผ้าแต่ละผืนมาก กล่าวคือ ในผ้าลายตาจัก 1 ผืน มีการใช้สีส้นในการทอไม่น้อยกว่า 6-8 สีเป็นอย่างต่ำและด้วยการใช้สีส้นในการทอผ้ามาก จึงมีชื่อเรียกผ้าลายตาจักอีกชื่อหนึ่งว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี(พรกนก ทองขาวและดวงเดือน มณีโชติ, 2542) การใช้สีส้นในการทอผ้าลายตาจักนี้เองที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างผ้าขาวม้าลายตาจักกับผ้าขาวม้าทั่วไป ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับผ้าขาวม้าลายตาจักคือ แม้แต่ชาวบ้านที่ทอผ้าลายตาจักเองก็ไม่นิยมนำผ้าลายตาจักมาใช้ผลัดอาบน้ำเหมือนผ้าขาวม้าทั่วไป หากแต่นิยมนำไปทำเป็นผลิตภัณฑ์อื่น สหัทธ วรรณสิทธิ์(2543) กล่าวว่า กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านหนองขาวมีการนำผ้าขาวม้าลายตาจักมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์โดยแบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. ผ้าตัดเสื้อ
2. ผ้าถุง
3. หมวก
4. ผ้าขาวม้า
5. ผ้าพันคอ
6. ดอกไม้ประดิษฐ์
7. ย่าม

การที่ชาวบ้านหนองขาวไม่นิยมนำผ้าขาวม้าลายตาจักไปเป็นผ้าผลัดอาบน้ำเหมือนกับผ้าทั่วไปนั้น อาจเป็นได้ว่า นอกจากชาวบ้านจะทอผ้าเพื่อใช้เองภายในครอบครัวแล้ว ชาวบ้านหนองขาวในอดีตมีการทอผ้าเพื่อให้นำไปแลกกับสิ่งของที่ชาวบ้านไม่สามารถผลิตหรือหาเองได้(เบญจรัตน์ เมืองไทย, 2543) ผ้าลายตาจักเป็นผ้าที่ใช้สีส้นในการทอมาก ทำให้เวลาทอจะต้องเปลี่ยนหลอดด้ายบ่อย เพราะต้องสลับสีไปเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดลวดลาย เรียกว่าลายตาจัก การที่ต้องเปลี่ยนหลอดด้ายบ่อย ๆ นี้เอง ทำให้ผ้าทอลายตาจักใช้เวลาในการทอเมื่อเทียบกับการทอผ้าขาวม้าทั่วไป รวมถึงมีการใช้เทคนิคในการทอเฉพาะ ซึ่งทำให้เกิดเส้นด้ายนูนขึ้นมาจากผืนผ้า (พรกนก ทองขาวและดวงเดือน มณีโชติ , 2542) การทอที่ใช้เวลานานนี้เองที่ทำให้ผ้าลายตาจักเป็นสิ่งที่ชาวบ้านนิยมนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่น เนื่องจากเป็นผ้าที่ต้องใช้ความอดทนในการทอมาก เมื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งของอื่นจึงได้สิ่งของที่มีค่าหรือได้ในปริมาณมากตาม(ปรมิณท์ จารูร, 2542)

5.4 ประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าขาวม้าลายตาจ๊ก

ฝไท วงอนุตรโรจน์ (2544) กล่าวว่า เมื่อชาวหนองขาวว่างเว้นจากการทำนาแล้ว ชาวบ้านจะนำผลิตผลในครัวเรือนมาหาบเร่ขาย บางรายมีการจักสานและทอผ้าอีกด้วย บ้านหนองขาวเป็นชุมชนเกษตรที่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อและประเพณีท้องถิ่นทั้งประเพณีที่ปฏิบัติในรอบปีและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันหลายประเพณี โดยมีประเพณีระดับชุมชนอยู่เกือบทุกเดือน ยกเว้นในช่วงที่เป็นฤดูเก็บเกี่ยว ประเพณีต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมักมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ซึ่งการเข้าร่วมประเพณีในแต่ละครั้งของชาวบ้านหนองขาว จะมีการเลือกใส่เครื่องแต่งกายที่ต่างกันออกไป(ปรมินท์ จารูวร, 2542) ประเพณีของชาวบ้านหนองขาวนั้นมีหลายประเพณี ยกตัวอย่างประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ผ้าลายตาจ๊ก ดังนี้

ประเพณีสงกรานต์

เป็นประเพณีสำคัญของชุมชน ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดประจำหมู่บ้านและมีการละเล่นต่าง ๆ ชาวบ้านที่ไปร่วมงานจะนิยมนุ่งเครื่องแต่งกายที่สีล้วนสดใส มีการใช้ผ้าทอพื้นเมืองนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าเพื่อใส่ไปร่วมงาน เช่น ฝ่ายหญิงจะใส่เสื้อผ้าลายตาจ๊ก ส่วนฝ่ายชายนิยมใช้ผ้าขาวม้าลายตาจ๊กผูกคาดเอว ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นการแสดงเอกลักษณ์ประจำหมู่บ้าน(ฝไท วงอนุตรโรจน์, 2544) งานสงกรานต์บ้านหนองขาวนี้จะจัดขึ้นในวันที่ 12-15 เมษายนของทุกปี ในตอนกลางวันจะมีการจัดการแสดง เรื่อง บุญทอของบ้านหนองขาว ซึ่งเป็นการร่วมมือกันของชาวบ้านหนองขาวและการท่องเที่ยวประจำจังหวัดกาญจนบุรี โดยเนื้อหาในการแสดงเรื่องนี้ เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของบ้านหนองขาว นำมาผูกเป็นเรื่องโดยมีตัวแสดงหลักชื่อ บุญทอ ซึ่งผู้แสดงในเรื่องบุญทอของบ้านหนองขาวนี้จะใช้ผ้าลายตาจ๊กเป็นเครื่องแต่งกาย โดยใช้ผ้าลายตาจ๊กมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำหรับนักแสดง หรือใช้ผ้าลายตาจ๊กโพกหัว ด้วยว่าผ้าลายตาจ๊กคือผ้าที่ถือเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี(พรกนก ทองขาวและดวงเดือน มณีโชติ, 2542)

ประเพณีปลูกเสาเรือนหรือผูกเสาเรือน

ชาวบ้านหนองขาวมีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า เมื่อลูกของครอบครัวใดจะออกเรือน ผู้เป็นพ่อแม่ จะทำหน้าที่เป็นคนปลูกบ้านให้ลูก ประเพณีปลูกเสาเรือนหรือผูกเสาเรือนนี้ถือเป็นประเพณีของครอบครัวและญาติมิตร ฝ่ายพ่อแม่ของทั้งบ่าวสาวจะตกลงกันเรื่องการปลูกบ้านให้ลูกเพื่อสร้างครอบครัวใหม่ โดยผู้ที่เป็นเจ้าสาวจะต้องทอผ้า 1 ผืน เพื่อใช้ในพิธีผูกเสาเรือน(ปรมินท์ จารูวร, 2544) การทอผ้าเพื่อใช้ในพิธีผูกเสาเรือนของชาวหนองขาวนั้น ผู้ทอนิยมทอผ้าลายตาจ๊ก เนื่องจากเป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวหนองขาว รวมทั้งผ้าลายตาจ๊กเป็นผ้าที่ต้องใช้เวลาทอนาน ซึ่งถือเป็นการทดสอบความอดทนของผู้ทอเพราะถือว่าเมื่อทอผ้าลายตาจ๊กได้ก็แสดงว่ามีความอดทนและพร้อมที่จะมีครอบครัวได้เพราะการที่จะมีครอบครัวได้นั้นจะต้องใช้ความอดทน

อย่างมากในการอยู่ร่วมกัน เมื่อเจ้าสาวทอผ้าเสร็จ ผู้ที่เป็นพ่อแม่ของบ่าวสาวจะนำผ้านั้นมาผูกกับเสาหรือชื่อของบ้าน บางรายมีการตัดเศษผ้าเพื่อนำไปฝังไว้ในที่ดินสำหรับปลูกบ้าน ทั้งนี้เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของบ้าน(พรกนก ทองขาวและดวงเดือน มณีโชติ, 2542)

ประเพณีรับหม้อยายหรือการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ

ปรมินทร์ จารูวร (2544) กล่าวว่า ประเพณีรับหม้อยายหรือการเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวหนองขาวนั้น ถือเป็นประเพณีสำคัญที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวหนองขาว หม้อยายมีลักษณะเป็นหม้อดินเผาภายในหม้อยายจะมีหุ่นคนซึ่งปั้นด้วยขี้ผึ้ง หนัก 1 ค่ำ และปูรองด้วยผ้าลายตาจ๊ก ปิดปากหม้อด้วยผ้าขาวและผูกด้วยสายสิญจน์ แล้วแขวนไว้ในบ้าน ความเชื่อในการนับถือหม้อยายหรือผีบรรพบุรุษเห็นได้จากการที่บ้านของชาวหนองขาวจะมีห้องที่ตั้งหิ้งบูชายาย โดยสามารถใช้ภาชนะต่าง ๆ มาใส่แทนหม้อดินก็ได้ ซึ่งหากเป็นตะกร้า จาน ชาม กระบอก จานเชิง หรือขันกินน้ำ ก็จะใช้เรียกชื่อต่างกันออกไป เช่น ยายตะกร้า ยายจาน ยายกระบอก เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าหากไม่รับหม้อยายจะทำให้ไม่มีความสุข เจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่เมื่อรับหม้อยายมาอยู่ด้วยก็จะหาย นอกจากนี้ภายในหิ้งบูชายายยังมีการสร้างบ้านไม้หลังเล็ก ๆ ติดกัน ซึ่งเชื่อว่าเป็นที่อยู่ของปู่เขี้ยวและแม่สาครซึ่งเป็นเทพารักษ์ที่นับถือกันในหมู่บ้านอีกด้วย

ผ้าลายตาจ๊กของชาวหนองขาวนั้นมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและประเพณีของชาวบ้านเป็นอย่างมาก ผ้าลายตาจ๊กถือเป็นเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่สะท้อนวัฒนธรรมของชาวหนองขาวและเป็นสิ่งที่ถูกใช้ในทุก ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต คติ ความเชื่อ รวมถึงเป็นสิ่งที่หารายได้ให้แก่ชาวบ้านหนองขาวได้เป็นอย่างดี ผ้าขาวม้าลายตาจ๊กเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมของชาวหนองขาวที่ควรค่าแก่การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นการอนุรักษ์รวมถึงได้เผยแพร่เอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวบ้านหนองขาวให้ผู้เรียนในจังหวัดกาญจนบุรีได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่เป็ปัญหา ปัญญา เอกลักษณ์ในท้องถิ่นของตนเอง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยภายในประเทศ

สังคม ทองมี (2533) วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรนักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) 2. เพื่อศึกษาหลักการจุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตร และการใช้หลักสูตร และ 3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของ

ผู้บริหารโรงเรียนและครูศิลปศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฉบับดังกล่าว วิธีดำเนินการวิจัยโดยการให้แบบ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษา 10 คน และใช้ แบบสอบถามกับผู้บริหาร 151 คน ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร 302 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษาที่ มีต่อหลักสูตรฉบับดังกล่าวตรงกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1.หลักการ และจุดมุ่งหมายมีความชัดเจน และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ 2.โครงสร้างหลักสูตรควรแยกวิชาศิลปศึกษา ดนตรี และ นาฏศิลป์ออกจากรายวิชาเดียว และเพิ่มคาบเวลาเรียนวิชาแกนบังคับ “ศิลป์กับชีวิต” 3. รายวิชา ในการฝึกทักษะต่าง ๆ ควรเน้นในวิชาเลือกเสรี โรงเรียนควรเปิดให้พร้อม 4. ควรเน้นความรู้ พื้นฐาน และความชื่นชม รู้คุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และ 5. การวัดและประเมินผล ควรยังขาด ความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ และเนื้อหาวิชามาก อาจไม่สามารถประเมินผลได้บรรลุจุดมุ่งหมาย การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูศิลปศึกษา พบว่า 1. ผู้บริหาร และครู ศิลปศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันด้านตัวหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2. ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาเห็นด้วยตรงกันในด้านสภาพการใช้หลักสูตร 3. ผู้บริหารและครูศิลปศึกษาไม่ แน่ใจตรงกันในด้านปัญหาการใช้หลักสูตร 4. ผู้บริหาร และครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นความ พร้อมในระดับปานกลางเรื่องการเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร และ 5. สาเหตุที่ครูศิลปะไม่ ยอมรับหลักสูตรในทัศนะของผู้บริหารเห็นว่า เนื่องจากครูไม่เข้าใจทักษะกระบวนการในการนำ หลักสูตรไปใช้ ส่วนครูศิลปศึกษาเห็นว่า เนื่องมาจากครูได้รับคำสั่งเกี่ยวกับหลักสูตรไม่ชัดเจน

วรวิทย์ องค์ครุฑรักษา (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการถ่ายทอดศิลปะการปักผ้า ของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการ ถ่ายทอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้านห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนวิธีปัก รูปแบบลวดลายปักและค่านิยมความเชื่อ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สตรีเย้าจำนวน 15 คน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์ ในการหัดปักชาวเย้าใช้เข็มเย็บผ้าขนาดใหญ่ ด้ายที่นิยมใช้ คือ ไหมพรม เพราะปักง่าย ราคาถูก สีไม่ตกและผ้าที่ใช้ปักเป็นผ้าทอมือย้อมสีดำ ในด้านขั้นตอน วิธีปัก เริ่มจากการหัดจับเข็ม การสอดเข็ม การจับผ้าและการนับเส้นผ้ายตามลำดับ ในด้านรูปแบบ ลวดลายปัก เริ่มด้วยการหัดปักลายโค้งเกี่ยว ส่วนลายที่นิยมปักคือ ลายโค้งดับยัด ที่เหลือได้แก่ ลายโค้งทิวและลายกิว กิว ในด้านค่านิยมความเชื่อในการปัก ชาวเย้าเชื่อว่าผู้หญิงทุกคนต้องปัก ผ้าเพื่อให้มีเครื่องนุ่งห่มใช้ในชีวิตประจำวัน และมีชุดสวมใส่ไปร่วมงานพิธีเย้า และเชื่อว่าผู้หญิง ทุกคนต้องปักผ้าได้ หากปักไม่ได้บุคคลอื่นจะดูถูก ซึ่งการปักผ้าแสดงถึงความขยันของสตรีซึ่งจะ ทำให้บุรุษให้ความสนใจตนและเชื่อว่าการปักผ้าเป็นสิ่งจำเป็นของผู้หญิงเย้าทุกคนต้องทำสืบไป

กระบวนการสืบทอดการปักผ้าของชาวเย้าทำโดยมารดาสอนให้แก่บุตรสาวเมื่อมีอายุระหว่าง 6-12 ปี ตามความพร้อมของแต่ละบุคคล และเมื่ออย่างเข้าอายุ 15 ปีก็สามารถปักผ้าได้โดยการสังเกตและไต่ถามผู้รู้แล้วฝึกด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนลวดลายกับผู้อื่นทำให้เกิดลวดลายใหม่ๆ การปักผ้าของชาวเย้าจึงนับได้ว่าเป็นกระบวนการสืบทอดทางศิลปะที่ผู้สอนใช้วิธีสอนแบบปากเปล่าและการสาธิต ผู้เรียนใช้วิธีการสังเกตและฝึกประสบการณ์ด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ โดยไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐาน การถ่ายทอดจึงขึ้นอยู่กับความแม่นยำของผู้สอนและผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

พยุงพร ไตรรัตน์สิงห์กุล (2537) วิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพื้นฐานการกำเนิด การดำรงอยู่ การถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานบ้านหนองป่าตอง อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการของประวัติศาสตร์การบอกเล่า การวิจัยเอกสารการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสำรวจ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุการเกิดหัตถกรรมเครื่องจักสานของบ้านหนองป่าตองมี 3 ประการ คือ 1. ความจำเป็นในการดำเนินชีวิต 2. สิ่งแวดล้อมตามสภาพภูมิศาสตร์ และ 3. ความเชื่อในขนบประเพณีและศาสนา กระบวนการถ่ายทอดประกอบด้วย แหล่งความรู้ ได้แก่ แหล่งความรู้จากครอบครัว โรงเรียน และหน่วยราชการต่างๆ เช่น การศึกษาจังหวัด กรมพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล โดยผู้ถ่ายทอดและผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลต่างหมู่บ้านวิธีการถ่ายทอดต่าง ๆ ได้แก่ 1. จากบรรพบุรุษเป็นวิธีการถ่ายทอดจากการสังเกต การทดลองการบอกเล่าด้วยปาก การปฏิบัติจริง และการฝึกหัด 2. การฝึกฝนด้วยตนเองเกิดจากความเคยชินที่พบเห็นทุกวัน จนสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องมีคนสอนแต่ในบางครั้งอาจใช้วิธีการเลียนแบบจากเพื่อนบ้าน บอกเล่าด้วยปาก ผู้เรียนนำอุปกรณ์ไปเองและสอนโดยการปฏิบัติจริง และ 3. การถ่ายทอดจากหน่วยราชการโดยการพาไปเรียนนอกสถานที่ผู้สอนจะอธิบายวิธีทำแล้วให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติไปพร้อมกัน

นิยม ออไอศูรย์ (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำในจังหวัดเพชรบุรี และเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันคตินิยมเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยทรงดำ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ เทคนิค กรรมวิธีและประโยชน์ใช้สอยของงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สตรีไทยทรงดำ จำนวน 50 คน ที่มีอายุระหว่าง 25-49 ปี อายุ 50-69 ปีและ 70 ปีขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า ทางด้านการสืบทอดศิลปะผ้าทอของไทยทรงดำนั้น มารดาเป็นผู้สอนให้แก่บุตรที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี ผู้เรียนจะเรียนด้วยวิธีการฝึกหัดทำด้วยการสังเกตจากของจริงที่เป็นตัวอย่างหรือซักถามจากผู้รู้ มีการแลกเปลี่ยน การทดลองลวดลายกับเพื่อนบ้าน ซึ่งทำให้ได้ลวดลายแปลกใหม่ การสืบทอดการทอ

ผ้าจึงเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสืบทอดสู่คนรุ่นต่อไป ส่วนทางด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านประวัติความเป็นมา การทอผ้าและการใช้ผ้าเป็นการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้านสภาพปัจจุบัน ผู้ทอส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปและยังใช้วิธีการแบบโบราณ ด้านคติ ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เชื่อว่าการทอเป็นหน้าที่ของสตรี สตรีใดทอผ้าไม่เป็นหรือไม่ทอผ้าเก็บไว้ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะได้รับการดูถูกจากเพื่อนบ้าน และคนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องผีและขวัญ โดยเฉพาะเรื่องผีบรรพบุรุษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการใช้ผ้าในพิธีกรรมต่างๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ ฝ้ายไหม ไยสังเคราะห์ สีย้อมผ้าได้จากต้นครามและประดู่ ด้านเทคนิคกรรมวิธี การทำลวดลายใช้วิธีการทอ การปะผ้าและการปักผ้า คุณค่าทางศิลปะและประโยชน์ใช้สอย การออกแบบและการใช้สีของผ้า ทออยู่บนพื้นฐานของหลักองค์ประกอบศิลป์ ผ้าทอได้มีการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรมต่างๆ

มาลี สวยศำข้าว (2538) วิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ด้านการเตรียมการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับครูผู้สอนจำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่าการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน บริเวณโรงเรียน และให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในท้องถิ่น ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านการเตรียมการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาของนักเรียนคือการขาดทักษะในด้านการอภิปราย และแสดงความคิดเห็น

มณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539) วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ และปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา ในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้รับผิดชอบโครงการของโรงเรียน 2) ครู และ 3) ประชาชนชาวบ้าน รวมทั้ง 55 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบศึกษาเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4 ด้าน คือ การสร้างหลักสูตร หลักการแนวคิด โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่ คือ เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การประกอบอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการปฏิบัติเป็นการสาธิต และลักษณะการบรรยายละเอียด

เนื้อหา โดยปราชญ์ชาวบ้านมีส่วนร่วมให้คำปรึกษา และเป็นผู้กำหนดเนื้อหาการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีสอนแบบสาธิต และใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวก สื่อการเรียนการสอนส่วนใหญ่ใช้ของจริงได้จากในชุมชน วัดผลด้วยการสังเกต และประเมินผลใช้เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ ครูผู้สอน ประชาสัมพันธ์หลักสูตรอย่างไม่เป็นทางการ ผู้บริหารเทศโดยการให้คำปรึกษา และสังเกตการสอน การประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลหลักสูตรโดยพิจารณาจากผลการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียน ปัญหาที่พบ คือ ขาดงบประมาณ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของโครงการ ปราชญ์ชาวบ้านไม่มีเวลา กิจกรรมการเรียนการสอนใช้เวลามากกว่าเวลาที่กำหนด ครูผู้สอนไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอน

รัชนิวัลย์ จุลบาท(2539) ได้ศึกษาเรื่องการค้าเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่าการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในระดับจังหวัดมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนการจัดทำหลักสูตร มีการเตรียมบุคลากรที่เป็นศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเพื่อเป็นวิทยากรแกนนำจัดทำแผนการสอนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่ไม่มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียน ยึดตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) เป็นหลัก ปัญหาที่พบคือ วิทยากรไม่เพียงพอ คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขาดงบประมาณในการสนับสนุน ศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดและศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอำเภอ ไม่สามารถออกนิเทศติดตามผลการจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ในการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพไปใช้ในด้านการศึกษาไปสู่อุปกรณ์การสอน พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร ผู้บริหารส่งเสริมการจัดทำแผนการสอน /การบันทึกการสอน โดยกระตุ้นให้ส่งให้ตรวจก่อนนำไปใช้ในชั้นเรียน และเอกสารประกอบหลักสูตรที่ครูจัดทำคือแผนการสอนและใบงานด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน มีการสำรวจความพร้อมและการเตรียมบุคลากร โดยส่งเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานในสังกัด มีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรและการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ด้านการสอนของครู พบว่า มีการเตรียมการสอนและแจ้งจุดประสงค์ก่อนการสอนทุกครั้งและกำหนดความมุ่งหวังให้ผู้เรียนทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงานและปรับปรุงงานอยู่เสมอ วิธีที่ใช้สอนงานบ้าน งานเกษตร และงานเลือก คือการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติและการสาธิต เกณฑ์ในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนคือต้องสอดคล้องกับเนื้อหาและเหมาะสมกับ

สภาพท้องถิ่น และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียนมีการวัดและ การประเมินผลโดยการตรวจผลงาน การสังเกตการปฏิบัติงาน และการทดสอบปัญหาที่พบคือขาด งบประมาณในการดำเนินการ ครูไม่มีเวลาเตรียมการสอนเนื่องจากสอนหลายวิชา ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ ขาดแหล่งวิชาการค้นคว้าเทคนิคการสอนใหม่

หัททยา เจียมศักดิ์(2539) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ให้ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างคือ 1. ผู้ให้ข้อมูลหลักในท้องถิ่นจำนวน 12 คน และ2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านทรายมูลสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ 1. แบบสัมภาษณ์สภาพและความ ต้องการของท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น 2.แผนการสอนจำนวน 6 แผน 3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม และ5. แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายนำเสนอโดยการใช้อักษร ประกอบการอธิบาย ผลการวิจัยพบว่า ท้องถิ่นต้องการให้จัดการเรียนการสอนเรื่อง เครื่องปั้นดินเผา เพราะเป็นงานหัตถกรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น พฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับดีเป็นส่วนมาก ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนเรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่นส่วนมาก มีความพึงพอใจในการเรียน

บัวผัน ลัดทิดา (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ ด้านต่าง ๆ ของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และเพื่อทดลองพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุมชนบ้านท่านา อำเภอ หาดทรายฟอง จังหวัดกำแพงนคร เวียงจันทน์ การวิจัยนี้เป็นการศึกษาปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านใน 6 ขั้นตอน คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการ การค้นหาสาเหตุ การหาแนวทางแก้ปัญหา การกำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาหลักสูตรการ ดำเนินการตามหลักสูตรเพื่อแก้ปัญหา และ การประเมินผล การรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์โดยใช้แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีศักยภาพหลายด้าน มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในลักษณะตามธรรมชาติ เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มศรัทธาวัดและกลุ่มอาชีพชุมชน และกลุ่มที่รัฐเข้าไปจัดตั้ง เช่น กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว แต่กลุ่มตามธรรมชาติมีความยั่งยืน และมีประสิทธิผลมากกว่ากลุ่มที่จัดตั้ง อย่างเป็นทางการในการร่วมกันดำเนินการในกิจกรรมของชุมชน ชุมชนมีภูมิปัญญาที่ทำให้ชุมชน

พึ่งพากันได้ ซึ่งมีการจัดการน้ำได้อย่างทั่วถึงและยุติธรรม การพึ่งพาและช่วยเหลือกันด้านแรงงาน นอกจากนี้ในชุมชนยังมีความสามารถในการผลิตของใช้ด้วยตนเองแสดงถึงภูมิปัญญาที่นอกจากจะใช้เองแล้วยังเป็นสินค้าเพิ่มรายได้ หน่วยงานของรัฐเข้าไปดำเนินการในด้านต่าง ๆ มีส่วนพัฒนาความคิด ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้ข่าวสารสำหรับประชาชนได้ศึกษาหาความรู้

ถาวรศักดิ์ ถาวรเลิศฤทธิ์ (2540) วิจัยเรื่อง ทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักการศึกษาด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในทศวรรษหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักการศึกษาด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2541 - 2550) ในด้านลักษณะ และความสำคัญของหลักสูตร จุดประสงค์ โครงสร้าง รูปแบบการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยใช้วิธีวิจัยแบบเดลฟาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวโน้มของหลักสูตรจะเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน 2. แนวโน้มของหลักสูตรมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานที่สำคัญทางศิลปะ ส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถเลือก นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสร้างงานศิลปะ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปะ ภูมิปัญญาไทยที่สัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 3. แนวโน้มของหลักสูตรมีโครงสร้างที่จัดเนื้อหาส่วนหนึ่งสำหรับผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด และความสนใจ 4. แนวโน้มของหลักสูตรมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงเนื้อหาแบบสหวิทยาการ พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม 5. เน้นการใช้สื่อของจริงในห้องเรียน สำหรับวิดีโอทัศน์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีบทบาทมากขึ้น และ 6. การวัดผล และประเมินผลมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน มีวิธีการวัดที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ให้มีความสำคัญกับกระบวนการทำงานมากกว่าผลผลิตของงานเน้นการปฏิบัติจริงโดยจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน ใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลาย เกณฑ์ในการประเมินผลมีแนวโน้มจะใช้แบบอิงเกณฑ์ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้สามารถยืดหยุ่นได้

กนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ได้วิจัยเรื่อง แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21 ใน 4 ด้าน คือ 1. ด้านจุดมุ่งหมาย 2. ด้านเนื้อหาและประสบการณ์ 3. ด้านการจัดการเรียนการสอน และ 4. ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการศึกษาอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

กลุ่มตัวอย่าง คือ 1. ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ และประสบการณ์ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็น
 ประชาชนชาวบ้าน และที่เป็นนักวิชาการ และ2. ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ทางด้าน
 การพัฒนาหลักสูตร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่พัฒนาโดยการ
 ถามผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า แนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์
 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม
 ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และจะเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่
 การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล เนื้อหาความรู้ จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับ
 วิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียน
 ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้
 เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การวัดและประเมินผลเป็นการประเมินจากการปฏิบัติได้จริง หลังจาก
 เรียนรู้ไปแล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่เป็นของจริงผู้เรียน
 ปฏิบัติได้จริง

จำลอง คำบุญชู และคณะ (2542) วิจัยเรื่อง บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับ
 ชุมชนในการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตกลองข้าว : โครงการกลองข้าวตำบล
 เมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียน
 และชุมชนในการร่วมมือจัดการเรียนการสอน 2. เพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียนในการจัดการเรียน
 การสอน และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และ3. เพื่อศึกษาบทบาทของชุมชนที่ร่วมมือกับโรงเรียน
 ในการพัฒนารูปแบบกลองข้าวและงานหัตถกรรม อื่น ๆ ในชุมชน ดำเนินการวิจัยโดยดำเนินการ
 ประยุกต์ใช้การพัฒนาหลักสูตรแบบ Developing A Curriculum ซึ่งเป็นวิธีการวิเคราะห์งานอาชีพ
 อย่างหนึ่ง อาศัยบุคลากรผู้ชำนาญการจากการจัดตั้งตัวแทนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการ
 พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และตรวจสอบผลการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้
 โรงเรียนและชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ คือศักยภาพการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน และ
 ชุมชน 2. ในการเรียนเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตกลองข้าวและการพัฒนา
 อาชีพสานกลองข้าวพบว่ายังอยู่ในระดับเริ่มต้นในการสอน โดยใช้การเชิญวิทยากรชาวบ้านไปช่วย
 ครูสอนนักเรียนตามนโยบาย และเงื่อนไขของโรงเรียน 3. ด้านบทบาทในการพัฒนาอาชีพกลอง
 ข้างนั้น บทบาทในการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตกลองข้าวยังเป็นบทบาทของ
 ครอบครัวมากกว่าโรงเรียน และ4. ปัจจัยและศักยภาพที่ได้กล่าวถึงมี 7 ประการ คือปัจจัยด้าน
 ทรัพยากรแหล่งวัตถุดิบสำหรับการผลิต ปัจจัยด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตปัจจัยด้าน
 สภาพเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์
 ภายในชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านภูมิปัญญาการผลิต

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมของชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 2) ศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนของชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาภาคสนามด้วยวิธี Participatory Rural Appraisal (PRA) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏในชุมชน คือ คุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านสุนทรียภาพ และจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ และอารมณ์ ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนพบว่าเกิดขึ้นโดย หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับประวัติศาสตร์ และความรู้ดั้งเดิมที่เป็นรากฐานของตน ก่อให้เกิดความเข้าใจ การตัดสินใจได้เอง ความมั่นใจ ความภูมิใจ และความมีเกียรติภูมิ จะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกและ หากชุมชนเกิดความคุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น การยอมรับการปรับตัวต่อพฤติกรรมภายในชุมชนได้ ความพอใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนจะส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนมาก หากชุมชนเรียนรู้คุณค่าศิลปกรรมโดยเชื่อมโยงความคิดกับความรู้ใหม่ภายนอกชุมชน ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ การตัดสินใจเองไม่ได้ ความไม่มั่นใจ ความไม่ภูมิใจและขาดเกียรติภูมิจะส่งผลให้เกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบ หากชุมชนเกิดความไม่คุ้นเคยกับแบบแผนทางสังคม ก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่น การวางเฉย การปรับตัวไม่ได้ต่อพฤติกรรมภายในชุมชน ความไม่พอใจและความไม่รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนส่งผลให้เกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเอง และความผูกพันกับชุมชนและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

ลำลี ทองธิว (2543) ได้วิจัยเรื่อง กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรงานไม้แกะสลักและงานไม้สำหรับนักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ชุมชนบ้านถวาย จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยตามหลักสูตรงานอาชีพในกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2541 (ฉบับปรับปรุง 2533) ผลการวิจัยพบว่า วิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การจัดการเรียนการสอน และกระบวนการ

ทำงานที่โรงเรียนจัดขึ้นมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับกระบวนการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมของ คนในท้องถิ่น เนื่องจากปัจจัยดังนี้คือการเรียนรู้ตามหลักสูตรการงานพื้นฐานอาชีพไม่ได้ตั้งอยู่บน บริบทของชีวิตจริง แต่เป็นการเรียนบนสถานการณ์จำลองโดยไม่มีบริบททางสังคมมารองรับ จึงไม่ สอดคล้องกับวัฒนธรรม ไม่สามารถนำมาใช้กับสังคมนอกโรงเรียนได้ นักเรียนไม่ได้ใส่ใจกับ กระบวนการสร้างงาน ขาดการนำเอาคุณค่าของงานมาประยุกต์ คนในท้องถิ่นปฏิเสธการมีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธีการจัดการเรียนการสอน

พจนี เทียมศักดิ์(2543) ทำการวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผน กระบวนการ และเงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดการเรียนรู้ใน ระบบโรงเรียน ศึกษากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และศึกษาแบบแผนและเงื่อนไขของปฏิสัมพันธ์ ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจรูปแบบของการเรียนรู้ระหว่างชุมชน กับโรงเรียน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพระดับจุลภาค ดำเนินการวิจัยโดยสัมภาษณ์ระดับลึก สังเกต โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากวิธีการเลือกเชิงทฤษฎีที่มีความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดย ทำการสัมภาษณ์รายแรกเพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายต่อไปเพื่อการเปรียบเทียบและ เป็นการกำหนดมโนทัศน์แล้วจัดแยกหมวดหมู่ แล้วนำไปหาค่าความสัมพันธ์เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้อง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มจนไม่สามารถปรับเปลี่ยนข้อเสนอเชิงทฤษฎี ผลการวิจัย พบว่าแบบแผนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมี 3 แบบแผน คือ แบบแผนการเรียนรู้แบบทางเดียว หรือครูเป็นศูนย์กลาง แบบแผนการเรียนรู้แบบยึดมาตรฐานเดียวกันหรือมีการเรียนรู้แบบลักษณะ เดียว และแบบแผนการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนคือ แหล่ง ของการศึกษา และเรียนรู้ สาระของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลการ เรียนรู้ซึ่งมีเงื่อนไขของการเกิดแบบแผนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน 2 ข้อ คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวกับการ กำหนดนโยบายจากส่วนกลาง และเงื่อนไขในการบริหารจัดการแบบราชการในโรงเรียนในเรื่อง โครงสร้างการบริหาร การคัดเลือกครู การแต่งตั้งบุคลากรในโรงเรียน การโยกย้าย การแต่งตั้ง ผู้บริหาร การพิจารณาความดีความชอบ ทางด้านการเรียนรู้ในวิถีชุมชนมีการสั่งสม และการ กระจายความรู้ซึ่งมีการกระจายความรู้ภายในกลุ่มครอบครัว และเครือข่าย การกระจายความรู้ ผ่านผู้นำ การบอกเล่าปากต่อปากจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน การรวมกลุ่ม หรือจับกลุ่มพูดคุย การ อ่านเอกสารที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดจากศรัทธาความเชื่อ พิธีกรรม จารีต ธรรมเนียม และการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศนศึกษา การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ การละเล่นพื้นบ้าน การรณรงค์ สถาบันซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ได้แก่ ครอบครัวซึ่งเป็นสถาบัน ถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน วัด ซึ่งเป็นสถาบันถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกในครัวเรือน และปราชญ์ชุมชนในฐานะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เฉพาะด้าน การปรับปรุงความรู้ และระบบความรู้ ของชุมชน แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียนมี 2 แบบด้วยกัน คือ 1)

แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียนแบบเท่าเทียมกันจากปฏิสัมพันธ์ใน
 แนวนอน ซึ่งความถ้อยที่ถ้อยอาศัยและแบบผ่อนปรนเข้าหากันของชาวบ้านและโรงเรียนทั้งนี้ยัง
 พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ในแบบผสมผสานด้วย ทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนความสัมพันธ์กันดีภายในชุมชนและ
 แบบรวมใจเป็นหนึ่งเดียวด้วยความเอื้ออาทร โดยที่ทุกฝ่ายจะมีความเท่าเทียมและเสมอภาค เช่น
 ในเรื่องการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและโรงเรียนยังฟังเสียงชาวบ้านในชุมชน การที่เกิด
 ปฏิสัมพันธ์แบบนี้ทำให้กลุ่มต่าง ๆ ทำงานได้ด้วยความเป็นอิสระจนทำให้มีพลวัตในกลุ่ม โดยการ
 ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้การระดมความคิด การเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน 2)
 แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชน และโรงเรียนแบบไม่เท่าเทียมกันจากปฏิสัมพันธ์
 ในแบบแนวตั้ง ซึ่งปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและพูดข้างเดียว ทั้งยังไม่ฟังความคิดเห็น
 จากผู้อื่น มักมีการตัดสินใจเอง อาจถูกฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าเข้าครอบงำความคิด นอกจากนี้ยัง
 ถูกบังคับร่วมโดยการถูกผลักดัน จนทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดว่าตนเองไม่มีสิทธิ์ หรือเอกสิทธิ์ที่จะ
 เข้าร่วมในงานนั้น นอกจากนี้ยังเป็นกลอุบายและเงื่อนไขในการให้เข้าร่วมของผู้มีอำนาจเหนือกว่า
 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัด

ณัฐยา ทิพรัตน์ (2543) วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดย
 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้านในการ
 จัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
 ในด้านการเตรียมการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ การสอน การเลือกใช้วิธีและเทคนิคการสอน
 การใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการสอนซ่อมเสริมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ
 วิจัย คือ 1. ครูผู้สอนศิลปศึกษา 84 คน และ 2. ปราชญ์ชาวบ้าน 6 คน โดยใช้แบบสอบถาม แบบ
 สัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากใน
 การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ทั้ง 6 ด้าน คือ 1.
 เตรียมการสอน 2. การกำหนดวัตถุประสงค์ 3. การเลือกวิธีและเทคนิคการสอน 4. การใช้สื่อการ
 เรียนการสอน 5. การวัดและประเมินผล และ 6. การสอนซ่อมเสริม ผลการวิจัยพบว่า ปราชญ์
 ชาวบ้านเห็นด้วยมากในการนำศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงมาจัดการเรียนการสอนใน
 โรงเรียนโดยเน้นการสอนทางด้านการแสดงหนังตะลุง และการแกะรูปหนังตะลุง สถานที่ที่ใช้ใน
 การเรียนการสอนเน้นการสอนในโรงเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบสาธิต การวัดและประเมินผลโดย
 การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนควรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเองได้ ผลจากการสังเกต
 การสอนของครูและปราชญ์ชาวบ้านในโรงเรียนได้แบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้จาก
 ปราชญ์ชาวบ้าน และนำปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนโดยตรง ครูศิลปศึกษาและ
 ปราชญ์ชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ศิลปะพื้นบ้านทางด้านหนังตะลุงเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์

และสี่บทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาโดยให้มีการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และเป็นการสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะพื้นฐานทางด้านหนึ่งตะลุมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชม และมีความตระหนักในคุณค่าอันนำไปสู่การอนุรักษ์และสี่บทอดต่อไป

สน วุฒนสิน (2544) วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครูศิลปศึกษา และประชาชนท้องถิ่น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในด้านนโยบาย การดำเนินงาน และผลการดำเนินงาน ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางในการดำเนินการและการวัดและประเมินผล และมีปัญหาน้อยในด้านจุดประสงค์การเรียนการสอน ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ประชาชนท้องถิ่นขาดการมีส่วนร่วมจัดทำหลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับโรงเรียน ขาดความชำนาญในวิธีการสอน ไม่มีเวลาร่วมมาสอนในโรงเรียน นักเรียนไม่ซาบซึ้งในความงามและคุณค่างานศิลปะพื้นบ้าน นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจเรียนเพราะถูกบังคับให้เรียนมากกว่าเลือกเสรี ประชาชนท้องถิ่นไม่มีโอกาสแนะนำเรื่องศิลปะพื้นบ้านให้กับครูศิลปศึกษาประชาชนท้องถิ่นไม่นำนักเรียนไปศึกษาในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่นพบว่าไม่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะประชาชนท้องถิ่นไม่ใช่ผู้ประเมินผลงานนักเรียนด้วยตนเอง

อัฐพล คงพัฒน์(2545) วิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอน การศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย คือ ใช้แบบสอบถามครูผู้สอนศิลปศึกษาจำนวน 336 คน และสัมภาษณ์นักวิชาการศิลปศึกษา 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาทุกด้าน คือวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ ในด้านวัตถุประสงค์สำหรับทุกระดับชั้น ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความซาบซึ้ง ความภูมิใจในศิลปะไทย และศิลปะท้องถิ่น ควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ เพื่อแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางผ่านกระบวนการทำงานของตนเอง ด้านเนื้อหาสาระควรส่งเสริมการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่ได้มาจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ นอก

ห้องเรียน และให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานศิลปะตามความต้องการ ความถนัด ความสนใจของตนเอง โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และวุฒิภาวะ ด้านการวัดและประเมินผล ควรประเมินผลตามสภาพจริง และเน้นความมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม นักวิชาการศิลปศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะในแต่ละด้าน ดังนี้คือ ด้านวัตถุประสงค์ควรมีความสอดคล้องระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น ด้านเนื้อหาสาระควรจัดเนื้อหาสาระแยกตามสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรเน้นการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน ใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และบูรณาการวิธีสอนที่หลากหลาย ด้านการวัดและประเมินผล ควรเป็นไปตามสภาพจริง ควรมีการประเมินโดยครู และผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง และครูและนักเรียนประเมินผลร่วมกัน

ณริศรา พุกษะวัน(2547) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ Discipline-Based Art Educationเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยการใช้ Discipline-Based Art Educationเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัย ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการสอน และแหล่งการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องเครื่องปั้นดินเผา โดยใช้ Discipline-Based Art Educationเป็นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุโขทัยมีความสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และผู้ผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านเห็นด้วยเป็นอย่างมากกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผา สรุปสาระสำคัญทางด้านต่าง ๆ ดังนี้.

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ : ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรัก ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ อันนำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสุโขทัย
2. การกำหนดเนื้อหาสาระ : ผู้เรียนควรเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านในอดีต และเครื่องปั้นดินเผาสุโขทัยในปัจจุบัน
3. การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ : ผู้เรียนควรได้ไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาในชุมชน
4. การประเมินผล : ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติที่มาของชุมชนเครื่องปั้นดินเผาของตนและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตงานเครื่องปั้นดินเผา
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ : ผู้เรียนได้เรียนรู้จากโบราณวัตถุ โบราณสถานในชุมชน เช่น แหล่งเตาเผาโบราณ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ของเครื่องปั้นดินเผาเป็นแกนนำสู่องค์ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์ ศิลปะปฏิบัติ ศิลปะวิจารณ์และชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ฐิติศันส์ พากย์สุชี(2547) วิจัยเรื่อง ผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการ การจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าผลของการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า การศึกษาดูงานศิลปะนอกระบบที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การได้สัมผัสกับผลงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลุกเร้าให้นักเรียนเกิดความรู้สึกใคร่รู้และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงาน ด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะชมผลงานศิลปะ ในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่าวิธีการสร้างงานของนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการเปลี่ยนแปลงและดัดแปลง ผลงานของนักเรียนมีโครงสร้างทางองค์ประกอบศิลป์ คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทัศนธาตุ และเทคนิคบางประการในการสร้างงาน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพมาจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงในชุมชนนั้นมีความเหมาะสมในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากได้รับความสนใจจากผู้เรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนในชุมชนนั้น เป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และเป็นหลักสูตรที่ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล โดยมีเนื้อหาความรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทั้งในชั้นเรียน และเื้ออำนวยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน ตลอดจนสามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการประกอบเป็นอาชีพได้ในอนาคต

6.2 งานวิจัยจากต่างประเทศ

Kolar and Walter W.(1979) วิจัยเรื่อง ชาวบุลกาเรีย : ศิลปะและงานหัตถกรรม โดยทำการสำรวจงานหัตถกรรมพื้นบ้านของชาวบุลกาเรียอันเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนวิชามรดกทางชาติพันธุ์ในวัฒนธรรมบุลกาเรีย โดยโครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้นักเรียนอเมริกันในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าใจและซาบซึ้งในชาวบุลกาเรีย งานศิลปะและหัตถกรรมที่ได้กล่าวถึง ได้แก่ หน้ากาก, เครื่องปั้นดินเผา, เซรามิค, ภาชนะโลหะ, ไม้แกะสลัก, เครื่องเย็บปักถักร้อย, งานสถาปัตยกรรม, พรม, เครื่องประดับ, เสื้อผ้า, รูปเคารพ, การตกแต่งขนมอบและการตกแต่งไข่อีสเตอร์ งานหัตถกรรมแต่ละอย่างจะมีข้อมูลที่น่าเสนอในลักษณะภูมิหลัง รูปร่างและสีสันเรื่องราว การออกแบบและลวดลาย การใช้งาน การก่อสร้าง ความหลากหลายตามภาคต่างๆ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับศาสนา หรือการเฉลิมฉลองที่เป็นพิธีกรรมต่างๆ และการถ่ายทอดเทคนิคงานฝีมือจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต

Gordon, K.G. (1983) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีการเรียนการสอนศิลปะพื้นบ้านในวิชาศิลปศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทฤษฎีตัวอย่าง ในด้านการวิเคราะห์ศิลปะพื้นบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับบริบททางวัฒนธรรม ร่วมกับการจัดการ เรียนการสอนในวิชา ศิลปศึกษา โดยการพิจารณาวรรณคดี ศิลปะพื้นบ้าน แหล่งประวัติศาสตร์ศิลป์ ความเชื่อ การศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยาและการสะสมวัตถุโบราณ เพื่อใช้นิยามเอกลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้านที่แตกต่างจากศิลปะแขนงอื่น และเพื่อหาความเชื่อมโยงความเกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรมโดยนักการศึกษาศิลปะ การที่วัฒนธรรม มีความใกล้ชิดกับศิลปะเพิ่มขึ้น ทำให้บทบาททางศิลปะ มีขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ความเชื่อและการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคม จุดประสงค์จากการเรียนศิลปะนี้ทำให้สามารถเข้าใจประสบการณ์ของมนุษย์มากขึ้น ตัวอย่างทฤษฎีของการศึกษาศิลปะ ครั้งนี้พัฒนาโดย June Mcfee F.Graeme Chalmers โดยเน้นพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ การบรรยาย แนวทางการนำเสนอ คือ ข้อมูลจาก การค้นคว้า ที่ได้แสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกระหว่างใช้ประเพณี ภายในหมู่บ้าน ตลอดจนรากฐาน ภายในหมู่บ้าน การควบคุมตนเอง ให้อยู่ในประเพณี ถึงแม้บริบทเกี่ยวกับการเมือง กฎหมาย สถาบันและเงื่อนไขทางเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลก็ตาม แต่ก็เป็นการสนับสนุนให้เกิดระบบ รากฐานของหมู่บ้านที่รักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเกิดการพัฒนาที่เสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น

Hauge, C. (1994) วิจัยเรื่อง การประเมินผลจากวิธีการสอนสองแบบซึ่งใช้กับเด็กผู้เรียนศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมเปรียบเทียบระหว่างศิลปะศึกษาที่เน้นทฤษฎี กับศิลปะศึกษาที่เน้นศิลปะปฏิบัติ โดยทำการดำเนินการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบการสอนศิลปะในโรงเรียนประถมปีที่ 4 จำนวน 4 โรงเรียน และให้เด็กทำแบบสอบถามวัดความเข้าใจในการเรียนศิลปะของเด็กโดยการสุ่มนักเรียนห้องละ 4 คน รวมถึงการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยให้เด็กสร้างผลงานทางศิลปะเลียนแบบภาพตัวอย่างนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของครูศิลปะ และถูกพิจารณาว่าเป็นวิธีการสอนศิลปะที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าวิธีการนี้สามารถสร้างความหลากหลายให้กับการเรียนการสอนที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามวิธีการสอนภาคทฤษฎีก็เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ จึงสรุปว่าครูควรจะใช้ทั้งสองวิธีควบคู่กันไปในการสอนศิลปะ

Wither, S.E.(2000) วิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้การศึกษาจากสถานที่จริง งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากโรงเรียนในชนบทจำนวน 5 โรงเรียน การแสดงออกของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการหาโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยเหลือชุมชนของตน ใช้เวลาในการวิจัย 7 เดือน โดยใช้การสัมภาษณ์ สังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานและการร่วมมือกันของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า การบวนการพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วย การเผยแพร่วัฒนธรรมในโรงเรียนให้สอดคล้องกับโครงสร้างของหลักสูตร การจัดการเวลา การเรียนรู้จากคนเก่าแก่ในท้องถิ่น การเรียนนอกสถานที่ รวมถึงการที่โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น เมื่อสมาชิกในท้องถิ่นเป็นผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดการเรียนการสอนและได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมให้โรงเรียนนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

Lynn, S.(2001) วิจัยเรื่อง ฉันทไมใช่ศิลปิน : ครูผู้เริ่มสอนในระดับประถมศึกษาในวิชาการปฏิบัติงานทางศิลปะตามแนว Constructivism จากความเชื่อ และความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงาน วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อตรวจสอบสิ่งที่ผ่านมาในอดีต คือประสบการณ์ทางศิลปะ และความเชื่อมั่นในการสร้างผลงานโดยการเริ่มเป็นครูผู้สอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถม และตรวจสอบผลของการสอนศิลปะ การวิจัยนี้ยังแบ่งเป็นสองส่วน ซึ่งใช้การศึกษาจากวิธีการอธิบายส่วนแรกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับครูผู้สอนศิลปะโดยทั่วไปจำนวน 8 คน เกี่ยวกับประสบการณ์ทางศิลปะในอดีต และความเชื่อมั่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในส่วนที่สอง ผู้มีส่วนร่วม 3 คน ซึ่งทราบถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยทำการสังเกตครูอีก 5 คนในการมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์ทั้งก่อนและหลัง สุดท้ายคือการสรุปผลจากข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์ทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อมั่น และความสามารถในการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกิดขึ้นนั้นสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในอดีตของครูผู้สอนที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งได้รับผลจากการฝึกสอนศิลปะปฏิบัติ และมี

ส่วนร่วมในห้องเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความคิดว่าตนเองไม่สามารถเป็นศิลปิน หรือไม่สามารถทำงานศิลปะถึงขั้นศิลปินได้ เนื่องจากพวกเขามีความจำกัดทางด้านความรู้พื้นฐานในศิลปะ ชาติทักษะวิธีคิดในการปฏิบัติงานในแนวศิลปิน และได้รับการฝึกฝนมาเพื่อที่จะทำการสอนศิลปะเท่านั้น ซึ่งทำให้ทราบถึงความเชื่อมั่น และความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะแบบศิลปินว่ามีความแตกต่างกันออกไประหว่างแนวคิด 2 แนวดังกล่าว ความเชื่อภายในของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศิลปะ และการสอนศิลปะนั้นสำคัญอยู่ที่การเห็นความสำคัญในวิชาศิลปะของครูผู้สอน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดคือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนทางด้านครูศิลปะในการพัฒนาทักษะทางศิลปะของตน และการสร้างสรรค์ทางศิลปะด้วยตนเองก่อนที่จะเริ่มทำการสอน หรือเริ่มเป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาศิลปะให้แก่ผู้เรียน

Lin, P. (2001) วิจัยเรื่อง เอกลักษณะทางวัฒนธรรม และการนำเสนอทางด้านศิลปกรรมในด้านศิลปศึกษา : กรณีศึกษา ประเพณีของชาวไต้หวันในประเทศแคนาดาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการหาเหตุผล และวิธีการของผู้อพยพชาวไต้หวันในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตลอดจนประเพณีของประชาชนผู้อพยพชาวไต้หวันในสังคมแคนาดาซึ่งมีหลากหลายวัฒนธรรม การศึกษานี้เน้นสาระโดยดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกฝนทางด้านศิลปศึกษาควบคู่กับบุคลิกลักษณะของชาวจีนในฐานะที่เป็นรากเหง้าแห่งวัฒนธรรม ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการ และลักษณะทางวัฒนธรรมของการคบหาสมาคมในสังคมชาวไต้หวัน ซึ่งให้ความเห็นว่าประเพณีวัฒนธรรมของชาวไต้หวันนั้นไม่เพียงแต่สืบทอดจากแหล่งกำเนิดในประเทศไต้หวันเท่านั้น แต่ยังซึมซับเอาสังคมที่ผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้อาศัยอยู่มาผสมผสานเข้าด้วยกันอีกด้วยการศึกษาครั้งนี้ต้องการทราบว่ามีการผสมผสานกันอย่างไรอย่างกลมกลืนระหว่างแคนาดาและไต้หวันได้อย่างไร ชาวไต้หวันได้เรียนรู้อดีตของตนว่าอพยพมาจากเกาะไต้หวันเมื่อสมัยถูกล่าอาณานิคมและมีส่วนร่วมทางการเมืองมาก่อน ลักษณะของการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมทั้ง 2 ชาติจึงเป็นลักษณะที่ได้รับการเลือกปฏิบัติระหว่างกันและกันของสองวัฒนธรรมซึ่งทำให้เห็นมุมมองของผู้อพยพชาวไต้หวันที่สะท้อนความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด วัฒนธรรมบางอย่างที่ผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้จัดขึ้นจึงแสดงความเป็นการเลือกรับและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ตามกระแสซึ่งคิดว่ามีความสำคัญต่อกลุ่มชนของตน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการและมีส่วนร่วมในประเพณีวัฒนธรรมที่สามารถแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์คือความคิดสร้างสรรค์ที่จะสร้างเอกลักษณ์ใหม่สำหรับตนในบริบทสังคมหลากหลายวัฒนธรรม ความแตกต่างในสังคมหลากหลายวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งสำคัญในการเลือกรับเอาศิลปกรรม ความเชื่อ และการตีความในเรื่องราวอดีตเกี่ยวกับการล่าอาณานิคมของผู้อพยพชาวไต้หวันเหล่านี้ไว้ด้วย ประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมดั้งเดิมและบางส่วนเกี่ยวกับการเมืองในอดีตไว้ด้วย นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดให้แก่เยาวชนของพวกเขา และเผยแพร่ให้แก่ชาวแคนาดาบางส่วนด้วย ซึ่งเป็นการสนับสนุนความ

เข้าใจระหว่างวัฒนธรรมอีกวิธีหนึ่ง การตีความเหตุการณ์ในอดีตที่สะท้อนออกมาในประเพณีของชาวไต้หวันนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไต้หวันภายใต้สังคมอื่นประเทศแคนาดาซึ่งเป็นแผ่นดินที่มีกลุ่มผู้อพยพมาก และหลากหลายจึงมีลักษณะของประเพณีแบบผสมผสานนี้ค่อนข้างมาก ในกรณีของประเพณีไต้หวันนี้เป็นลักษณะที่เลือกรับวัฒนธรรมจากแผ่นดินของตน และแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่คือแคนาดามาผสมผสานตามความเข้าใจเพื่อแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของเหล่าตน และแสดงความเป็นส่วนหนึ่งของแคนาดา ซึ่งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติเหล่านี้มีความสำคัญต่อความคิด วิถีชีวิตของผู้อพยพเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสะท้อนให้เห็นถึงความคำนึงถึงต้นกำเนิดของเชื้อชาติ และการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก

Wang, C. (2004) วิจัยเรื่อง การสำรวจผลผลิตทางวัฒนธรรม : ศิลปะพื้นบ้านในหลักสูตร K-12 ศึกษาบทบาทของศิลปะพื้นบ้าน ในหลักสูตรทางวัฒนธรรม K-12 การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาในด้านการสำรวจประวัติศาสตร์และภูมิหลังของศิลปะพื้นบ้าน และเพื่อสำรวจทัศนคติและความเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดศิลปะพื้นบ้านให้สามารถสอนในวิชาศิลปศึกษา โดยให้ความสนใจว่านักการศึกษากำหนดศิลปะพื้นบ้านไว้ในหลักสูตรได้อย่างไร กลุ่มประชากรคือครูจำนวน 27 คน ครูฝึกสอนจำนวน 19 คน เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน 2002 ถึง ตุลาคม 2004 ผลการวิจัยพบว่า ศิลปะพื้นบ้านจะเข้าสู่การศึกษาและช่วยนักเรียนในการพัฒนาวัฒนธรรมและเปิดมุมมองให้กว้างขึ้น ช่วยให้ครูเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านมากขึ้น ซึ่งข้อค้นพบในการศึกษานี้จะเป็นพื้นฐานของการของการวิจัยที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน ในด้านประวัติศาสตร์และทฤษฎีของศิลปะพื้นบ้าน ทัศนคติและความเห็นของครูศิลปะที่มีต่อศิลปะพื้นบ้าน วิธีสอนและปัญหาในการสอนศิลปะพื้นบ้านและวิธีที่เหมาะสมที่จะนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ไว้ในวิชาศิลปศึกษา

Bartolone, S.(2005) วิจัยเรื่องการศึกษาวิธีการปลูกฝังนักเรียนในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การสอนของครูและแนวโน้มของสังคมในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลกระทบด้านบวกทางด้านการรับรู้ของนักเรียน การสอนของครูและคุณภาพของโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม การปรับศิลปะให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและทฤษฎีปัญหา ใช้วิธีการสัมภาษณ์นักเรียนที่ถูกเลือกจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ร่วมงานในโรงเรียน และผู้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งมีการใช้การสังเกต การประชุมกลุ่มและห้องเรียนประกอบการสัมภาษณ์ด้วย ข้อมูลที่ได้จากการเรียนของนักเรียนเป็นแนวทางให้ผู้เรียนสามารถสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างสถานที่เรียนได้ เป็นการขยายการเรียนรู้ในห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้สึก รู้กว้างและสามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้ เป็นการพัฒนาความเข้าใจทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ศิลปินและผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรมมีความรู้เกี่ยวกับคุณค่าวัฒนธรรม ซึ่งครูสามารถใช้ข้อมูลจากศิลปินและผู้ดูแล

พิพิธภัณฑสถานมาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้ที่แตกต่างและสามารถพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้สูงขึ้น

จากงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานศิลปะพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นซึ่งสืบทอดต่อกันมา มีคุณค่า บ่งบอกถึงประวัติ สะท้อนความเป็นมาของท้องถิ่นนั้น มีบทบาทในการสืบทอดทางวัฒนธรรม เหมาะสมในการนำไปใช้สำหรับพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนั้นมีบทบาทต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ศิลปะท้องถิ่นนั้นเป็นผลงานที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาของประชาชน โดยมีเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งศิลปะของกลุ่มชนเหล่านี้จะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี คติความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม อาจจะสนองความสุขทางจิตใจหรือเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่งเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มชนของตน สามารถบ่งบอกถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนเรื่องราวความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นความสามารถที่ถ่ายทอดมาแต่บรรพบุรุษจนถึงถือเป็นมรดกอันล้ำค่าที่ตกทอดสั่งสมกันมา จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างมาก สำหรับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการอำนวยความสะดวก สะดวกสบายให้กับชีวิต ซึ่งก็คือความต้องการทางกาย และความต้องการทางจิตใจซึ่งก็คือ ในเรื่องของความงาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดกลุ่มประชากร
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาดังกล่าว มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการวิจัยจากการค้นคว้าเอกสาร ตำรา บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลายเรื่องดังต่อไปนี้คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การเรียนการสอนศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษา คุณค่าของงานทอผ้าลายตาจักที่มีต่อชุมชน และแนวความคิด Discipline-Base Art Education กับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมกับกำหนดขอบเขตของการวิจัย วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสังเคราะห์แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมกับกำหนดขอบเขตของการวิจัย วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร

2.1 กลุ่มประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี และผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพ ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาภายในจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 33 โรงเรียน

2.2 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนั้น มีที่มาดังนี้

1. กลุ่มผู้จัดการศึกษาซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ได้แก่

1.1 ศึกษานิเทศก์ ประจำเขตการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องเป็นศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศและติดตามผลกลุ่มสาระศิลปะด้านทัศนศิลป์และนิเทศ และติดตามผลทางด้านหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 11 คน (ดังมีรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค)

1.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 33 คน (ดังมีรายชื่อโรงเรียนปรากฏในภาคผนวก ค)

1.3 ครูศิลปศึกษาซึ่งทำหน้าที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าจะต้องเป็นครูศิลปศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 33 คน (ดังมีรายชื่อโรงเรียนปรากฏในภาคผนวก ค)

2. ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพ ใช้วิธีสุ่ม แบบสโนว์บอลล์ (snowball sampling) จำนวน 15 คน ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (ดังมีรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ค)

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือแบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพ โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

3.1.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 16 ข้อ

3.1.2 ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4 ด้าน คือ

- ก) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ
- ข) ด้านเนื้อหาสาระ จำนวน 10 ข้อ
- ค) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอน จำนวน 15 ข้อ
- ง) ด้านการวัดการประเมินผล จำนวน 10 ข้อ

ในตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น กำหนดค่าของคะแนนจากแบบสอบถามเป็น 5 ระดับ คือ

เห็นด้วยมากที่สุด = 5 คะแนน

เห็นด้วยมาก = 4 คะแนน

เห็นด้วยปานกลาง = 3 คะแนน

เห็นด้วยน้อย = 2 คะแนน

เห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 คะแนน

ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของความคิดเห็นมีเกณฑ์ในการให้ความหมายดังนี้

4.50 - 5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด

3.50 - 4.49 = เห็นด้วยมาก

2.50 - 3.49 = เห็นด้วยปานกลาง

1.50 - 2.49 = เห็นด้วยน้อย

1.00 - 1.49 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

3.1.3 ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ คือ

- ก) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้
- ข) ด้านเนื้อหาสาระ
- ค) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอน
- ง) ด้านการวัดการประเมินผล

3.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

3.2.1 ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป จำนวน 10 ข้อ

3.2.2 ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจ๊ก การถ่ายทอดผลงาน การ เผยแพร่และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผลเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 15 ข้อ

3.1 ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวิจัย

3.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใช้เป็นแนวทางในการวิจัย

3.2 นำโครงร่างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไข

3.3 นำโครงร่างเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการตรวจและแก้ไขโดยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยกำหนดเกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย ดังนี้ (วิทยานิพนธ์ในภาคผนวก ค)

- เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานทางวิชาการ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน ที่เผยแพร่ในวงวิชาการไม่ต่ำกว่า 5 ปี
- เป็นนักวิชาการที่มีผลงานวิชาการ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศึกษาไม่ต่ำกว่า 5 ปี
- เป็นนักวิชาการที่มีผลงานวิชาการ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไม่ต่ำกว่า 5 ปี
- เป็นผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่ต่ำกว่า 5 ปี
- เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก และมีบทบาทในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ซึ่งมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี

3.4 นำโครงร่างเครื่องมือเพื่อการวิจัยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไข

3.5 นำโครงร่างเครื่องมือเพื่อการวิจัย มาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะศึกษา เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา

(α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) คำนวณจากสูตร

$$\alpha = \frac{k}{(k-1)} \left[1 - \left(\frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right) \right]$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K = จำนวนข้อ

S_i = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_x = ความแปรปรวน

(ประคอง กรรณสูตร. 2542)

ผลจากการนำตัวอย่างแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - Out) กับประชากรที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) และ คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) คือ แบบสอบถามมีสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ที่ระดับ 0.97

3.6 นำเครื่องมือเพื่อการวิจัยไปเก็บข้อมูลตามตัวอย่างประชากรที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม กับกลุ่มศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ด้านทัศนศิลป์ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลเดินทางเก็บข้อมูลด้วยตนเองส่วนหนึ่งและส่วนหนึ่งให้ส่งคืนทางไปรษณีย์
2. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจักนั้น ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โดยแบ่งการวิเคราะห์ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาจำแนกลำดับความถี่และหาค่าร้อยละ ซึ่งใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบ}}{\text{จำนวนผู้ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

5.1.2 ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นำมาหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้
ค่าเฉลี่ย คำนวณโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{n}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ย

f = ความถี่ของคะแนน

x = ค่าน้ำหนักของคำตอบ

n = จำนวนคำตอบทั้งหมด

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณโดยใช้สูตร

$$S.D = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{n} - \frac{(\sum fx)^2}{n}}$$

S.D = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum fx$ = ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนความถี่ของคะแนนยกกำลังสอง

$(\sum fx)^2$ = ผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่ของคะแนนนั้นทั้งหมด ยกกำลังสอง

n = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

(เอมอร์ จังศิริพรปกรณ์, 2551)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

5.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไป นำมาจำแนกลำดับความถี่และหาร้อยละ

5.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ความรู้ด้านการทอดผ้าลายตาจัก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอดผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

6. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากแบบสัมภาษณ์ ในรูปแบบความเรียง และแจกแจงความถี่ เป็นตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามค่าสถิติที่กำหนดแล้ว สรุปผลการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัยดังมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูศิลปศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของศึกษานิเทศก์ ผู้ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรีของกลุ่มผู้ผลิตผ้าลายตาจัก นำเสนอข้อมูลโดยแยกตามประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่ และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 การแจกแจงความถี่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นรูปแบบตาราง

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ โรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนและครู ศิลปศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 สถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน	(n=77)	ร้อยละ
1.เพศ			
หญิง		32	44.1
ชาย		45	58.9
รวม		77	100
2.อายุ			
21-30 ปี		8	10.9
31-40 ปี		23	31.6
41-50 ปี		28	35.6
51-60 ปี		18	21.9
3.วุฒิการศึกษา			
ปริญญาตรี		38	49.3
ปริญญาโท		36	46.6
ต่ำกว่าปริญญาตรี		3	4.1
4.สถานภาพการทำงาน			
ครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษา		6	8.2
ครูประจำชั้นที่สอนทั้งวิชาศิลปศึกษา		9	12.3
และวิชาอื่น ๆ			
ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา		17	20.5
ผู้บริหารโรงเรียน		33	42.5
ศึกษานิเทศก์		11	15.1
ไม่ตอบคำถาม		1	1.4

ตารางที่ 1 (ต่อ) สถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน	(n =77)	ร้อยละ
5.อายุราชการ			
1-10 ปี		28	8.2
11-20 ปี		25	31.5
21-30 ปี		10	13.7
31 ปีขึ้นไป		14	19.1
6. ชั้นเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวข้อง			
มัธยมศึกษาปีที่ 1		23	30.1
มัธยมศึกษาปีที่ 2		21	28.8
มัธยมศึกษาปีที่ 3		23	30.1
มัธยมศึกษาปีที่ 4		19	26.0
มัธยมศึกษาปีที่ 5		20	27.4
มัธยมศึกษาปีที่ 6		21	28.8
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก		11	15.1
เป็นศึกษานิเทศก์			
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก		33	42.5
เป็นผู้บริหารโรงเรียน			
7. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน			
ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น			
โรงเรียนมีการจัดกิจกรรม		16	16.4
การเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น			
โรงเรียนไม่ได้จัดกิจกรรม		50	68.5
การเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น			
ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน		11	15.1
เนื่องจากเป็นศึกษานิเทศก์			
8. ในการจัดการเรียนการสอน เน้นการสอนในด้าน			
เน้นประวัติศาสตร์ศิลปะ		2	2.7
เน้นสุนทรียศาสตร์		1	1.4
เน้นศิลปะปฏิบัติ		9	12.3
เน้นศิลปวิจารณ์		1	1.4
เน้นการบูรณาการ 4 แกน(DBAE)		26	35.6

ตารางที่ 1 (ต่อ) สถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู ศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน	(n =77)	ร้อยละ
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก เป็นศึกษานิเทศก์	11		15.1
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน	33		42.5
9. การสนับสนุนให้ใช้ผ้าทอพื้นเมือง ในชีวิตประจำวัน			
สนับสนุนมาก	4		5.5
สนับสนุนบ้าง	11		15.1
สนับสนุนน้อย	4		5.5
ไม่ได้สนับสนุน	15		20.5
สนับสนุนแค่เฉพาะในที่ทำงาน	39		53.4
10. รู้จักผ้าลายตาจักหรือไม่			
รู้จัก	36		43.8
ไม่รู้จัก	41		56.2
11. เคยใช้ผ้าลายตาจักในกิจกรรมการเรียนการสอน			
เคยใช้	2		2.7
ไม่เคยใช้	31		39.7
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก เป็นศึกษานิเทศก์	11		15.1
ไม่ได้จัดการเรียนการสอนเนื่องจาก เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน	33		42.5
12. เคยใช้ผ้าลายตาจักในชีวิตประจำวัน			
เคยใช้	30		38.4
ไม่เคยใช้	47		61.6
13. ควรให้มีการจัดการเรียนการสอน เกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรี			
ควร	73		94.5
ไม่ควร	4		5.5

ตารางที่ 1 (ต่อ) สถานภาพของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูศิลปศึกษา

สถานภาพ	จำนวน (n =77)	ร้อยละ
14. ควรให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา		
รายวิชาเลือก	72	93.2
รายวิชาบังคับหรือจัดเป็นกิจกรรม	5	6.8
สอดคล้องกับรายวิชาอื่น		
15. การปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกาญจนบุรี		
ปลูกฝัง	31	40.2
ไม่ได้ปลูกฝัง	46	59.7

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.9 มีอายุระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.6

ระดับการศึกษาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 46.6 สถานภาพการทำงานครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.5 รองลงมาคือครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษาและวิชาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 12.3 และครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 8.2 ทางด้านผู้อำนวยการโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.5 และศึกษานิเทศก์ คิดเป็นร้อยละ 15.1 อายุราชการของผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาส่วนใหญ่คือ 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมามีอายุราชการ 31 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.1 ตามลำดับ

ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ทำงานเกี่ยวกับผู้เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 30.1 รองลงมาคือมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 28.8

สถานศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนเกี่ยวข้องส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 68.5 รองลงมาคือมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ร้อยละ 16.4 ในวิชาศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ครูศิลปะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะโดยเน้นด้านการบูรณาการ 4 แกนวิชาเข้าด้วยกัน Discipline-Base Art Education คิดเป็น ร้อยละ 35.6 รองลงมาคือเน้นศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 12.3 เน้นประวัติศาสตร์ศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 2.7 สุดท้ายคือด้านสุนทรียศาสตร์และศิลปวิจารณ์ ร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้สนับสนุนให้ใช้ผ้าทอพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 20.5 สนับสนุนบ้าง คิดเป็นร้อยละ 15.1 และสนับสนุนแค่เฉพาะในที่ทำงานคิดเป็นร้อยละ 53.4

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่รู้จักผ้าทอลายตาจ๊ก คิดเป็นร้อยละ 56.2 ไม่เคยใช้ผ้าทอลายตาจ๊กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเนื่องจากเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ร้อยละ 42.5 ครูศิลปะที่ไม่เคยใช้ผ้าทอลายตาจ๊กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ร้อยละ 39.7 รวมถึงไม่เคยใช้ผ้าทอลายตาจ๊กในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 61.6 แต่คิดว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรี คิดเป็นร้อยละ 94.5 สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเลือก ร้อยละ 93.2

ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า และความสำคัญของประวัติศาสตร์กาญจนบุรี โดยเฉพาะทางด้านศิลปะ และวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ คิดเป็นร้อยละ 59.7 และปลูกฝังคิดเป็นร้อยละ 40.2 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจ๊ก และประวัติศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรี ที่เกี่ยวข้องพอสังเขปและสามารถ อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้	4.08	0.73	เห็นด้วยมาก
2	บอกคุณค่าความงาม ประโยชน์ และหน้าที่ใช้สอยของงาน ทอผ้าลายตาจ๊กได้	4.10	0.61	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 2 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
3	บอกประเภทของผ้าทอลายตาจัก และสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจัก เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้	4.15	0.81	เห็นด้วยมาก
4	มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการทอผ้าลายตาจัก ในท้องถิ่นด้วยวิธีการต่างๆ	4.08	0.74	เห็นด้วยมาก
5	ศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจัก จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้า หรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายใน ชุมชน และท้องถิ่น	4.16	0.69	เห็นด้วยมาก
6	ฝึกทักษะการทอผ้าลายตาจัก และสามารถประยุกต์สวดลาย ตามแนวความคิดของตนเองได้	4.11	0.74	เห็นด้วยมาก
7	สามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่นการออกแบบมาใช้ในการตกแต่ง ผ้าทอลายตาจักของตน พร้อมทั้งนำเสนอ ผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ	4.16	0.69	เห็นด้วยมาก
8	อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของผ้าทอลายตาจักได้	4.05	0.76	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 2 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
9	สามารถบูรณาการความรู้เรื่องการทำลายตาจ๊กและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.01	0.77	เห็นด้วยมาก
10	มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทำลายตาจ๊กจังหวัดกาญจนบุรี	4.14	0.82	เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย		4.10	0.72	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญในสามอันดับแรกคือ ศึกษาวิธีการทำลายตาจ๊กจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทำลายตาจ๊กภายในชุมชนและท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.16) และสามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะเช่นการออกแบบมาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจ๊กของตนเองพร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ (\bar{X} คือ 4.16) รองลงมาคือ บอกประเภทของผ้าทอลายตาจ๊กและสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจ๊กเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ (\bar{X} คือ 4.15) และอันดับที่สามคือ มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทำลายตาจ๊กจังหวัดกาญจนบุรี (\bar{X} คือ 4.14) ทางด้านวัตถุประสงค์ที่มีความคิดเห็นด้วยมากซึ่งอยู่ในสองอันดับท้ายคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจ๊กและประวัติศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรีที่เกี่ยวข้องพอสังเขปและสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (\bar{X} คือ 4.08) รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการทอผ้าลายตาจ๊กในท้องถิ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ (\bar{X} คือ 4.08) และสามารถบูรณาการความรู้เรื่องการทำลายตาจ๊กและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (\bar{X} คือ 4.01) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ประวัติ ความเป็นมาของ ผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ในชุมชน และท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน	4.28	0.69	เห็นด้วยมาก
2	ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจัก ที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และชีวิตประจำวัน เป็นต้น	4.49	0.66	เห็นด้วยมาก
3	ประเภทของผ้าทอลายตาจัก และผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจัก	4.39	0.70	เห็นด้วยมาก
4	ขั้นตอนและวิธีการทอผ้าลายตาจัก	4.27	0.78	เห็นด้วยมาก
5	วิธีการทอผ้าและการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จาก ประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอหรือผู้รู้ในท้องถิ่น	4.23	0.82	เห็นด้วยมาก
6	วัสดุ อุปกรณ์และวัตถุดิบ ในการทอผ้าลายตาจัก	4.20	0.76	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 3 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
7	แนวคิดในการออกแบบ การจัดองค์ประกอบศิลป์ ในการทอผ้าลายตาจัก	4.20	0.78	เห็นด้วยมาก
8	แนวคิดในการออกแบบผ้าลายตาจัก เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น การออกแบบ เป็นย้อม ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าทอเป็นต้น	4.16	0.83	เห็นด้วยมาก
9	ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของผ้าทอลายตาจักเมื่อเปรียบเทียบกับ ผ้าทอในแหล่งต่างๆ ของประเทศไทย	4.06	0.78	เห็นด้วยมาก
10	แนวทางการอนุรักษ์พัฒนา และสืบทอดการทอผ้าลายตาจัก จังหวัดกาญจนบุรี	4.05	0.79	เห็นด้วยมาก
	รวมเฉลี่ย	4.25	0.76	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญในสามอันดับแรกคือ ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน เป็นต้น (\bar{X} คือ 4.49) รองลงมาคือ ประเภทของผ้าทอลายตาจัก และผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจัก (\bar{X} คือ 4.39) และอันดับที่สามคือ ประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน (\bar{X} คือ 4.28) ทางด้านเนื้อหาที่มีความคิดเห็นด้วยมากซึ่งอยู่ในสองอันดับท้ายคือ ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์

ของผ้าทอลายตาจ๊กเมื่อเปรียบเทียบกับผ้าทอในแหล่งต่าง ๆ ของประเทศไทย (\bar{X} คือ 4.06) และแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาและสืบทอดการทอผ้าลายตาจ๊กจังหวัดกาญจนบุรี (\bar{X} คือ 4.05) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมา จากร่องรอยที่พบผ้าทอลายตาจ๊ก ด้วยการสำรวจและทัศนศึกษา ในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ในชุมชนท้องถิ่นและจังหวัดกาญจนบุรี เช่นพิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมเป็นต้น	4.04	0.65	เห็นด้วยมาก
2	ค้นคว้าหาสาเหตุที่ทำให้เกิด ผ้าทอลายตาจ๊กและที่มาของลวดลาย ประโยชน์ วิธีการใช้สอยจากแหล่งข้อมูล ภายในท้องถิ่นและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ	4.19	0.49	เห็นด้วยมาก
3	รวบรวมลวดลายของผ้าทอ ที่ตนเองพบเห็น หรือรู้จักในท้องถิ่น โดยการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา สอบถามจากผู้รู้ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.08	0.64	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
4	ค้นคว้า เรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจัก จากแหล่งการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่น สไลด์ วีดิทัศน์ ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.08	0.68	เห็นด้วยมาก
5	ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจัก ขั้นพื้นฐาน	4.21	0.73	เห็นด้วยมาก
6	ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจัก จากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอ หรือผู้รู้ในท้องถิ่น	4.19	0.81	เห็นด้วยมาก
7	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของลวดลายผ้าทอลายตาจัก ในยุคประวัติศาสตร์และผ้าทอลายตาจัก ในปัจจุบันตามขั้นตอนศิลปวิจารณ์	4.08	0.76	เห็นด้วยมาก
8	วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไป และผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว	4.49	0.60	เห็นด้วยมาก
9	ออกแบบและตกแต่งผ้าทอลายตาจัก ตามความคิดสร้างสรรค์ของตน	4.05	0.85	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
10	ทอผ้าลายตาจักด้วยตนเองโดยเขียนแนวคิด วิธีการทำและแนวคิดในการออกแบบ และลงมือปฏิบัติจริงภายใต้คำแนะนำจากช่างทอในท้องถิ่น	3.89	0.75	เห็นด้วยมาก
11	อภิปราย ระดมความคิด และทำแผนภูมิการเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับและประโยชน์ของผ้าทอลายตาจักในชีวิตประจำวัน	3.84	0.63	เห็นด้วยมาก
12	เปรียบเทียบลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักกับทอผ้าชนิดอื่นจากแหล่งต่าง ๆ ของไทย	4.36	0.54	เห็นด้วยมาก
13	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งผลิตแหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าลายตาจักที่อยู่ภายในชุมชน	3.89	0.74	เห็นด้วยมาก
14	ฝึกปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักจากบ้าน หรือสถานที่ทำงานของช่างทอผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพในท้องถิ่น	3.90	0.85	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ รายการ	\bar{X}	S.D. ความหมาย
15 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าลายตาจัก และผลงานการทอผ้าลายตาจักของผู้เรียน	4.21	0.73 เห็นด้วยมาก
รวมเฉลี่ย	4.16	0.69 เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญในสามอันดับแรกคือ วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว (\bar{X} คือ 4.49) รองลงมาคือ เปรียบเทียบลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักกับทอผ้าชนิดอื่น จากแหล่งต่าง ๆ ของไทย (\bar{X} คือ 4.36) และอันดับที่สามคือ ฝึกการปฏิบัติการทำผ้าลายตาจักขั้นพื้นฐาน (\bar{X} คือ 4.21) รวมทั้งจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าลายตาจักและผลงานการทอผ้าลายตาจักของผู้เรียน (\bar{X} คือ 4.21) ทางด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่มีความคิดเห็นด้วยมากซึ่งอยู่ในสองอันดับท้ายคือ ทอผ้าลายตาจักด้วยตนเองโดยเขียนแนวคิด วิธีการทำ และแนวคิดในการออกแบบ และลงมือปฏิบัติจริงภายใต้คำแนะนำจากช่างทอในท้องถิ่น (\bar{X} คือ 3.89) และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งผลิต แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าลายตาจักที่อยู่ภายในชุมชน (\bar{X} คือ 3.89) และอภิปราย ระดมความคิดและทำแผนภูมิการเรียนรู้ของตนเองเกี่ยวกับและประโยชน์ของผ้าทอลายตาจักในชีวิตประจำวัน (\bar{X} คือ 3.84) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	อธิบายประวัติความเป็นมา ของการทอผ้าลายตาจักภายใน ชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุ ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ เอื้ออำนวยความสะดวกในการ ผลิตผลงานได้	3.96	0.69	เห็นด้วยมาก
2	สามารถอธิบายประเภท คุณค่า ประโยชน์ หน้าที่ใช้สอยของ ผ้าทอลายตาจักได้	4.11	0.86	เห็นด้วยมาก
3	สามารถทอผ้าลายตาจัก แบบต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง	3.86	0.82	เห็นด้วยมาก
4	อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ ของผ้าทอลายตาจักและสามารถ เปรียบเทียบผ้าทอลายตาจักกับ ผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผล ตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ	3.93	0.83	เห็นด้วยมาก
5	สามารถออกแบบผ้าลายตาจักและ ประยุกต์ใช้ทักษะทางด้านศิลปะต่าง ๆ เช่น การออกแบบ การวาดภาพเพื่อใช้ ตกแต่งผ้าทอลายตาจักตามแนวคิด ของตนเองได้อย่างอิสระ	3.92	0.94	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 5 (ต่อ) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6	นำเสนอแนวคิดในการออกแบบ ที่แสดงอัตลักษณ์และคุณค่า ความงามของผ้าทอลายตาจ๊ก โดยใช้แนวความคิดของตน	3.92	0.94	เห็นด้วยมาก
7	นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อหาคำตอบ เกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก และวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	3.89	0.91	เห็นด้วยมาก
8	แสดงการประยุกต์ใช้ผ้าทอลายตาจ๊ก มาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้	3.89	0.92	เห็นด้วยมาก
9	สามารถประเมินตนเองทั้งทางด้าน ความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบ และประเมินกันเองภายในกลุ่ม	3.89	0.84	เห็นด้วยมาก
10	สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา ผ้าทอลายตาจ๊กด้วยตนเอง ได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์	3.93	0.84	เห็นด้วยมาก
	รวมเฉลี่ย	3.93	0.86	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญในสามอันดับแรกคือ สามารถอธิบายประเภท คุณค่า ประโยชน์หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจ๊กได้ (\bar{X} คือ 4.11) รองลงมาคือ อธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจ๊กภายในชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้ (\bar{X} คือ 3.96) และอันดับที่สามคือ อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจ๊กและสามารถเปรียบเทียบผ้าทอลายตาจ๊กกับผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจัยวิธีศิลปะ (\bar{X} คือ 3.93) และสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอลายตาจ๊กด้วยตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ (\bar{X} คือ 3.93) ทางด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่มีความคิดเห็นด้วยมากซึ่งอยู่ในสองอันดับท้ายคือ นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กและวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (\bar{X} คือ 3.89) แสดงการประยุกต์ใช้ผ้าทอลายตาจ๊กมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้ (\bar{X} คือ 3.89) รวมทั้งสามารถประเมินตนเองทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ ความรับผิดชอบและประเมินกันเองภายในกลุ่ม (\bar{X} คือ 3.89) และสามารถทอผ้าลายตาจ๊กแบบต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (\bar{X} คือ 3.86) ตามลำดับ

สรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยรวมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกด้าน พบว่า ความคิดเห็นโดยรวมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความเห็นด้วยมากต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าว (\bar{X} คือ 4.11) ซึ่งพิจารณาทางด้านต่าง ๆ พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เห็นด้วยมากกับแนวทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.10) ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.25) ด้านการกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.16) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 3.39) ตามลำดับ

1.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านสภาพและปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่

- การไม่พร้อมของบุคลากร อุปกรณ์ในการสอนและสถานศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าลายตาจักว่า ครูขาดความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก เนื่องจากไม่เคยทอผ้า หรือได้รับการฝึกอบรมการทอผ้าลายตาจักมาก่อน ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่มีความรู้ที่จะนำไปสอนได้ อีกทั้ง โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักยังและโรงเรียนไม่มีความพร้อมเนื่องจากไม่มีสถานที่สำหรับติดตั้งอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงนักเรียนไม่มีพื้นฐานในการทอผ้า ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการปูพื้นฐานการทอผ้าให้แก่ผู้เรียน รวมถึงครูผู้สอนไม่มีความรู้หรือรู้แบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ ทำให้ไม่สามารถสอนปฏิบัติได้ ในด้านการคมนาคมหรือการพาผู้เรียนไปทัศนศึกษายังแหล่งผลิต ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นว่า บางโรงเรียนซึ่งอยู่ห่างไกลจากแหล่งผลิตอีกทั้งยังอยู่ในถิ่นทุรกันดารทำให้มีปัญหาในการพาผู้เรียนไปทัศนศึกษา เนื่องจากไม่สะดวกในการเดินทาง หรืออาจต้องหาสถานที่สำหรับพักค้างคืน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากการทัศนศึกษาอย่างเต็มที่ หรือหากเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาสอนก็อาจ ต้องหาสถานที่พักค้างคืนให้กับปราชญ์เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่

- การขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น แต่ยังคงขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติ โรงเรียนบางแห่งไม่มีหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ถึงแม้ว่าในท้องถิ่นมีแหล่งการเรียนรู้ แต่ไม่แน่ใจว่าปราชญ์ชาวบ้านจะยินยอมเสียสละเวลามาถ่ายทอดความรู้ในโรงเรียน

- ปัญหาอื่น ๆ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ปลุกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกาญจนบุรี โดยให้เหตุผลว่า ได้อธิบายโดยรวมเท่านั้น ไม่ได้แยกว่าเป็นของจังหวัดไหน และส่วนมากจะกล่าวถึงแค่ประวัติศาสตร์ศิลป์เท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของศิลปะประจำท้องถิ่น

2. ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

- ด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. ผู้เรียนศึกษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ประวัติศาสตร์ศิลปะ ของจังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจประวัติความเป็นมาของงานทอผ้าลายตาจ๊กในท้องถิ่น และสามารถถ่ายทอดงานทอผ้าลายตาจ๊กโดยการอธิบายขั้นตอนการทอผ้าลายตาจ๊กได้อย่างถูกต้อง

3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้วิธีถ่ายทอดจินตนาการของตนเอง ด้วยการนำผ้าทอลายตาจ๊กมาพัฒนาตามทฤษฎีทางศิลปะ

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีความชื่นชม เกิดสุนทรียภาพในการทอผ้าลายตาจ๊ก
5. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ประโยชน์ของผ้าทอลายตาจ๊กและต้องการอนุรักษ์รักษาไว้
6. เพื่อให้พัฒนาผู้เรียนด้านการทอผ้าลายตาจ๊กในการประกอบอาชีพ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊กนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งจำเป็นต้องสอดคล้องกับเนื้อหา และสามารถประเมินผลได้ชัดเจน ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง และไม่ยากต่อผู้เรียนจนเกินไป อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถต่อยอดความรู้ได้ สามารถนำไปบูรณาการในชีวิตประจำวันได้ ที่สำคัญคือควรให้ผู้เรียนมีความเข้าใจความสำคัญของงานทอผ้าลายตาจ๊กที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นของตน

การกำหนดวัตถุประสงค์ต้องตรงกับความสามารถของผู้เรียน และการกำหนดหลักสูตรต้องดูระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติซึ่งต้องสอดคล้องกับงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำ และที่สำคัญคือผู้เรียนต้องสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ตามความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง ผู้เรียนสามารถเข้าใจประวัติความเป็นมา ขั้นตอนของการทอผ้า และตระหนักถึงคุณค่าของงานทอผ้าลายตาจ๊กซึ่งนำไปสู่การอนุรักษ์และหวงแหนประเพณี และศิลปะประจำท้องถิ่นของตน

- ด้านเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าลายตาจ๊ก เช่น ประเพณีท้องถิ่นที่มีผ้าลายตาจ๊กเป็นส่วนประกอบหรือการแต่งกายของคนในท้องถิ่น

2. การจัดองค์ประกอบงานศิลปะเบื้องต้น เช่น การตกแต่งผ้าทอลายตาจักเพิ่มเติม โดยการสร้างลวดลายต่าง ๆ ลงบนผ้าทอลายตาจัก การตัดวัสดุเพื่อประดับตกแต่งตามแนวคิดของตนเอง

3. ความหมายและสัญลักษณ์ในแต่ละขั้นตอนของการทอผ้าลายตาจัก

4. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจักตามขั้นตอนของศิลปวิจารณ์

ในส่วนของเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น ควรเน้นเนื้อหาในด้านการออกแบบ ตกแต่งผ้าทอลายตาจักให้มากขึ้น แต่ควรระวังไม่ให้ยากเกินไป เพราะนักเรียนยังไม่มีทักษะในการทอผ้าลายตาจัก อีกทั้งครูผู้สอนก็ไม่มีทักษะด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้น การพัฒนาให้ผู้เรียนได้รู้จักกับผ้าทอลายตาจักจึงควรเน้นไปที่การนำผ้าทอลายตาจักมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือตกแต่งเพิ่มเติมซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับผ้าทอลายตาจักจริง อีกทั้งยังได้แสดง

ความสามารถทางศิลปะในด้านการออกแบบ ตกแต่ง ทำให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าของผ้าทอลายตาจักมากขึ้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้ จัดเนื้อหาในเรื่อง ประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักเนื่องจากในการเรียนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาจะมีทั้งที่มา และพัฒนาการของผ้าทอลายตาจัก ทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของผ้าทอลายตาจักและเกิดการอนุรักษ์ หวงแหน ศิลปะประจำท้องถิ่น สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเนื้อหาที่ควรเสริมคือควรเน้น ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะประจำท้องถิ่นและการนำไปใช้ ซึ่งจะสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้เรียนกับศิลปะประจำท้องถิ่นได้มากขึ้น

- ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. การนำนักเรียนไปศึกษา พบผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักในท้องถิ่น

2. ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายร่วมกันในการแสดงทรรศนะต่องานผ้าทอลายตาจัก ทั้งในด้านของขั้นตอนการทอผ้ารวมไปจนถึงผลิตภัณฑ์ หรือการตกแต่งผ้าทอลายตาจักของผู้เรียน

3. การเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมชั้นได้วิจารณ์ผลงานทั้งของตนเองและผู้อื่น

4. การจัดกิจกรรมการแสดงผลงานที่เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจักของผู้เรียนในงานโรงเรียน

5. การจัดทำหนังสือเรียนเกี่ยวกับคู่มือเรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

6. การนำเสนอผลงานผ้าทอลายตาจักในอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ของโรงเรียน

7. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่จริงๆ เช่น สถานที่ทำงานของช่างทอผ้าลายตาจัก โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ เป็นต้น

8. การเชิญบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการทอผ้าลายตาจักในท้องถิ่นมาให้ความรู้ในโรงเรียน

9. การได้ดูได้ชมการปฏิบัติงานจริงทางทัศนศิลป์จากช่างทอผ้าลายตาจัก กิจกรรมนั้นควรให้ผู้เรียนได้เห็นถึงสภาพความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงเหตุที่เกิดและที่มาที่ไปได้ ควรเน้นการปฏิบัติเป็นหลัก กิจกรรมต้องสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ควรเรียนจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ผู้เรียนควรได้ศึกษาค้นคว้า ประวัติความเป็นมาในท้องถิ่นของตนโดยการทัศนศึกษาเพื่อจะได้พบผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าลายตาจัก และสามารถสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลายเพิ่มเติมจากในชั้นเรียน

ในด้านสื่อการเรียนการสอน สื่อที่ดีควรมหาได้ง่ายภายในท้องถิ่น โดยเน้นการเรียน จากสถานที่จริงและบุคคลที่รู้จริง ควรจัดทำวีดิทัศน์การทอผ้าลายตาจักและเทคนิคในการทอผ้าอื่น ๆ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ดี ทั้งนี้ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย เช่น ซีดีรอม หรืออินเทอร์เน็ต ช่างผู้รู้ หรืออาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านนี้โดยตรง

- ด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กล่าวโดยสรุป ดังนี้

1. ควรจะประเมินตามวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่กำหนด
2. ประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วัดตามความรู้ความสามารถของผู้เรียน
3. ควรมีการจัดทำเอกสารการวัดและประเมินผลเป็นรายชื่อ
4. ควรมีการประเมินที่หลากหลาย ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
5. ประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน
6. ประเมินจากความสนใจขณะปฏิบัติงานของผู้เรียน

การวัดและประเมินผลควรเป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ประเมินตามสภาพจริง ใช้การสังเกต การให้ความร่วมมือในแต่ละกิจกรรม ซึ่งอาจใช้ข้อสอบเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียนร่วมด้วย และเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนก็ควรมีคะแนนความรับผิดชอบ ความขยันของผู้เรียน การวัดและประเมินผลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาที่กำหนดและกิจกรรมที่ทำ ควรมีการให้คะแนนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเอาใจใส่ในทุกด้านของการเรียน ซึ่งควรวัดจากความสนใจของผู้เรียนและผลงานที่แสดงออกมา

ข้อเสนอแนะแนวทางอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- การพัฒนาท้องถิ่นที่มีผลในระยะยาว

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นควรได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย การได้ประชาพิจารณ์ระหว่างปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตามสภาพของท้องถิ่นซึ่งทำให้ได้มุมมองในหลากหลายมิติและสามารถเชื่อมโยง อดีต ปัจจุบันและอนาคตเพื่อการสืบสานอนุรักษ์ และพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมและปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการสืบทอดมรดกของท้องถิ่นไว้โดยใช้วิชาศิลปศึกษา การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่น่าปลูกฝังให้นักเรียนได้อุรักษ์และรักในศิลปะท้องถิ่น โดยเฉพาะจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นแหล่งโบราณสถาน ควรให้นักเรียนได้มีความรู้ด้วยการอนุรักษ์ในศิลปะประจำท้องถิ่น ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนให้มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการบูรณาการศิลปะและชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการนำไปปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

1. อยากให้มีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความต่อเนื่องและทันสมัยกับปัจจุบัน
2. ต้องการหลักสูตรมาตรฐาน ใช้สอนในโรงเรียนมัธยมในจังหวัดกาญจนบุรีได้ทุกโรงเรียน ควรจัดให้มีกิจกรรมการสอนที่เหมือนกันและมีความสะดวกต่อครูผู้สอนศิลปะที่ไม่มีพื้นฐานในการทอผ้าและสามารถศึกษาดูงานจากแหล่งผลิตได้โดยตรง
4. ควรให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับการเรียนรู้และง่ายต่อการเข้าใจ มีหลักสูตรเป็นรูปธรรมเพื่อจะได้ง่ายต่อการศึกษา คำนคว้า ทั้งหลักสูตรและสื่อการสอน
5. ส่งเสริมให้บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมีบทบาทในการจัดทำหลักสูตร และควรทำหลักสูตรที่เน้นการใช้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ
6. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในความคิดและการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง สามารถฝึกคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของ ผู้รู้และผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

2.1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 1

ข้อมูลทั่วไป

นางสุรีพร เอกฉันท์ อายุ 36 ปี ภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษา ระดับอนุปริญญา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และขึ้นลายเป็นอาชีพเสริม ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจ๊ก 2-3 ปี ไม่เคยฝึกอบรมหาความรู้

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 มีการเรียนรู้โดยอาศัยการเรียนรู้แบบ การสังเกตวิธีการทำงานของเพื่อนบ้าน จากนั้นจึงรวมกลุ่มกันรับงานขึ้นลายผ้าทอลายตาจ๊ก เนื่องจากตนได้ขึ้นลายตามแบบที่เพื่อนบ้านสอน ด้วยวิธีการเดิมไม่เคยใช้วิธีการใหม่ หรือทดลองใช้

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า การฝึกฝนทำให้เกิดความชำนาญ และความมั่นใจขึ้นเอง การขึ้นลายตามแบบอาศัยการสังเกตดูว่าเหมือนแบบที่เพื่อนบ้านได้ทำไว้หรือไม่ ถ้าไม่เหมือนต้องปรับปรุงแก้ไขจนกว่าจะเหมือน จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า ส่วนใหญ่ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากไม่รู้จะไปศึกษาที่ไหน นอกเสียจากจะมีการคิดลายใหม่จึงจะมีการขึ้นด้ายยืนใหม่ หรือแบบที่มีผู้ออกแบบมาให้ผลิต แล้วต้องแกะลายจึงจะมีการได้ศึกษาเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอช่วยให้ความรู้ที่มีอยู่ได้นำมาใช้ และ เกิดความชำนาญขึ้นด้วย

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กว่าตนเองมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ แต่สำคัญอยู่ที่ความสนใจของเด็กที่จะฝึกปฏิบัติ อาจารย์บางท่านเคยนำเด็กมาทัศนศึกษาพบว่าเด็ก และเยาวชนในปัจจุบันบางคนไม่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องการทอผ้าเนื่องจากอาจไม่เห็นความสำคัญและเด็กไม่รู้จะนำไปใช้อย่างไร

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักคนที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

นางจันทิมา ตันเจริญ อายุ 40 ปี ภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดอินทาราม มีอาชีพเย็บผ้า และรับแปรรูปผ้าลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจัก 10 ปี ปัจจุบันรับหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการนำผ้าลายตาจักมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 มีการเรียนรู้จากมารดา โดยการช่วยงานในครอบครัว จากนั้นได้มีโอกาสช่วยงานที่บ้านอยู่สม่ำเสมอ เนื่องจากท้องถิ่นมีเศษผ้าให้ตนได้ฝึกหัด ต่อมามารดาจึงได้ให้รับแปรรูปเองเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของทางบ้าน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ตนทำงานตลอดจนเกิดความชำนาญและความมั่นใจ มีการถามหรือพูดคุยกับลูกค้าหรือผู้นำกลุ่มแม่บ้านถึงงานที่ตนทำว่าได้รับความพอใจหรือไม่ จากนั้นจึงนำมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้ผลงานออกมาสมบูรณ์ที่สุด

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า มีการคิดพลิกแพลงวิธีการใหม่ ๆ หรือรูปแบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากงานที่ตนทำนั้นเกี่ยวข้องกับกรอ ออกแบบและตกแต่งผ้าลายตาจักให้หน้าใช้มากขึ้น โดยดูจากหนังสือหรือบางทีลูกค้าก็เป็นคนคิดรูปแบบใหม่มาให้ตนทำ

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กว่าตนเองมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ เนื่องจากมีประสบการณ์ในการสอนจากการเป็นวิทยากรมาบ้างแล้ว แต่สำคัญเด็กจะต้องให้ความสนใจด้วยที่จะฝึกปฏิบัติ

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

นางขวัญใจ นาคคะ อายุ 37 ปี ภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพทอผ้า ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 18 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 มีการเรียนรู้โดยอาศัยการเรียนรู้แบบ การสังเกตวิธีการทำงานของบิดามารดา และคนในครอบครัว จากนั้นได้มีโอกาสช่วยงานที่บ้านอยู่สม่ำเสมอ เนื่องจากภายในบ้านมีกี่ทอผ้าให้ได้ฝึก รวมทั้งมีเพื่อนบ้านที่มีอุปกรณ์ในการฝึกทอผ้า ทำให้ตนสามารถทอผ้าได้ทุกขั้นตอน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ต้องฝึกฝนทุกวันจะทำให้เกิดความชำนาญ และความมั่นใจขึ้นเอง การทอผ้าที่ดีควรทอให้ได้เนื้อผ้าที่แน่น และไม่เป็นปมขอบผ้าไม่ลู่หรือขาด จึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนว่า ส่วนใหญ่ตนไม่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบใหม่ ๆ เนื่องจากไม่มีเวลาและไม่รู้จะศึกษาที่ไหน

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เด็กว่าตนเองมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ แต่เกรงว่าจะสอนไม่รู้เรื่อง เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียน

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 4

ข้อมูลทั่วไป

นางสุภาพ ลิ่นจี อายุ 40 ปี เป็นคนภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพหลักคือทำนาและทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 10 ปี ปัจจุบันทอผ้าที่บ้านและเป็นช่างทอผ้าประจำศูนย์ทอผ้าในหมู่บ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 เรียนรู้เรื่องการผลิต ทอผ้าลายตาจ๊ก จากการถ่ายทอดของบิดามารดาที่ซึ่งบิดามารดาต้องการให้ช่วยงานในครอบครัว อีกทั้งตนเองอยากหาประสบการณ์ในการทอผ้าด้วย

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ได้กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ความชำนาญในการผลิตผ้าลายตาจ๊กเกิดจากการฝึกฝนเป็นเวลานาน และสม่ำเสมอ อาจเป็นเพราะความชอบส่วนตัว ฝึกการสังเกต เรียนรู้จากต้นแบบ และอยากผลิตให้เหมือนหรือคล้ายต้นแบบให้มากที่สุด

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ไม่ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากตนเองไม่มีเวลาในการหาความรู้เพิ่มเติม

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 มีความเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กว่าคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่สนใจงานทอผ้าลายตาจ๊กเท่าใดนัก ซึ่งสำหรับการนำผ้าลายตาจ๊กไปสอนเด็กนั้น ความชอบของเด็กมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนมาก บางคนอาจไม่ชอบ ไม่สนใจที่จะเรียนรู้เลย แต่ในด้านส่วนตัวแล้วเห็นว่าการสอนให้เด็กเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง จะทำให้เด็กเกิดความรักในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งหาได้ยากหากเทียบกับที่อื่น สอนให้เด็กรู้วิธีการนำทรัพยากรที่ตนมีในท้องถิ่นมาใช้ เด็กจะได้รู้ว่าในท้องถิ่นของตนมีค่า เป็นการปลูกฝังไปในตัว

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 5

ข้อมูลทั่วไป

นางเสาวภา หลวงพิศ อายุ 33 ปี เป็นคนภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีอาชีพหลักคือทำนาและทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 5 ปี ปัจจุบันเป็นช่างทอผ้าประจำศูนย์ทอผ้าในหมู่บ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่าได้ไปเรียนรู้จากนางอารีรัตน์ พงศ์นิกุล หัวหน้ากลุ่มทอผ้าลายตาจ๊ก ด้วยวิธีการช่วยงาน ซึ่งนางอารีรัตน์ จะสอนเรื่องพื้นฐานของการทอผ้าลายตาจ๊กซึ่งทำให้พอมีความรู้อยู่บ้าง ตนมาทำงานในกลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กเมื่อว่างเว้นจากการทำนา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 กล่าวถึงการฝึกฝนของตนว่า ตนได้ฝึกฝนการออกแบบลวดลาย โดยใช้วิธีเปลี่ยนสีเส้นด้ายก่อน เพื่อดูสีเส้นที่เกิดขึ้นว่ามีความสวยงามถูกใจตนหรือไม่ แล้วค่อยปรับเปลี่ยนลวดลายในภายหลังซึ่งวิธีการนี้ใช้ความเคยชินในการฝึกทำอย่างสม่ำเสมอจึงทำได้ การฝึกฝนต้องใช้เวลาในการพัฒนาจึงจะได้ผลงานที่ดี

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 มีวิธีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการทดลองออกแบบลวดลายใหม่ ๆ อ่านหนังสือ ดูลวดลายของผ้าทอมือของไทย รวบรวม และสะสมรูปผ้าทอในสมัยต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ในการประยุกต์ใช้ในงานของตน

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ในเรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊กว่า ตนคิดว่ายังไม่มีความสามารถมากพอที่จะแนะนำผู้อื่นได้ เพราะทำงานในส่วนของการผลิตทั้งหมด สอนได้เพียงการทอเท่านั้น ขั้นตอนอื่น ๆ ยังไม่มีความชำนาญ ซึ่งในความเห็นของตนเห็นด้วยกับการให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องนี้ ในความคิดเห็นของตนเรื่องการสอนเด็กระดับมัธยมศึกษาชั้นต้นคิดว่าเด็กควรเรียนรู้ในเรื่องการทอผ้าลายพื้นฐานเสียก่อน

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 6

ข้อมูลทั่วไป

นางอารีรัตน์ พฤตมิกุล อายุ 53 ปี เป็นคนภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาระดับปว.ส. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 20 ปี เดิมมีอาชีพค้าขาย ต่อมาเห็นว่าการทอผ้าลายตาจ๊กที่ตนทำเฉพาะหลังปิดร้านสามารถทำรายได้ให้ตนเป็นอย่างดี จึงมายึดอาชีพช่างทอผ้าลายตาจ๊กทำงานอยู่ที่ศูนย์ทอผ้าลายตาจ๊กหมู่บ้านหนองขาว ปัจจุบันเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ผลิตทอผ้าลายตาจ๊ก เคยฝึกอบรมกับเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าโดยใช้กี่กระตุก มีความชำนาญในการทอผ้าลายตาจ๊ก นางอารีรัตน์ พฤตมิกุล เป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มชาวบ้านให้เกิดการรวมตัวกันผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก เป็นผู้นำในเรื่องการรวมตัวกันผลิต และแจกจ่ายงานทอผ้าให้แก่ชาวบ้าน เป็นผู้นำชาวบ้านซึ่งให้คำปรึกษาหารือ และมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 ได้เรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กจากการสังเกตตั้งแต่เยาว์วัยพบว่า ผู้หญิงทุกคนในหมู่บ้านทอผ้าลายตาจ๊กด้วยการใช้กี่มือ ช่วงหลังมีวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมาให้ความรู้ ซึ่งหลังจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเข้ามาส่งเสริมการผลิตผ้าลายตาจ๊กในหมู่บ้านด้วยกี่กระตุกซึ่งทำให้ตนสนใจที่จะผลิตผ้าลายตาจ๊กด้วยกี่กระตุกและฝึกฝนอยู่เรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ การทอผ้าลายตาจ๊กแบบของตนนั้นนอกจากอาศัยการเรียนรู้เรื่องกี่กระตุกเป็นพื้นฐานเพื่อการผลิตแล้ว ต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอจากการศึกษาเพิ่มเติมด้วย เพราะเป็นผ้าทอมีการพัฒนารูปแบบ และวิธีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เช่น การเพิ่มสีสันลงในเนื้อผ้า ต้องหาความรู้อยู่เสมอเพื่อให้งานออกมามีคุณภาพ สวยงาม และได้มาตรฐานศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งการเรียนรู้คือพื้นฐานในระยะแรก ถ้าเราเรียนรู้และฝึกจนชำนาญแล้ว ความสำคัญคือการประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม เรียนรู้ และฝึกฝนต่อเนื่องกันไป กล่าวคือ สำหรับผู้นำกลุ่มชาวบ้านต้องคิดที่จะหาทางให้ทุก ๆ คนสามารถอยู่รอด มีงานทำในชุมชนตนเองหรือที่บ้าน งานมีคุณภาพ และงานที่ทำสร้างรายได้ให้แก่ทุกคนด้วย ช่างทอควรเรียนรู้ที่จะฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในงานทอผ้าลายตาจ๊กเนื่องจากมีทุนเป็นทรัพยากรธรรมชาติอยู่แล้ว ทั้งวิธีการของบรรพบุรุษ และการเรียนรู้จากการศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้เดิมของตนที่จะหาวิธีใหม่ ๆ เพื่อให้งานทอผ้าลายตาจ๊กพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนทำให้เกิดความชำนาญว่าเริ่มจากการเรียนรู้ แล้วนำมาทดลองฝึกฝนด้วยตนเอง ซึ่งส่วนที่สำคัญในการฝึกฝน คือ การรู้กรรมวิธีพื้นฐานที่ถูกต้อง แล้วต้องปฏิบัติบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นจึงช่วยกันคิดหาหนทางแก้ไข เมื่อแก้ไขได้แล้วจึงปฏิบัติจนเกิดความคล่องตัว ตนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติด้วยตนเองมาก เนื่องจากการปฏิบัติจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจในฐานะที่เป็นผู้ผลิตโดยตรง ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวเอง รู้กำลังและความสามารถของตนว่าควรใช้วิธีการใดในการแก้ปัญหา การผลิตแบบใดให้เกิดความคุ้มค่าและรู้ว่าควรพัฒนาอย่างไรจึงเหมาะสม และควรพัฒนาแนวทางอย่างไรต่อไป การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนี้เมื่อปฏิบัติมากขึ้นความรู้ทางทฤษฎีต่าง ๆ จะตามมา

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่าเคยไปศึกษาดูงานจากแหล่งผลิตผ้าทอมือหลายแห่งในประเทศไทย เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับงานที่ตนทำอยู่ เนื่องจากแต่ละแห่งมีเทคนิค วิธีการทอไม่เหมือนกัน การศึกษาเพิ่มเติมจากการดูงานหลายแห่งในประเทศไทยเพื่อนำมาพัฒนางานทอผ้าในชุมชนของตนพบว่า งานทอผ้าแต่ละแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์ค่อนข้างสูง จึงไม่มีปัญหาทางด้านการตลาดระหว่างแหล่งผลิต การศึกษาเพิ่มเติมของตนนั้น ตนได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 กล่าวถึง แนวทางการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ว่าสิ่งที่ควรเผยแพร่อย่างยิ่ง คือการให้เด็กและผู้สนใจทั่วไปได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ตนเห็นคุณค่าที่บรรพบุรุษทำไว้เป็น สิ่งที่เราจะต้องสืบสานให้มัน ไม่หายไป การทอผ้าลายตาจ๊กเกิดขึ้นมาจากประวัติศาสตร์ที่ดั่งาม ตนสนับสนุนและเต็มใจที่จะสอนทุกคนที่สนใจมาเรียน ซึ่งมีทั้งนักศึกษาฝึกงาน เด็ก ๆ ในชุมชนซึ่งบางคนเกือบไม่ต้องสอนเลยเพราะในละแวกนี้ทุกบ้านผลิตผ้าทอลายตาจ๊กซึ่งจะเห็นได้ตลอดเวลาว่าผู้ใหญ่กำลังทอผ้า ส่วนการนำผ้าทอลายตาจ๊กไปสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษานั้นคิดว่าเด็กมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรีควรเรียนรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊กในโรงเรียนเพราะจะได้เรียนรู้ในเรื่องท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ด้วย การได้เห็นผ้าทอมือที่หลากหลายจากแหล่งอื่น ๆ ในประเทศเพื่อเปรียบเทียบความเหมือน และความต่าง ทำให้ทราบเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน นำไปสู่การประยุกต์ เช่น เรื่องการเลือกใช้สีของเส้นด้าย หรือเรื่องอื่น ๆ ที่เหมาะสมซึ่งควรได้เรียนรู้ไว้

ในด้านการจัดหลักสูตรท้องถิ่น นั้น ตนเห็นว่ามีค่ามากโดยเฉพาะความต่อเนื่องในหลักสูตร ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สม่ำเสมอจะไม่ทำให้ขาดการเรียนรู้อย่างไร เด็กควรจะได้ความรู้ต่อเนื่องกัน ครูบางคนไม่สนใจที่จะทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการทอผ้าขึ้นมาจึงทำให้ขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการเรียนรู้อันนี้ที่โรงเรียนนั้น ครูมีบทบาทอย่างมากต่อผู้เรียน ซึ่งถ้าครูไม่มีความรู้ทางด้านนี้ควรให้ชาวบ้านมาช่วยสอน เพราะชาวบ้านเขามีความถนัดและมีความรู้ดีในเรื่องนี้

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 7

ข้อมูลทั่วไป

นางเสาวรส คลองปัญญา อายุ 58 ปี เป็นคนภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 13 ปี ปัจจุบันเป็นช่างทอผ้าและวิทยากรประจำศูนย์ทอผ้าในหมู่บ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 ได้เรียนรู้จากการถ่ายทอดของครอบครัวในวัยเด็ก และได้เรียนรู้จากศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้าน ในปัจจุบันสนใจที่จะเรียนรู้ในการออกแบบตามความนิยมของตลาด โดยเน้นความแปลกตา เนื่องจากมีความเห็นว่าผ้าทอมือควรจะมีการประยุกต์ตามยุคตามสมัย ไม่ควรหยุดนิ่งจึงต้องมีการเรียนรู้จากการศึกษาเพิ่มอยู่ตลอดเวลา

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึง วิธีการฝึกฝนความชำนาญของตนว่า ต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจะสามารถพัฒนาฝีมือของตนได้ดีขึ้น ซึ่งถ้ามีความชำนาญระดับหนึ่งแล้ว ความรู้และความสามารถก็จะติดตัวผู้ปฏิบัติตลอดไป ตนเองใช้ความชำนาญช่วยในการพัฒนาคุณภาพในการผลิตและปัจจุบันมีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญทางด้านการออกแบบซึ่งจะเน้นที่ลวดลายที่ตกแต่งต่างกันไป การออกแบบเช่นนี้เป็นการออกแบบที่อาศัยความชำนาญในการประยุกต์รูปแบบในการผลิต

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึง การศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า การศึกษาเพิ่มเติมอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีผลต่อการพัฒนารูปแบบ และพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐานรวมทั้งแสวงหารูปแบบที่แปลกตาโดยดูแนวคิดจากแหล่งผลิตอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ จึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอย่างยิ่ง การนำองค์ความรู้นอกชุมชนมาผสมผสานกับองค์ความรู้ภายในชุมชนทางด้านการผลิตจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะเห็นว่าจะสามารถพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 กล่าวถึง การเผยแพร่ความรู้ทางด้านการออกแบบที่ตนมี อยู่ว่าขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญเพราะเรื่องของการออกแบบนี้เป็นเรื่องของรสนิยมส่วนบุคคล และ ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามท้องตลาดซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการผลิต ถึงแม้ว่ารูปแบบของผ้าทอ ลายตาจักจะไม่มีรูปแบบแตกต่างจากในอดีต แต่ทางด้านเอกลักษณ์ของงานตนคิดว่ามีเอกลักษณ์ สูงทางด้านฝีมือ และวิธีการบางสิ่งที่ยังคงเดิมอยู่ และมีความคิดเห็นว่าการประกอบอาชีพนี้เป็น อาชีพที่สืบทอดต่อกันจากรพบุรุษ เป็นแนวทางในการอนุรักษ์แนวหนึ่ง ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ ทางด้านพื้นฐานการทอผ้าลายตาจักของตน มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาผู้เรียนว่ามี ความสามารถในระดับไหน ปกติครู อาจารย์บางท่านจะนำนักเรียน นักศึกษามาศึกษาดูงานที่ แหล่งผลิตอยู่บ่อย ๆ รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้วย

ตามความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 เห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะนำวิชาการทอ ผ้าลายตาจักเข้าไปสอนเป็นวิชาชีพเสริมประจำท้องถิ่นซึ่งบังคับให้เด็กในท้องถิ่นได้เรียนรู้ ซึ่งหาก มีวิชาการทอผ้าลายตาจักโดยเฉพาะจะยินดีสอนอย่างมากเพราะเป็นการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิด ความชื่นชมในท้องถิ่นของตน แต่ควรให้เด็กแสวงหาในเรื่องรากฐานความเป็นมาของตน บรรพ บุรุษของตนในอดีตว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้างกว่าจะมีทุกวันนี้ได้ซึ่งอาจจะก่อให้เกิด ความภูมิใจแก่ตัวเด็กและเยาวชนรุ่นหลัง

ในเรื่องการตกแต่ง ผ้าลายตาจักนั้น ตนคิดว่า อาจใช้เทคนิคทางศิลปะเช่น การ วาด การปะติด การพิมพ์ผ้า เพิ่มลงไปในกิจกรรมการเรียนสอนซึ่งเด็กสามารถปฏิบัติได้และ ทางด้านการส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นนั้นควรมีความร่วมมือของชาวบ้านกับโรงเรียนในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องประสานงานกันอย่างสอดคล้อง และเป็นความร่วมมือที่เชื่อมกัน คล้ายกับปฐฐานที่ครอบครัวของเด็ก แล้วครูก็สอนด้วยซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 8

ข้อมูลทั่วไป

นางวิเชียร บัวทอง อายุ 62 ปี ภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี วุฒิการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพปัจจุบันคือช่างทอผ้า ประสบการณ์เกี่ยวกับงานทอผ้าลายตาจ๊ก 25 ปี ได้รับการถ่ายทอดจากมารดาของตน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 กล่าวถึง การเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊กมาตั้งแต่วัยเด็ก จากการช่วยงานบิดา มารดา ในเรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ซึ่งจะให้ช่วยทำอะไรตนก็จะทำตาม บางครั้งก็เลียนแบบวิธีการตามประสาเด็ก หรือไปนั่งเล่นก็ลองทำดูบ้าง สอนให้ลองทำตามจากงานง่าย ๆ เมื่อคล่องแล้วจึงให้ลองหัดทำงานที่ยากขึ้น ๆ จนในที่สุดสามารถผลิตผ้าทอลายตาจ๊กได้ด้วยตนเอง ส่วนใหญ่มารดาของตนและป้า จะสอนทุกอย่างด้วยการปฏิบัติจริง เช่น เริ่มจากการมัดหลอด ขึ้นลาย และการทอ จนสามารถผลิตผ้าทอลายตาจ๊กได้ ซึ่งตนเริ่มเห็นคุณค่าของงานเพราะช่วยกันผลิตไปพร้อม ๆ กัน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 กล่าวถึง การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า หลังจากที่ตนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจากผู้ปกครองของตน ซึ่งเป็นการปฏิบัติด้วยตนเอง โดยจะใช้วิธีการสอนให้ตนช่วยงาน เนื่องจากในวัยเด็กมักไปนั่งดูเขาทำงานประเภทนี้บ่อย ๆ เมื่อได้ช่วยงานอย่างง่ายจนชำนาญแล้วเขาจึงให้ตนทำงานที่ยากขึ้น ซึ่งในที่สุดเราจึงได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญไปควบคู่กับการเรียนรู้ไปโดยปริยาย

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊กว่า ในระยะหลังมีการผลิตโดยใช้ที่กระตุก จึงใช้วิธีการถามจากผู้อื่นที่ผลิตด้วยวิธีนี้ และเริ่มเรียนรู้การทอผ้าด้วยที่กระตุกจากที่อดีตใช้การทอผ้าแบบที่มือซึ่งทอได้ช้ากว่า

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 กล่าวถึง การเผยแพร่ความรู้เรื่องทอผ้าลายตาจ๊ก ที่ตนมีอยู่ว่ามีความสนใจที่จะเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถเรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก แต่เด็กไม่ได้สนใจวิธีการนี้ ยิ่งในระยะยาวตนไม่แน่ใจว่าเด็กเหล่านั้นจะสนใจเนื่องจากคิดกันว่าได้รายได้น้อย จึงไปหางานทำที่กรุงเทพซึ่งแทนที่จะได้เงินก็กลับต้องมาเสียเงินค่าใช้จ่ายของตัวเองในเมืองกรุงจนไม่มีเงินเหลือกลับบ้านซึ่งตนคิดว่าถ้าอยู่ทำงานที่บ้านก็ได้รายได้ดีและเด็กก็จะเริ่มมีความภูมิใจในตนเอง

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 9

ข้อมูลทั่วไป

นางเกลียว กระจ่าย อายุ 80 ปี เป็นคนภูมิลำเนา ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีโดยกำเนิด จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 70 ปี เดิมมีอาชีพทำนา และทอผ้าในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ปัจจุบันมีอาชีพทอผ้าลายตาจ๊กอย่างเดียวเนื่องจากตนอยู่ในวัยชราไม่มีสามารถทำงานอย่างอื่นได้และเนื่องจากสุขภาพร่างกายไม่อำนวย มีชำนาญด้านการทอผ้าลายตาจ๊ก

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนได้เรียนรู้จากบิดา มารดา หลังจากฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งบิดา มารดาสอนตั้งแต่การปั่นด้ายไปจนกระทั่งการทอผ้า โดยวิธีช่วยงานของบิดา มารดาบ่อย ๆ จนกระทั่งทำเองได้ทุกอย่าง การเรียนรู้เรียนโดยการปฏิบัติโดยตรงจากบิดา มารดาอาศัยปฏิบัติจริงเป็นหลัก ซึ่งทุกบ้านก็ให้ลูกหลานช่วยกันทำงานเช่นนี้ เมื่อกลับจากโรงเรียนมีเวลาว่างช่วยบิดา มารดาซึ่งช่วยกันทุกวัน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตว่า ตนได้ฝึกฝนพร้อมกับการเรียนรู้จากบิดา มารดา ซึ่งได้เลียนแบบ และได้คำแนะนำจากบิดา มารดา รวมทั้งได้ปฏิบัติจริงจะรู้ว่าควรทำอะไรผลงานจึงจะออกมาดี

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 กล่าวถึงการศึกษเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอลายตาจ๊กว่าตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติม เนื่องจากปัจจุบันสุขภาพไม่เอื้ออำนวย

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 กล่าวถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่เกี่ยวกับการทอผ้าว่าในปัจจุบันเด็กสมัยใหม่ ไม่อยากเรียนการทอผ้าลายตาจ๊กเนื่องจากนิยมเข้าไปทำงานในกรุงเทพมากกว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับทางด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กว่า ตนไม่เคยไปสอนเนื่องจากอายุมากแล้ว และคนรุ่นใหม่อาจไม่สนใจ และตนไม่มีพลังกำลังจึงผลิตผ้าทอลายตาจ๊กไม่ได้มากอีกทั้งไม่สะดวกหากจะเดินทางไปอื่น

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 10

ข้อมูลทั่วไป

นางหมาเอื้อน หลวงพิศ อายุ 60 ปี ภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านหนองขาว เดิมมีอาชีพทำนาซึ่งช่วงหลังอายุมากจึงยึดอาชีพช่างทอผ้าลายตาจ๊กเนื่องจากสร้างรายได้ดีกว่า จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊กประมาณ 25 ปี ปัจจุบันเป็นวิทยากรประจำศูนย์ทอผ้าในหมู่บ้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนใช้วิธีเลียนแบบจากคนในหมู่บ้าน ซึ่งเห็นเขาทำอย่างไรก็ลองกลับมาทำเองบ้าง บางครั้งในอดีตบิดา มารดาให้เราช่วยงานจึงทำตามและในที่สุดทดลองทำแล้วทำได้

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตนว่า การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ทราบได้ว่าเราควรทำอะไร และทำอย่างไรเพื่อให้ผลงานออกมามีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ได้จากประสบการณ์การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเราได้เรียนรู้แล้วลองนำมาปฏิบัติ ถ้าเกิดปัญหาเราก็ต้องแก้ไข จากประสบการณ์จะสอนเรามากกว่าการบอกเล่า หรือการสอนของผู้อื่น เพราะเราควรที่จะต้องเรียนรู้ ฝึกฝนด้วยตนเองให้มาก

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น นอกจากเรียนรู้กันเองในหมู่บ้านซึ่งเราเรียนรู้ร่วมกัน และศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มปรึกษากันเป็นระยะซึ่งเป็นสิ่งที่ดี เช่น เมื่อมีปัญหา หรือมีความรู้ใหม่ ๆ ก็ไปศึกษาเพิ่มเติม ไปปรึกษากับกลุ่มผู้ผลิต

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10 กล่าวถึงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ให้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาว่าเป็นสิ่งที่ง่าย แต่จากประสบการณ์พบว่าเด็กบางคนไม่สนใจที่จะเรียนศิลปะพื้นบ้านประเภทนี้ซึ่งตนเห็นว่าผ้าทอลายตาจ๊กเป็นศิลปะพื้นบ้านที่สำคัญต่อชุมชน และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตกาล

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 11

ข้อมูลทั่วไป

นางกิมชาย สอนจันทร์ อายุ 58 ปี เป็นคนบ้านหนองขาวโดยกำเนิด ดั้งเดิมมีอาชีพทำนา ปัจจุบันมีอาชีพทอผ้าและผัดหลอดด้าย จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊ก 11 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า เดิมตนผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเป็นงานอดิเรก เมื่อหมู่บ้านมีชื่อเสียงทางด้านนี้และตนอายุมากขึ้นจึงหันมาทำงานทอผ้าลายตาจ๊กเป็นอาชีพหลักแทนการทำนา ตนได้เรียนรู้วิธีการทอผ้าจากญาติที่อยู่ตำบลใกล้เคียง การเรียนรู้จากญาตินั้นตนเรียนทุกอย่างเกี่ยวกับการทอผ้าด้วยการช่วยงานผู้ใหญ่ และทดลองทำตามในสมัยเด็ก พอรู้ว่าทำได้จึงทำมาตลอด

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตนว่า การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงทำให้ตนตระหนักว่าการเรียนรู้นั้นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติเรื่อย ๆ ความชำนาญจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จากการฝึกหัดปฏิบัติในอดีตทำให้รู้ว่า ความชำนาญเพิ่มขึ้นเมื่อได้ทำงานซึ่งขณะนี้ถือว่าตนชำนาญกับการทอผ้าและการผัดหลอด นอกจากนี้ความชำนาญทำให้รู้ว่าหากเกิดปัญหาควรแก้ไขอย่างไรประสบการณ์ที่ทำให้เกิดความชำนาญในอดีตช่วยให้ตนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างดี

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของตนว่า ตนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้าน ซึ่งสอนให้ทอผ้าโดยการใช้อีกี่กระดูก

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11 กล่าวถึงความเห็นของตนเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ว่าตนเห็นด้วยกับการเผยแพร่ และต้องการถ่ายทอดความรู้ที่มี แต่คงทำไม่ได้เพราะตนเคยสอนเด็ก ๆ เมื่อครุณำเด็กนักเรียนมาทัศนศึกษา ซึ่งเด็กช่างซักถามบ้าง บางคนทำความวุ่นวายบ้าง บางคนทำอุปกรณ์วัสดุดิบเสียหาย และสอนเด็กไม่เป็นด้วย ซึ่งเหนื่อยมากในตอนนั้นแต่ใจจริงแล้วอยากสอนแต่ไม่รู้วิธีการสอน

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 12

ข้อมูลทั่วไป

นางนฤมล สอนจันทร์ อายุ 32 ปี เป็นคนบ้านหนองขาวแต่กำเนิด เปิดร้านขายขนมเป็นอาชีพหลัก และปั่นด้ายเป็นอาชีพเสริม จบการศึกษาระดับ ปวส. ที่วิทยาลัยการอาชีพ จังหวัดกาญจนบุรี สาขาการบัญชี ประสบการณ์เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจ๊ก 2 ปี เป็นลูกของนาง กิมชาย สอนจันทร์

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนได้เรียนรู้มารดา ตนเห็นมารดาผลิตผ้าทอลายตาจ๊กก็คิดจะทำบ้าง เนื่องจากเป็นรายได้เสริม แต่ช่วงหลังได้เรียนรู้จากการเลียนแบบอย่างผู้อื่นบ้าง เช่น ไปยืนดูคนในละแวกบ้านเดียวกันแล้วมาลองทำเอง พอมีเวลาว่างจึงมาลองทำ

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตว่า ต้องใช้ความอดทน และความพยายามปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ลองพิจารณาเองคิดว่าตนเองยังทำไม่ดีที่ใดบ้าง ต้องพิจารณาเอง ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ไม่ได้ค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่อื่น แต่ตนเองรู้ว่าต้องให้ได้มาตรฐาน

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตว่าตนไม่เคยไปอบรมที่อื่น เนื่องจากตนไม่มีเวลาเพียงพอ

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊กว่า เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้ เนื่องจากในสมัยก่อนชาวบ้านนิยมทอผ้าลายตาจ๊กกัน ซึ่งทำกันทั้งหมู่บ้านจนมีชื่อเสียง ปัจจุบันสังคมเปลี่ยนไป กลายเป็นสังคมเพื่อเศรษฐกิจผ้าทอลายตาจ๊กสร้างรายได้มหาศาลให้แก่ชุมชน ทางด้านการเผยแพร่วิธีการผลิตนั้น ตนได้หัดให้ลูกช่วยงานที่เกี่ยวกับการปั่นด้ายเนื่องจากไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก เหมาะแก่การเริ่มต้นในการฝึกหัด ทางด้านการเผยแพร่ความรู้ในโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเด็กในสมัยใหม่ไม่สนใจที่จะเรียนรู้กันเท่าที่ควร เด็ก ๆ มักสนใจเทคโนโลยี หรือคอมพิวเตอร์มากกว่า เช่น ดูทีวี เล่นเกมส์ต่าง ๆ ซึ่งตนเองก็ไม่มี ความถนัดในการสอน และตนเห็นว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของครูมากกว่า ถ้าสอนเด็ก ๆ คิดว่าควรจะให้เด็กได้ปั่นด้ายหรือฝัดหลอดด้ายเสียก่อน เมื่อเรียนรู้ได้เก่งแล้วจึงค่อยเรียนเรื่องการทอ ซึ่งครูบางคนก็เคยพาเด็กมาดูงานที่บ้านของตน และเห็นว่าการสอนก็น่าจะทำให้เด็กรักท้องถิ่นได้ เพราะถ้าเด็กชอบ

จะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง ๗ น้อย ๆ ให้แก่ตนเอง เมื่อเติบโตขึ้นงานก็สามารถทำงานที่บ้าน ไม่ต้องไปทำงานที่อื่นก็สามารถสร้างรายได้เลี้ยงตน และครอบครัวได้

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 13

ข้อมูลทั่วไป

นายอดิศักดิ์ ฝอยทับทิม อายุ 37 ปี เป็นคนบ้านหนองขาวโดยกำเนิด มีอาชีพขึ้นด้ายยืน จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับผ้าลายตาจ๊ก 6 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ตนได้เรียนการขึ้นด้ายยืน จากน้ำสาวเนื่องจากน้ำสาวทำอาชีพนี้มาก่อน ตนสนใจจึงขอให้น้ำสาวสอนให้

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวถึงวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ใช้วิธีฝึกทำผลิตบ่อย ๆ บางครั้งต้องใช้ประสบการณ์ การเรียนรู้จากการบอกเล่าเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ตนเกิดความชำนาญได้หากไม่ลงมือปฏิบัติ ซึ่งถ้าเรามีประสบการณ์แล้วเราก็ทำได้ บางครั้งก็จำเป็นที่ต้องลองคิดค้นเอาเองจากการฝึกปฏิบัตินั้น

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมของตนว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมอย่างจริงจัง เนื่องจากงานที่ตนทำเป็นการขึ้นด้ายยืนซึ่งต้องทำตามลวดลายที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้ที่มีอยู่ว่า เคยมีเด็ก และ นักศึกษามาเรียนรู้เรื่องการทอผ้าในท้องถิ่นตน ซึ่งในบางครั้งครู อาจารย์จะให้ตนเป็นผู้สอนเด็ก คนที่สนใจจะทำการผลิตเป็น บางคนก็ทำไม่ได้เพราะไม่สนใจ ทางด้านการเรียนการสอนเรื่องการทอผ้าในโรงเรียนนั้น ตนมีความเห็นว่า ควรพาเด็กมาเรียนในชุมชนมากกว่า เนื่องจากครูทอผ้าไม่เป็นและหากมาเรียนภายในท้องถิ่น เด็กจะได้เรียนครบทุกขั้นตอน

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักคนที่ 14

ข้อมูลทั่วไป

นางกรรณิการ์ สระศรีทอง อายุ 29 ปี เป็นคนบ้านหนองขาว มีอาชีพอาชีพขึ้นลาย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประสบการณ์เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจัก 5 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า เดิมเคยไปทำงานในโรงงานน้ำตาที่ต่างอำเภอ แต่เมื่อเพื่อนบ้านมีการรวมกลุ่มกันขึ้นลายก็เลยศึกษาจากเขา แล้วตัดสินใจกลับมาอยู่บ้านเพื่อทำงานขึ้นลายโดยเฉพาะ การที่มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อปรึกษากัน มีอะไรที่พอรู้แนะนำกันได้ก็จะแนะนำกันบ้างตามความเหมาะสม และแบ่งงานกันทำ

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 กล่าวถึง การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญว่า ตนคิดว่างานที่ตนทำต้องใช้ความชำนาญมากเนื่องจากหากขึ้นลายผิด ผ้าที่ทอออกมาจะไม่เป็นลวดลายหรือมีลวดลายที่ผิดไปตลอดทั้งผืน ทำให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่ตนรับงานขึ้นลายจะต้องใช้ความระมัดระวังอย่างสูงเพื่อไม่ให้งานที่ออกมาผิดพลาด

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 กล่าวถึงการศึกษาเพิ่มเติมว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่อื่นนอกจากบางครั้งก็มีถามเพื่อนบ้านบ้าง ซึ่งหากมีปัญหาเกิดขึ้นตนจะหาวิธีการแก้ไขตนเอง โดยการปรึกษากันในกลุ่ม หรือหาทางแก้ไขด้วยตนเอง

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจักที่ตนมีอยู่ว่า ตนมีความคิดเห็นว่ามันควรอย่างยิ่งในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชนในท้องถิ่น คิดว่าชุมชนมีความพร้อม ทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งผลิต และผู้เชี่ยวชาญ ครุภัณฑ์สนใจในการนำไปสอนในโรงเรียน หรือจะสอนในวันหยุดเรียนก็ได้ ตนมีความเต็มใจที่จะให้คำแนะนำ เพราะตนเอ็นดูเด็ก ซึ่งหากเด็กมีโอกาสได้เรียน จะทำให้เด็กได้หาทุนการศึกษาหรือค่าขนมเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของงาน และเกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อีกทางหนึ่ง

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กคนที่ 15

ข้อมูลทั่วไป

นางหมาไล บัวทอง อายุ 60 ปี เป็นคนตำบลทุ่งสมอ ย้ายตามสามีมาที่บ้านหนองขาว ดั้งเดิมมีอาชีพทำนาปัจจุบันเป็นช่างทอผ้า จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจ๊กประมาณ 2 ปี

ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 กล่าวถึงการเรียนรู้ของตนว่า ดั้งเดิมตนได้ทำนาเป็นอาชีพหลักแต่เนื่องจากสุขภาพไม่อำนวยให้ทำนาอีกต่อไป จึงหันมาทอผ้าเพื่อหารายได้แทนการทำนา โดยได้เพื่อนบ้านเป็นผู้สอน

การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 กล่าวถึงการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญของตน คือพยายามฝึกเลียนแบบให้เหมือนกับของที่เพื่อนบ้านเป็นผู้ทำ แต่ทางด้านการทอเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนให้ชำนาญมากกว่า สิ่งสำคัญที่เห็นว่าต้องฝึกฝนคือ การทอผ้าให้ได้น้ำหนักในการทอที่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลกับเนื้อผ้า หากทอน้ำหนักไม่เท่ากันเนื้อผ้าที่ได้จะหลวมเมื่อใช้ไปนาน ๆ ผ้าจะละ ไม่มีคุณภาพซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องอาศัยการฝึกฝน และค้นคว้าด้วยการทดลองของตนเอง เป็นระยะเวลาานพอสมควร

การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 กล่าวถึงการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมว่า ตนไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมจากที่อื่นซึ่งหากพบปัญหาจะปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้าน

ความคิดเห็นของผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15 กล่าวถึงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจ๊กว่าปัจจุบันมีคนมาศึกษาอยู่บ้าง ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ตนใช้วิธีให้ดูตามแล้วให้ลองทำเลย ความรู้ที่ควรนำไปสอนให้เด็กได้เรียนรู้ เด็กก็คงรักท้องถิ่นตนเอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กพบว่า ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊กทั้งหมดได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก เนื่องจากมีความเห็นว่า เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและเป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์ ประจำท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้ ผู้เรียน เกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ตนสามารถเป็นผู้สนับสนุนครูในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้ในฐานะของการเป็นผู้แสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่โรงเรียนและ ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก ส่วนใหญ่คาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก

ในขณะที่เดียวกันผู้ผลิตผ้าทอลายตาจัก ส่วนมากคาดหวังที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ รวมทั้งให้การสนับสนุน ในการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผ้าลายตาจักไว้ไม่ให้สูญหาย

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่ และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนด วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการ ประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 การแจกแจงความถี่ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งหมดเป็นรูปแบบตาราง

จากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานผ้าทอลายตาจัก สามารถจำแนกเป็นความถี่ได้ดังนี้
ตารางที่ 6 สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตทอลายตาจัก

สถานภาพ และประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
หญิง	14	93.3
ชาย	1	6.7
2.อายุ		
21-40 ปี	8	53.4
41-60 ปี	5	33.3
61-80 ปี	2	13.3
3.วุฒิการศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 1-3	1	6.7
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	11	73.3
อื่น ๆ	3	20.0
4.อาชีพ		
ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพเสริม	4	26.7
ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพหลัก	11	73.3

ตารางที่ 6(ต่อ) สถานภาพ ประสบการณ์ของผู้ผลิตทอลายตาจัก

สถานภาพ และประสบการณ์	จำนวน	ร้อยละ
5.ประสบการณ์เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจัก		
1-5 ปี	5	33.3
6-10 ปี	3	20.0
11-15 ปี	2	13.3
16-20 ปี	2	13.3
21-25 ปี	2	13.3
26 ปีขึ้นไป	1	6.7
6.การฝึกอบรม		
ไม่เคยฝึกอบรม	14	93.3
เคย	1	6.7
7. ประสบการณ์การสอนการทอผ้า		
ไม่เคยสอน	9	60.0
เคยสอน	6	40.0

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์มีจำนวน 15คน เป็นหญิง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3 เป็นชาย 1 คน หรือร้อยละ 6.7 ส่วนใหญ่มีอายุ 21-40 ปี ร้อยละ 53.4 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 คิดเป็นร้อยละ 73.3 และประกอบอาชีพผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 73.3 ประสบการณ์เกี่ยวกับผ้าทอลายตาจักประมาณ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 ไม่เคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจัก 14 คน คิดเป็นร้อยละ 93.3 และไม่มีประสบการณ์การสอนการทอผ้าคิดเป็นร้อยละ 60

ตารางที่ 7 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ทางด้านการเรียนรู้ของช่างทอผ้าลายตาจัก

ข้อ	รายการ	ความถี่
การเรียนรู้ของช่างทอ		
1.	เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติงานจริง	15
2.	เรียนรู้จากการดูเป็นแบบอย่าง หรือเลียนแบบ	15
3.	เรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง	15
4.	เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน	15
5.	เรียนรู้ด้วยตนเอง	15

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมดมีวิธีการในการเรียนรู้โดยเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การดูเป็นแบบอย่างหรือเลียนแบบ เรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน และเรียนรู้ด้วยตนเองคือจำนวน 15 คน

ตารางที่ 8 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ทางด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ

ข้อ	รายการ	ความถี่
การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิต		
1.	ฝึกปฏิบัติงานจริงอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด	15
2.	ฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น	15
3.	ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติมมาประยุกต์ใช้ในการผลิต	15

ตารางที่ 8(ต่อ) ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นทางด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ

ข้อ	รายการ	ความถี่
4.	ฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวและสามารถประยุกต์สีสັນและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้	11
5.	ฝึกสังเกตจากช่างทอ สังเกตต้นแบบแล้วเลียนแบบและแก้ไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุด	2

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่มีวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตผ้าทอลายตาจัก ดังนี้ ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักคือ 16 คน มีวิธีการฝึกฝนโดยการฝึกปฏิบัติงานจริงอยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด นอกจากนี้ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักทั้งหมดได้ทำการฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น รองลงมาได้แก่ฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวและสามารถประยุกต์สีสັນและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ และฝึกสังเกตจากช่างทอ สังเกตต้นแบบแล้วเลียนแบบและแก้ไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุดซึ่งมีจำนวน 2 คน

ตารางที่ 9 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ

ข้อ	รายการ	ความถี่
การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิต		
1.	สอบถามจากผู้รู้เมื่อได้คำแนะนำแล้วทดลองมาปรับปรุงเอง	15
2.	ปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กัน	11
3.	เลียนแบบจากผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาในชุมชนของตน	8
4.	ไม่ได้สนใจที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติม	3
5.	เลียนแบบจากของจริงที่พบในธรรมชาติ แล้วใช้จินตนาการใน	2
การผลิตผลงาน		

ตารางที่ 9 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ

ข้อ	รายการ	ความถี่
6.	ศึกษาจากผู้อื่น หรือจากแหล่งผลิตอื่นซึ่งตนคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตได้ เช่น จากหนังสือ รูปภาพ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิต	2
7.	ศึกษาเพิ่มเติมจากการอบรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ	1

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ สอบถามจากผู้รู้เมื่อได้คำแนะนำแล้วทดลองมาปรับปรุงเอง ซึ่งมีจำนวน 15 คน รองลงมาคือปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กัน ซึ่งมีจำนวน 11 คน เลียนแบบจากผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาในชุมชนของตน จำนวน 8 คน ไม่ได้สนใจที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติม จำนวน 3 คนและศึกษาจากผู้อื่น หรือจากแหล่งผลิตอื่นซึ่งตนคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตได้ เช่น จากหนังสือ รูปภาพแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตรวมถึงเลียนแบบจากของจริงที่พบในธรรมชาติ แล้วใช้จินตนาการในการผลิตผลงาน จำนวน 2 คน

ตารางที่ 10 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทางด้านความคิดเห็นและแนวทางเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ในการผลิตงานทอผ้าลายตาจักของช่างทอ

ข้อ	รายการ	ความถี่
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้		
1.	เห็นด้วยอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน	9
2.	ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน	3
3.	เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้	2
4.	เห็นด้วยบ้างในการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สนใจ	1

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ว่า เห็นด้วยอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชนเป็นจำนวน 9 คน รองลงมา ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวน 3 คน เห็นด้วยกับการเผยแพร่ความรู้จำนวน 2 คน และเห็นด้วยบ้างในการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สนใจจำนวน 1 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล

ข้อ	รายการ	ความถี่
ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์		
1.	นักเรียนสามารถปฏิบัติงานทอผ้าลายตาจักได้	15
2.	นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	15
3.	นักเรียนสามารถอนุรักษ์งานทอผ้าลายตาจักได้	15
4.	นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของงานทอผ้าลายตาจัก	6
5.	นักเรียนสามารถแก้ไขผลงานของตนเองที่ผิดพลาดได้อย่างถูกต้อง	1
ด้านเนื้อหาสาระ		
1.	ให้ผู้เรียนได้ทดลองทอผ้าอย่างง่ายเมื่อทำได้จึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น	15
2.	ให้นักเรียนได้ช่วยทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักอย่างง่าย	9
และให้มีรายได้จากการทำงานในชุมชน		
3.	ได้เรียนผ้าทอลายอื่น ๆ นอกเหนือจากลายตาจัก	2
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน		
1.	การไปทัศนศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น	13
2.	การออกแบบผ้าลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ	5
3.	การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับท้องถิ่นละผ้าทอลายตาจัก	5
4.	การแข่งขันทักษะการทอผ้า	2

ตารางที่ 11 (ต่อ) ค่าความถี่ของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจักในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล

ข้อ	รายการ	ความถี่
ด้านการประเมินผล		
1.	เน้นการวัดผลงานเป็นรายบุคคล	15
2.	การสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการให้ความร่วมมือ	15
ในการทำงานและการส่งงาน		
3.	เน้นการวัดผลงานเป็นกลุ่ม	13
4.	การทำแบบสอบถาม แบบฝึกหัด	9

จากตารางที่ 11 ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้นักเรียนสามารถปฏิบัติงานทอผ้าลายตาจักได้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้และนักเรียนสามารถอนุรักษ์งานทอผ้าลายตาจักได้ จำนวน 15 คน รองลงมาคือ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของงานทอผ้าลายตาจัก จำนวน 6 คนและ นักเรียนสามารถแก้ไขผลงานของตนเองที่ผิดพลาดได้อย่างถูกต้อง จำนวน 1 คน ตามลำดับ

ในด้านเนื้อหาสาระผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทดลองทอผ้า อย่างง่ายเมื่อทำได้จึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น จำนวน 15 คน นักเรียนได้ช่วยทำงานเกี่ยวกับการทอ ผ้าลายตาจักอย่างง่ายและให้มีรายได้จากการทำงานในชุมชน จำนวน 9 คน และนักเรียน ได้เรียน ผ้าทอลายอื่น ๆ นอกเหนือจากลายตาจัก จำนวน 2 คน

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ ต้องการให้ไปทัศนศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น จำนวน 13 คน ออกแบบผ้าลายตาจักเป็น ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับท้องถิ่นละผ้าทอลายตาจัก จำนวน 5 คน สุดท้าย คือมีการแข่งขันทักษะการทอผ้า จำนวน 2 คน

ในด้านการประเมินผล ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ เน้นการวัดผลงาน เป็นรายบุคคลและการสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการให้ความร่วมมือในการทำงานและการ ส่งงาน จำนวน 15 คน รองลงมาคือเน้นการวัดผลงานเป็นกลุ่ม จำนวน 13 คน และวัดผลจากการ ทำแบบสอบถาม แบบฝึกหัด จำนวน 9 คน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาของโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 11 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3 คน ครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3 คน และผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยสำหรับ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ และแบบเติมคำ จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนา

หลักสูตรท้องถิ่นในด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนและการวัดการประเมินผล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) จำนวน 45 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 4 ข้อ

2 แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจัก เป็นอาชีพ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ องค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนด วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก จำนวน 15 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจาก ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาและครูศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์ รวมจำนวนทั้งหมด 77 คน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และส่งทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 77 ฉบับ คิดเป็น 100% และผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพ จำนวน 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ค่าสถิติดังนี้ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ เนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนและการวัดการประเมินผล วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตอนที่ 3 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก วิเคราะห์เนื้อหาโดยเสนอเป็นความเรียง ส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในตอนที่ 1 นั้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่แล้วเสนอเป็นความ

เรียงและในตอนที 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจ๊ก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่แล้วเสนอเป็นความเรียง

สรุปผลจากการวิจัย

สรุปผลการวิจัยจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการจัดการศึกษาในสถานศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี 77 คน เป็นชาย 45 คน(คิดเป็นร้อยละ 58.9) เป็นหญิง 32 คน(คิดเป็นร้อยละ 44.1) ส่วนใหญ่อายุ 41 –50 ปี มีจำนวน 28 คน(คิดเป็นร้อยละ 35.6) วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 38 คน(คิดเป็นร้อยละ 35.6) ส่วนใหญ่ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 33 คน(คิดเป็นร้อยละ 42.5) รองลงมา ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปะจำนวน 17 คน(คิดเป็นร้อยละ 20.5) ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาจำนวน 11 คน(คิดเป็นร้อยละ 15.1) ครูประจำชั้นที่สอนทั้งวิชาศิลปะศึกษาและวิชาอื่น ๆ จำนวน 9 คน (คิดเป็นร้อยละ 12.3) และครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปะศึกษา จำนวน 6 คน(คิดเป็นร้อยละ 8.2) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุราชการ 1-10 ปี จำนวน 28 คน(คิดเป็นร้อยละ 8.2) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 23 คน(คิดเป็นร้อยละ 30.1) และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 21คน(คิดเป็นร้อยละ 28.8) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีจำนวน 44 คน(คิดเป็นร้อยละ 57.5) และ ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น จำนวน 61 คน(คิดเป็นร้อยละ 83.6)ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาได้เน้นการสอนในด้านการบูรณาการแกนทั้ง 4 แกน(DBAE) จำนวน 26 คน(คิดเป็นร้อยละ 35.6) ไม่มีการสนับสนุนให้ใช้ผ้าทอพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน จำนวน 15 คน (คิดเป็นร้อยละ 20.5) ไม่รู้จักผ้าลายตาจ๊ก จำนวน 41 คน(คิดเป็นร้อยละ 56.2) ไม่ได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจ๊ก จำนวน 44 คน(คิดเป็นร้อยละ 57.5)อีกทั้งไม่เคยใช้ผ้าทอลายตาจ๊กในชีวิตประจำวัน จำนวน 47 คน(คิดเป็นร้อยละ 61.6) แต่สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรี

จำนวน 73 คน(คิดเป็นร้อยละ 94.5)อยู่ในรายวิชาเลือกจำนวน 72 คน(คิดเป็นร้อยละ 93.2)และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรีที่มีความรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาลจำนวน 46 คน (คิดเป็นร้อยละ 59.7)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างมากกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี (\bar{X} คือ 4.10) ซึ่งเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอน และวิธีการวัดการประเมินผล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นใน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.10) โดยเห็นความสำคัญคือ ศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนและท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.16)และสามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะเช่นการออกแบบมาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจักของตนพร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ (\bar{X} คือ 4.16) รองลงมาคือ บอกประเภทของผ้าทอลายตาจักและสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ (\bar{X} คือ 4.15) และมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทอผ้าลายตาจักจังหวัดกาญจนบุรี (\bar{X} คือ 4.14)ตามลำดับ

2.2 การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นใน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.25) โดยเห็นความสำคัญคือ ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวันเป็นต้น (\bar{X} คือ 4.49) รองลงมาคือ ประเภทของผ้าทอลายตาจัก และผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจัก (\bar{X} คือ 4.39) และอันดับที่สามคือ ประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน (\bar{X} คือ 4.28) ตามลำดับ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นใน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 4.16) โดยเห็นความสำคัญคือ วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว (\bar{X} คือ 4.49) รองลงมาคือ เปรียบเทียบลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักกับทอผ้าชนิดอื่น จากแหล่งต่าง ๆ ของไทย (\bar{X} คือ 4.36) และอันดับที่สามคือ ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักขั้นพื้นฐาน (\bar{X} คือ 4.21) รวมทั้งจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าลายตาจักและผลงานการทอผ้าลายตาจักของผู้เรียน (\bar{X} คือ 4.21) ตามลำดับ

2.4 การวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นใน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉลี่ยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับ เห็นด้วยมากกับการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น (\bar{X} คือ 3.93) โดยเห็นความสำคัญคือ สามารถอธิบายประเภท คุณค่า ประโยชน์หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักได้ (\bar{X} คือ 4.11) รองลงมาคือ อธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้ (\bar{X} คือ 3.96) และอันดับที่สามคือ อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักและสามารถเปรียบเทียบผ้าทอลายตาจักกับผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ (\bar{X} คือ 3.93) และสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอลายตาจักด้วยตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ (\bar{X} คือ 3.93) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแสดงความคิดเห็นใน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี ได้เสนอแนะความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ สรุปรวมได้ดังนี้

ปัญหาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันหลายประการ ได้แก่

- การไม่พร้อมของบุคลากร อุปกรณ์ในการสอนและสถานศึกษา อาทิเช่น ครูขาดความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก เนื่องจากไม่เคยทอผ้าหรือได้รับการฝึกอบรมการทอผ้าลายตาจักมาก่อน

ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่มีความรู้ที่จะนำไปสอนได้ อีกทั้ง โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักยั้งและโรงเรียนไม่มีความพร้อมเนื่องจากไม่มีสถานที่สำหรับติดตั้งอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงนักเรียนไม่มีพื้นฐานในการทอผ้า

- ปัญหาอื่น ๆ คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกาญจนบุรี โดยให้เหตุผลว่า ได้อธิบายโดยรวมเท่านั้น ไม่ได้แยกว่าเป็นของจังหวัดไหน และส่วนมากจะกล่าวถึงแค่ประวัติศาสตร์ศิลป์เท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของศิลปะประจำท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้เสนอแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามารถจำแนกได้ดังนี้

- ทางด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรปลูกฝังความคิดในเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนได้มีนิสัยรักศิลปวัฒนธรรมของไทย และเห็นความสำคัญในการนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่างานทอผ้าลายตาจักเป็นงานศิลปะพื้นบ้านประจำท้องถิ่นที่ควรได้รับการส่งเสริม

- ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรให้ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจ พื้นฐานงานศิลปะ และแนวคิดทางศิลปะ มีทักษะการเข้าถึงคุณค่าความงาม ตลอดจนการพิจารณางานศิลปะ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออก โดยเน้นแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาตนเอง สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต และเพื่อให้เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าของศิลปะกับวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยนำไปสู่ความสามารถในการเผยแพร่ความรู้

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความเห็นว่าควรให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าประวัติของงานทอผ้าลายตาจักในจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการไปทัศนศึกษาจากแหล่งผลิตงานทอผ้าลายตาจักในท้องถิ่น แล้วนำมาวิเคราะห์ ส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้าน นำวิทยากรในท้องถิ่นมาสาธิต หรือได้ศึกษาดูงานในแหล่งผลิตให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงจากการทำงานเป็นกลุ่ม ออกแบบชิ้นงาน การนำเสนอและนำมาปรับปรุง เปรียบเทียบ จนได้มาเพื่อประโยชน์ใช้สอยจริง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยบูรณาการวิชาศิลปะกับสาระการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ ให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้งานศิลปะเพื่อพัฒนาตนเองและให้ผู้เรียนได้แสดงความตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะที่สำคัญของไทย ตลอดจนมรดกทางภูมิปัญญา

สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด 15 คน เป็นหญิง 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 93.3) เป็นชาย 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.7) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปี จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 53.4) รองลงมา ได้แก่ ช่วงอายุ 41-60 ปี จำนวน 5 คน (คิดเป็นร้อยละ 33.3) และมีอายุ 61-80 ปี จำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 13.3) วุฒิการศึกษาของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ซึ่งมีจำนวน 11 คน (คิดเป็นร้อยละ 73.3) รองลงมาได้แก่ระดับอนุปริญญาและปวส. จำนวน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 20) และระดับประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 1 คน (คิดเป็นร้อยละ 6.7) อาชีพของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กเป็นอาชีพหลัก จำนวน 11 คน (คิดเป็นร้อยละ 73.3) รองลงมา มีอาชีพการผลิตผ้าทอลายตาจ๊กเป็นอาชีพเสริม จำนวน 4 คน (คิดเป็นร้อยละ 26.7) ทางด้านประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตผ้าทอลายตาจ๊กผู้ผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก จำนวน 5 คน มีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิต 1-5 ปี (คิดเป็นร้อยละ 33.3) รองลงมา มีประสบการณ์ในการผลิตการทอผ้าลายตาจ๊ก 6-10 ปี จำนวน 3 คน (คิดเป็นร้อยละ 20) ไม่เคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตการทอผ้าลายตาจ๊ก มีจำนวน 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 93.3) และไม่มีประสบการณ์ในการสอนทอผ้าลายตาจ๊ก จำนวน 9 คน (คิดเป็นร้อยละ 60)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของช่างผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กโดยจำแนกตามประเด็น

2.1 ด้านการเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก ที่ได้ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมดมีวิธีการในการเรียนรู้โดยเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การดูเป็นแบบอย่างหรือเลียนแบบ เรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน และเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 ด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กส่วนใหญ่มีวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตผ้าทอลายตาจ๊ก โดยช่างทอมีวิธีการฝึกฝนโดยการฝึกปฏิบัติงานจริงอยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด นอกจากนี้ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊กทั้งหมดได้ทำการฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น มีการฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวและสามารถประยุกต์สีสันทันและลวดลาย

ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้และฝึกสังเกตจากช่างทอท่านอื่น สังเกตต้นแบบแล้วเลียนแบบและแก้ไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุด

2.3 ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ สอบถามจากผู้รู้เมื่อได้คำแนะนำแล้วทดลองมาปรับปรุงเอง และมีการปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กัน รวมทั้งเลียนแบบจากผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักในชุมชนของตน และศึกษาจากผู้อื่น หรือจากแหล่งผลิตอื่น ซึ่งตนคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตได้ เช่น จากหนังสือ รูปภาพแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตรวมถึงเลียนแบบจากของจริงที่พบในธรรมชาติ แล้วใช้จินตนาการในการผลิตผลงาน

2.4 ความคิดเห็นทางด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องงานทอผ้าลายตาจัก

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ว่า เห็นด้วยอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน รองลงมาคือ ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และเห็นด้วยบ้างในการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สนใจ

2.5 ความคิดเห็น และแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล

- ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติงานทอผ้าลายตาจักได้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และนักเรียนสามารถอนุรักษ์งานทอผ้าลายตาจักได้ รองลงมาคือนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของงานทอผ้าลายตาจักและนักเรียนสามารถแก้ไขผลงานของตนเองที่ผิดพลาดได้อย่างถูกต้อง

- ด้านเนื้อหาสาระ

ในด้านเนื้อหาสาระ ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทดลองทอผ้าอย่างง่ายเมื่อทำได้จึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น นักเรียนได้ช่วยทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักอย่างง่ายและให้มีรายได้จากการทำงานในชุมชน และนักเรียน ได้เรียนผ้าทอลายอื่น ๆ นอกเหนือจากลายตาจัก

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ ไปทัศนศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ออกแบบผ้าลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับท้องถิ่นและผ้าทอลายตาจัก สุดท้ายคือมีการแข่งขันทักษะการทอผ้า

- ด้านการวัดและประเมินผล

ในด้านการประเมินผล ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ เน้นการวัดผลงานเป็นรายบุคคลและการสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการให้ความร่วมมือในการทำงานและการส่งงาน รองลงมาคือเน้นการวัดผลงานเป็นกลุ่ม และวัดผลจากการทำแบบสอบถาม แบบฝึกหัด

สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจักในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล

จากผลการวิจัยจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและความต้องการของชุมชนมีความสอดคล้องกันในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักต่างมีความเห็นด้วยอย่างมากกับการนำเรื่องการทอผ้าลายตาจักไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรีมีความสอดคล้องกัน คือ เห็นความสำคัญที่สุดในด้านการนำวิชาการทอผ้าลายตาจักจากแหล่งผลิตไปใช้ในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรัก เห็นคุณค่า ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งเป็นแหล่งผลิตงานทอผ้าลายตาจัก นำไปสู่การพัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านนอกจากนี้ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักให้ความเห็นว่าทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักเป็นสิ่งสำคัญจะทำให้เยาวชนในท้องถิ่นสามารถนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ และมีส่วนพัฒนางานทอผ้าลายตาจักในท้องถิ่นของตนได้ในอนาคต สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นลำดับที่สาม คือ เห็นด้วยอย่างมากกับการ ศึกษาวีธีการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนและท้องถิ่น และสามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะเช่นการออกแบบมาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจักของตนพร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ รวมทั้งบอกประเภทของผ้าทอลายตาจักและสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ ต่าง ๆ ได้และมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทอผ้าลายตาจักจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษามีความเห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดเนื้อหาทางด้าน ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน และประเภทของผ้าทอลายตาจักและผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจัก รวมถึงประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้เรื่องผ้าทอลายตาจัก ของกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้องค์ความรู้พื้นบ้านโดยใช้การสืบเสาะแสวงหาความรู้จากร่องรอยในอดีต ตลอดจนสืบทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ จากผู้รู้ในอดีต นอกจากนี้ความคิดเห็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ และความสามารถของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจัก คือ เห็นด้วยอย่างมากกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านวิธีการ และขั้นตอนการผลิตผ้าทอลายตาจักจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ผลิต ผ้าทอลายตาจักทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนไปทัศนศึกษาในแหล่งผลิต ผ้าทอลายตาจักในชุมชน และ ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักขั้นพื้นฐาน

ด้านการวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ผลิต ผ้าทอลายตาจักทางด้านการวัด และประเมินผล โดยอธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้และสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอลายตาจักด้วยตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยจากแบบสอบถามในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี วุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ครูประจำชั้น ครูประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้บริหาร

โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ตามลำดับ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุราชการ 11-20 ปี ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพบว่าสถานศึกษาส่วนมากไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักโดยแสดงเหตุผลต่างกันไป เช่น มีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องภูมิปัญญาอื่น ๆ หรือในสถานศึกษาไม่ได้มีจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เป็นต้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาได้เน้นการสอนในด้านการบูรณาการแกนทั้ง 4 แกน(DBAE) และไม่มีการสนับสนุนให้ใช้ผ้าทอพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน อีกทั้งไม่รู้จักผ้าลายตาจัก รวมถึงไม่ได้จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับผ้าทอลายตาจัก และไม่เคยใช้ผ้าทอลายตาจักในชีวิตประจำวัน แต่สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรีโดยให้กำหนดไว้ในรายวิชาเลือก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดกาญจนบุรีที่มีความรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใน เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากกับการพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากนโยบายเป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ซึ่งหากชุมชนมีความต้องการที่จะให้โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนที่เป็นบุตรหลานในทิศทางใด ก็ควรอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้งเข้าร่วมกำหนดนโยบายร่วมกับทางโรงเรียน เพื่อที่จะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ รุกขชาติ (2541) ที่กล่าวถึงแนวโน้มของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิต สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น และเป็นหลักสูตรที่ให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ไปจนถึงการประเมินผล เนื้อหาความรู้ จะเป็นเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียนสอดคล้องกับชุมชนอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียน

ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้นำด้านวิธีคิด วิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน การวัดและประเมินผลเป็นการประเมินจากการปฏิบัติได้จริง หลังจากเรียนรู้ไปแล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่เป็นของจริงผู้เรียนปฏิบัติได้จริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจำลอง คำบุญชู และคนอื่น ๆ (2542) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตถักดอผ้าขาว ตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนสามารถทำงานร่วมกันได้ คือศักยภาพการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน และชุมชน ในการเรียนเพื่ออนุรักษ์ส่งเสริมสืบทอดภูมิปัญญาในการผลิตถักดอผ้าขาวและการพัฒนาอาชีพสานถักดอผ้าขาวพบว่าใช้การเชิญวิทยากรชาวบ้านไปช่วยครูสอนนักเรียนตามนโยบายและเงื่อนไขของโรงเรียน ด้านบทบาทในการพัฒนาอาชีพถักดอผ้าขาวนั้น บทบาทในการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาการผลิตถักดอผ้าขาวยังเป็นบทบาทของครอบครัวมากกว่าโรงเรียน และปัจจัยและศักยภาพที่ได้กล่าวถึงมี 7 ประการ คือปัจจัยด้านทรัพยากรแหล่งวัตถุดิบสำหรับการผลิต ปัจจัยด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำในชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ปัจจัยด้านภูมิปัญญาการผลิต ด้วยเหตุนี้การพัฒนา หลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรัก และเห็นคุณค่าศิลปะซึ่งจะนำไปสู่ความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่โดยจะกล่าวถึงรายละเอียดในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจ๊ก

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเห็นด้วยอย่างมากกับวัตถุประสงค์โดยรวม โดยให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจ๊กจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊กภายในชุมชนและท้องถิ่นและสามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การออกแบบมาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจ๊กของตนพร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระรองลงมาคือ บอกรับประเภทของผ้าทอลายตาจ๊กและสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจ๊กเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้และมีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทอผ้าลายตาจ๊กจังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความสำคัญกับศิลปะปฏิบัติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เกี่ยวกับแกนวิชาอื่น ๆ ในการบูรณาการตามแนวคิด Discipline-Base Art Education ได้ วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การ

ออกแบบมาใช้ในการตกแต่งการทอผ้าลายตาจักรวมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดด้วยตนเอง เป็นวัตถุประสงค์ที่เน้นทักษะพิสัยซึ่งมาจากความเข้าใจเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักพื้นบ้าน เบื้องต้นนำไปสู่การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของ ชุมชนทั้งในอดีต และปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด Discipline-Base Art Education โดยให้ความสำคัญจากการทอผ้าลายตาจัก เช่น การให้ผู้เรียนทดลองผลิตโดยใช้องค์ความรู้ทาง ทัศนศิลป์กับการทอผ้าลายตาจักพื้นบ้าน อาจทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ช่างซึ่งในงานศิลปะ ความผูกพัน เกิดความภูมิใจในงานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ จะส่งผลต่อเนื่องให้เกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในที่สุด แนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรที่ควรให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่า ของภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริง การนำการทอผ้าลายตาจักมาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรโดยให้ความสำคัญกับการสร้างงานศิลปะในท้องถิ่นนั้น ๆ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Hauge, C. (1994) เรื่อง การประเมินผลจากวิธีการสอนสองแบบซึ่งใช้กับเด็กผู้เรียน ศิลปะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถม เปรียบเทียบระหว่างศิลปศึกษาที่เน้นทฤษฎี กับศิลปศึกษาที่เน้นศิลปะปฏิบัติ โดยทำการ ดำเนินการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบการสอนศิลปะในโรงเรียนประถมปีที่ 4 จำนวน 4 โรงเรียน และ ให้เด็กทำแบบสอบถามวัดความเข้าใจในการเรียนศิลปะของเด็กโดยการสุ่มนักเรียนห้องละ 4 คน รวมถึงการสัมภาษณ์ครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า การสอนโดยให้เด็กสร้างผลงานทางศิลปะ เติบโตแบบภาพตัวอย่างนั้น สามารถตอบสนองของความต้องการของครูศิลปะ และถูกพิจารณาว่าเป็น วิธีการสอนศิลปะที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าวิธีการนี้สามารถสร้างความหลากหลาย ให้กับการเรียนการสอนที่มีอยู่ อย่างไรก็ตามวิธีการสอนภาคทฤษฎีก็เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ จึง สรุปว่าครูควรจะต้องเลือกใช้ทั้งสองวิธีควบคู่กันไปในการสอนศิลปะ

2.2 การกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

การกำหนดเนื้อหาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษามีความเห็นด้วยอย่างมากโดยให้ ความสำคัญกับเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเน้นเนื้อหาทางด้าน ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน เป็นต้น รองลงมาคือ ประเภทของผ้าทอลายตาจัก และ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจักและอันดับที่สามคือ ประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ใน ชุมชนและท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การเรียนรู้ถึง ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอย ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะที่มี ความสำคัญ และเป็นหลักฐานทางสังคมในอดีตที่บ่งบอกถึงควมมีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

ยาวนาน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง นอกจากนี้ยังส่งผลต่อเนื้องให้เกิดความรัก ภูมิใจในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ในที่สุด แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรที่ควรให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา (กนกวรรณ รุกขชาติ, 2541) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตจริงการนำการทอผ้าลายตาจักมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ความสำคัญกับคุณค่าและหน้าที่ใช้สอยของศิลปะในท้องถิ่นของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหาทางด้านคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานการทอผ้าลายตาจักในรูปแบบต่าง ๆ เป็นเนื้อหาทางด้านความสำคัญขั้นพื้นฐานของงานศิลปะพื้นบ้านที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์โดยการสร้างศิลปะพื้นบ้านขึ้นมาจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเพื่อให้มีวิถีการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้นการรับรู้ถึงประโยชน์ของศิลปะพื้นบ้านที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ (ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543)นำไปสู่การเห็นคุณค่าของการทอผ้าลายตาจักที่สามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางด้านกายภาพและตอบสนองทางด้านจิตใจของมนุษย์การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับขั้นตอนเนื้อหาทางด้านขั้นตอน และวิธีการผลิตการทอผ้าลายตาจักจากประสบการณ์ตรงในท้องถิ่น เป็นเนื้อหาสำคัญที่สนับสนุนให้เห็นความสำคัญของการทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นงานศิลปะพื้นบ้านตามมุมมองของศิลปะทั้ง 4 แขนงโดยการบูรณาการนอกจากจะมีความจำเป็นในการใช้สอยต่าง ๆ แล้ว การทอผ้าลายตาจักพื้นบ้านยังสามารถสร้างรายได้ และชื่อเสียงให้แก่ชุมชนในปัจจุบัน

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนและสื่อการสอนในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเห็นด้วยอย่างมาก กับกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยเห็นความสำคัญ คือ วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว รองลงมาคือ เปรียบเทียบลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักกับทอผ้าชนิดอื่น จากแหล่งต่าง ๆ ของไทย และฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักขั้นพื้นฐานรวมทั้งจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าลายตาจักและผลงานการทอผ้าลายตาจักของผู้เรียน ท้องถิ่นของตน ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการ วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว จะนำไปสู่การเปรียบเทียบเพื่อหาเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และวิธีคิดในการผลิตที่ต่างกันไปตามยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงคุณค่า ประโยชน์ และหน้าที่การใช้สอยของงานทอผ้าลายตาจักในรูปแบบต่าง ๆ นำไปสู่บทสรุปที่เห็นความสำคัญของงานทอผ้าลายตาจักในฐานะศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ มีความจำเป็นที่ต้องผลิตผ้าทอลายตาจักเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพันธ์ พากย์สุชี (2547) ที่ได้วิจัยเรื่อง ผลการสอน

ทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาดูงานศิลปะช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การได้สัมผัสกับผลงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงาน ด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะที่ชมผลงานศิลปะ ในด้านการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่าวิธีการสร้างงานของนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการการเลียนแบบและดัดแปลง ผลงานของนักเรียนมีโครงสร้างทางองค์ประกอบศิลป์คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทัศนธาตุ และเทคนิคบางประการในการสร้างงาน อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการใช้กิจกรรมโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาในด้าน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในท้องถิ่น โดยเชิญผู้รู้ ผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักพื้นบ้านมาสอนในโรงเรียน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่ผู้เรียนได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน ทั้งทางด้าน ประวัติศาสตร์ศิลปะ และศิลปะปฏิบัติ อันนำไปสู่การเรียนรู้ทางด้านสุนทรียศาสตร์และศิลปวิจารณ์ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545)

2.4 การวัด และประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นด้วยอย่างมากกับการวัด และประเมินผล เห็นความสำคัญคือ สามารถอธิบายประเภท คุณค่าประโยชน์หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักได้รองลงมาคือ อธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้และอันดับที่สามคือ อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจัก และสามารถเปรียบเทียบผ้าทอลายตาจักกับผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะและสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอลายตาจักด้วยตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการประเมินผลโดยให้ผู้เรียน สามารถอธิบายประเภท คุณค่าประโยชน์หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจัก เพื่อให้ผู้เรียนหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนวิชาศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก ซึ่งเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน และประมวลผลเบื้องต้นในการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้ วิธีการนี้เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตัวของนักเรียนเอง การวัดและประเมินผลโดยการให้ผู้เรียนได้มีโอกาส อธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนท้องถิ่นของตนและระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้และอธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์

ของผ้าทอลายตาจักและสามารถเปรียบเทียบผ้าทอลายตาจักกับผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วย เหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะและสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ และพัฒนาผ้าทอลายตาจักด้วยตนเองได้อย่างอิสระและสร้างสรรค์นั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจักเป็นการฝึกแสดงออก ทางด้านความคิด ฝึกการนำเสนอ ฝึกทักษะการฟังและเปิดมุมมองความคิดเกี่ยวกับความสำคัญ ของศิลปะที่มีต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวันของผู้เรียนได้(Adejumo, C.O., 2002)

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับ ท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นโดยรวม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้กล่าวถึง ปัญหาของการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบันหลายประการ การไม่พร้อมของบุคลากร อุปกรณ์ในการ สอนและสถานศึกษา อาทิเช่น ครูขาดความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก เนื่องจากไม่เคยทอผ้าหรือ ได้รับการฝึกอบรมการทอผ้าลายตาจักมาก่อน ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและไม่มีความรู้ที่จะนำไป สอนได้ อีกทั้ง โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักยังและโรงเรียนไม่มีความ พร้อมเนื่องจากไม่มีสถานที่สำหรับติดตั้งอุปกรณ์ในการทอผ้า รวมถึงนักเรียนไม่มีพื้นฐานในการ ทอผ้า สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลี สวยศำข้าว (2538) วิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน การเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านการเตรียมการสอน และการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตร ปัญหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ปัญหาของ นักเรียนคือการขาดทักษะในด้านการอภิปราย และแสดงความคิดเห็น ปัญหาอื่น ๆ ของการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของกาญจนบุรี โดยให้เหตุผลว่า ได้อธิบายโดยรวมเท่านั้น ไม่ได้แยกว่าเป็นของ จังหวัดไหน และส่วนมากจะกล่าวถึงแค่ประวัติศาสตร์ศิลป์เท่านั้น ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่เห็น ความสำคัญของศิลปะประจำท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสน วัฒนสิน(2544)กล่าวถึงปัญหาการ จัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาว่า ผู้บริหาร และครูมีปัญหาพอ สมควรเกี่ยวกับ นโยบาย การดำเนินการ และผลการดำเนินการ ซึ่งครูผู้สอนในถิ่นทุรกันดาร ภารกิจมาก จำนวนครู ไม่เพียงพอ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และด้านการวัดและประเมินผลมีความสอดคล้องกับแนวคิด Discipline-Base Art Education ซึ่งใช้การบูรณาการของสหสาขาวิชาทางศิลปะเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า

และตระหนักถึงความสำคัญของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ตามลำดับ ดังนี้คือ ทางด้านวัตถุประสงค์ในการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรปลูกฝังความคิด สร้างทัศนคติที่ดีกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีนิสัยรักด้านศิลปวัฒนธรรมของไทยทางด้านต่าง ๆ และนำศิลปะพื้นบ้านมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้มีความจำเป็นต้องดูความสามารถ และความพร้อมของผู้เรียน จัดให้สอดคล้องในสภาพของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม

อภิปรายผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักพื้นบ้านเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจัก

จากการสรุปผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักที่ได้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นชาวกาญจนบุรีโดยกำเนิด ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 21-40 ปีวุฒิการศึกษาของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 อาชีพของผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจักเป็นอาชีพหลัก รองลงมามีอาชีพการผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพเสริม มีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิตผ้าทอลายตาจักส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิต 1-5 ปี รองลงมามีประสบการณ์ในการผลิตการทอผ้าลายตาจัก 6-10 ปี จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักไม่เคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจัก และไม่มีประสบการณ์ในการสอนทอผ้าลายตาจัก

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของช่างผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักโดยจำแนกตามประเด็น

2.1 ด้านการเรียนรู้ของช่างทอ

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การดูเป็นแบบอย่างหรือเลียนแบบ เรียนรู้จากการทดลอง หรือหัดผลิตด้วยตนเอง เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษของตน และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาศัยการสังเกต เลียนแบบจากช่างผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจัก ในระยะแรกของการเรียนรู้ เช่น การสังเกตชาวบ้านที่ผลิตการทอผ้าลายตาจักหรือการช่วยงานบิดา มารดาในการผลิตการทอผ้าลายตาจักแล้วทดลองผลิตการทอผ้าลายตาจักด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการผลิตตามขั้นตอนที่ง่ายก่อนที่จะผลิตในขั้นตอนที่มีความซับซ้อน

การเรียนรู้จากเรื่องง่ายไปหายากทำให้ผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่มีความภูมิใจที่ตนสามารถผลิตได้ ขณะเดียวกันก็เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เรื่องที่ยาก และซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการเรียนรู้ การฝึกฝน และการศึกษาเพิ่มเติมว่า ควรจะสอดคล้องต่อเนื่องกัน ผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักบางท่านได้เรียนรู้การผลิตจากการอบรม หรือได้รับคำแนะนำจากผู้รู้สอดคล้องกับ Lynn, S.(2001) วิจัยเรื่อง ฉันทน์ไม้ใช้ศิลป์ : ครูผู้เริ่มสอนในระดับประถมศึกษาในวิชาการปฏิบัติงานทางศิลปะตามแนว Constructivism จากความเชื่อ และความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อมั่น และความสามารถในการสร้างสรรค์ศิลปะที่เกิดขึ้นนั้นสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในอดีตของครูผู้สอน ความเชื่อของครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศิลปะ และการสอนศิลปะนั้นสำคัญอยู่ที่การเห็นความสำคัญในวิชาศิลปะของครูผู้สอน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุดคือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทางศิลปะของตน และการสร้างสรรค์ทางศิลปะด้วยตนเองก่อนที่จะเริ่มทำการสอน หรือเริ่มเป็นครูผู้ถ่ายทอดวิชาศิลปะให้แก่ผู้เรียน

2.2 การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ผลิตการทอผ้าลายตาจักทั้งหมดใช้วิธีการฝึกฝนด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถทางการผลิต และเพื่อฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญ วิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเพราะเหตุใด แล้วแก้ไขตรงจุดนั้น เป็นการฝึกฝนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ของตน (ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์, 2542) ซึ่งการฝึกปฏิบัติจริงในส่วนที่ง่ายให้เกิดความชำนาญก่อนที่จะเรียนรู้และฝึกฝนเรื่องที่ยากขึ้นนั้น ทำให้มีความสามารถคล่องตัวในการผลิต และการประยุกต์ใช้ทำให้ตนมั่นใจในการสร้างสรรค์การทอผ้าลายตาจักที่มีรูปแบบหลากหลายต่างจากผู้อื่นได้

2.2 ด้านการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่มีวิธีการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการผลิตผ้าทอลายตาจัก โดยช่างทอมีวิธีการฝึกฝนโดยการฝึกปฏิบัติงานจริงอยู่อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องด้วยการทดลองปฏิบัติซ้ำ ตรวจสอบปัญหาที่พบซึ่งจะทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และเกิดความชำนาญในที่สุด นอกจากนี้ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักทั้งหมดได้ทำการฝึกฝนในเรื่องการปฏิบัติงานอย่างง่าย ๆ ก่อนให้เกิดความชำนาญ และพยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในเรื่องที่ซับซ้อน และยากมากขึ้น มีการฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวและสามารถประยุกต์สีเส้นและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้และฝึกสังเกตจากช่างทอท่านอื่น สังเกตต้นแบบแล้วเลียนแบบและแก้ไขจนกระทั่งผลิตได้เหมือนต้นแบบที่มีอยู่ให้มากที่สุด

2.3 ด้านการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการผลิตงานทอผ้าลายตาจัก

กลุ่มผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ สอบถามจากผู้รู้เมื่อได้คำแนะนำแล้วทดลองมาปรับปรุงเอง และมีการปรึกษากันภายในกลุ่มผู้ผลิตเมื่อเกิดปัญหา หรือให้คำปรึกษาแก่กัน รวมทั้งเลียนแบบจากผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาในชุมชนของตน และศึกษาจากผู้อื่น หรือจากแหล่งผลิตอื่น ซึ่งตนคิดว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตได้ เช่น จากหนังสือ รูปภาพแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตรวมถึงเลียนแบบจากของจริงที่พบในธรรมชาติ แล้วใช้จินตนาการในการผลิตผลงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่กล่าวถึงการศึกษเพิ่มเติมด้วยการปรึกษา รวมกลุ่มเมื่อเกิดปัญหา สมาชิกส่วนใหญ่ใช้กระบวนการระดมสมองในการแก้ปัญหา (บัวผัน ลัดทิดา, 2540) การถามผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ที่คิดว่าจะสามารถนำความรู้ใหม่ที่ได้มาประยุกต์ให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนของตนเป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์แนวราบหรือแบบเท่าเทียมมีความผสมผสาน ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี(พจณี เทียมศักดิ์, 2542)

2.4 ความคิดเห็นทางด้านการเผยแพร่ความรู้เรื่องงานทอผ้าลายตาจัก

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้ที่ตนมีอยู่ว่า เห็นด้วยอย่างมากในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่เยาวชน รองลงมาคือ ไม่แน่ใจในการเผยแพร่ความรู้เนื่องจากคิดว่าเยาวชนอาจไม่สนใจที่จะผลิตงานทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน และเห็นด้วยบ้างในการเผยแพร่ความรู้พื้นฐานสำหรับผู้สนใจหากมีการนำการทอผ้าลายตาจักไปเผยแพร่ในสถานศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แนะนำวิธีการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง โดยอาศัยความร่วมมือของสถานศึกษากับกลุ่มผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักในชุมชนแต่ละชุมชนในการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ เนื่องจากผู้ผลิตผ้าลายตาจักบางท่านยังขาดความชำนาญในการจัดการในชั้นเรียน และความชำนาญในวิธีการสอน (สน วัฒนสิน, 2544)การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และการศึกษาเพิ่มเติมที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวคิด Discipline-Base Art Education ที่มีการบูรณาการจากแกนความรู้ 4 สาขาวิชาเข้าด้วยกันซึ่งอาศัยแกนความรู้หลักจากประวัติศาสตร์ของชุมชนพัฒนามาเป็นการทอผ้าลายตาจักที่ร่วมสมัย และมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยการร่วมมือกันในชุมชนของตนเพื่อพัฒนาการทอผ้าลายตาจักตามสภาพสังคม ให้สอดคล้องกับพลวัตของวัฒนธรรม (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542) กล่าวโดยสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้คือช่างผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษโดยตรง และได้พบเห็นกรรมวิธีการผลิตการทอผ้าลายตาจักในชีวิตประจำวันเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ผลิตงานมีการประยุกต์รูปแบบในเบื้องต้น รวมทั้งการใช้ความเพียรในการปฏิบัติงานศิลปะ ผู้ผลิตบางคนใช้การศึกษาเพิ่มเติมโดยรวมกลุ่มระดมความคิดเพื่อปรึกษาหารือเมื่อพบปัญหา หรือเพื่อพัฒนาโครงสร้าง และรูปแบบการผลิตการทอผ้าลายตาจักรวมทั้งการจัดการทางด้านการผลิตถือได้ว่าเป็นการร่วมมือปฏิสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน

2.5 ความคิดเห็น และแนวทางในการเผยแพร่ความรู้ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล

- ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์

ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติงานทอผ้าลายตาจักได้ นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และนักเรียนสามารถอนุรักษ์งานทอผ้าลายตาจักได้ รองลงมาคือนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของงานทอผ้าลายตาจักและนักเรียนสามารถแก้ไขผลงานของตนเองที่ผิดพลาดได้อย่างถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ซึ่งกล่าวไว้ว่า วัตถุประสงค์ที่เน้นทักษะพิสัยนำไปสู่การเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริง อันจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของชุมชนทั้งในอดีต และปัจจุบัน การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด Discipline-Based Art Education โดยให้ความสำคัญจากศิลปะปฏิบัติ เช่น การให้ผู้เรียนทดลองผลิตโดยใช้องค์ความรู้ทางทัศนศิลป์กับการทอผ้าลายตาจัก อาจทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ชาบซึ่งในงานศิลปะ ความผูกพันเกิดความภูมิใจในงานทอผ้าลายตาจัก ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

- ด้านเนื้อหาสาระ

ในด้านเนื้อหาสาระ ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทดลองทอผ้าอย่างง่ายเมื่อทำได้จึงเริ่มผลิตงานที่ยากขึ้น นักเรียนได้ช่วยทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักอย่างง่ายและให้มีรายได้จากการทำงานในชุมชน และนักเรียน ได้เรียนผ้าทอลายอื่น ๆ นอกเหนือจากลายตาจักซึ่งสอดคล้องกับ มณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างหลักสูตร หลักการ/แนวคิดโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้านของโรงเรียนส่วนใหญ่ คือ การศึกษาเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ผู้เรียนเรียนรู้การประกอบอาชีพ โดยใช้ทรัพยากรในชุมชน โรงเรียนส่วนใหญ่เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ มาเป็นวิทยากรในบางเนื้อหา

- ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน

ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ไปทัศนศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ออกแบบผ้าลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับท้องถิ่นละผ้าทอลายตาจัก ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2552) ได้เสนอขั้นตอนการ ปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมเสริม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในลักษณะนี้ ผู้สอนสามารถดำเนินการได้กับทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยวิเคราะห์จากจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และคาบเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท และจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ โดยการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือสัมผัสกับของจริงที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาจใช้วิธีพาผู้เรียนออกไปสัมผัสท้องถิ่น หรืออาจเชิญคนในท้องถิ่นมาให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เรียนภายในโรงเรียนก็ได้ โดยการปรับกิจกรรมหรือจัดกิจกรรมเสริม

- ด้านการวัดและประเมินผล

ในด้านการประเมินผล ผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ต้องการให้ เน้นการวัดผลงานเป็นรายบุคคลและการสังเกตพฤติกรรมความสนใจและการให้ความร่วมมือในการทำงานและการส่งงาน รองลงมาคือเน้นการวัดผลงานเป็นกลุ่ม และวัดผลจากการทำแบบสอบถาม แบบฝึกหัด สอดคล้องกับ ณัฐยา ทิพรัตน์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การวัดและประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้เรียนควรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเองได้ ผลจากการสังเกตการสอนของครูและปราชญ์ชาวบ้านในโรงเรียนได้แบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน โดยครูผู้สอนควรเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และนำปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนโดยตรง ศิลปะพื้นบ้านเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาโดยให้มีการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และเป็นการสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ชื่นชม และมีความตระหนักในคุณค่าอันนำไปสู่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป

อภิปรายสรุปจากการวิจัยเรื่องแนวการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี จากแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจักค่อนข้างมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาทั้งผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน สังคม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้คือ

ความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักต้องการพัฒนาให้เยาวชนเกิดความตระหนัก รัก และภูมิใจในท้องถิ่นของตนเนื่องจากเริ่มเห็นปัญหาของการละทิ้งถิ่นฐานเดิม เข้าไปหางานทำในตัวเมืองและมีแนวโน้มที่จะเพิกเฉยต่องานศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่น อีกทั้งต้องการให้มีหน่วยงานประชาสัมพันธ์หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยงานเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในตำบล อำเภอ และมีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องนำไปใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของท้องถิ่นและประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษของตน สอดคล้องกับทัศนคติของผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักที่คิดว่าเยาวชนอาจไม่ชอบงานการทอผ้าลายตาจักเนื่องจาก ไม่น่าสนใจ หรือเป็นงานพื้นบ้านของคนรุ่นเก่าเท่านั้นถึงแม้ว่าการผลิตการทอผ้าลายตาจักจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตน การตระหนักถึงปัญหาร่วมกันในชุมชนระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักซึ่งเป็นชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนนั้น อาจส่งผลให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จากความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งให้ความสำคัญกับแหล่งผลิตการทอผ้าลายตาจักเป็นสำคัญ ทั้งแหล่งผลิตในอดีต และแหล่งผลิตในปัจจุบัน ในการเรียนรู้อาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษา ผู้เรียน และชุมชน ความเข้าใจในเนื้อหาสาระจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรัก และภูมิใจในอดีตที่ดีงามรวมทั้งรัก และภูมิใจในท้องถิ่นของตนที่เป็นแหล่งผลิตการทอผ้าลายตาจักสำคัญของประเทศอาจส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญา และชุมชนในอนาคต ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้เรื่องการผลิตการทอผ้าลายตาจักของช่างผู้ผลิต กล่าวคือ ช่างผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักส่วนใหญ่ได้เรียนรู้จากการผลิตของการทอผ้าลายตาจักรุ่นเก่า ๆ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์รวมทั้งประสบการณ์ในชีวิตประจำวันเป็นรากฐานของการเรียนรู้ กิจกรรมที่ช่างผู้ผลิตได้เรียนรู้เป็นหลักคือ ศิลปะปฏิบัติ ซึ่งอาศัยระยะเวลายาวนานจึงเกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องเป็นประสบการณ์ การพัฒนาฝีมือฝึกฝนด้วยการปฏิบัติทำให้ผู้ผลิตได้เรียนรู้ถึงเรื่องความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ และศิลปวิจารณ์ ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเกิดความรัก ภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองว่า มีเอกลักษณ์ที่ดีงามในฐานะเป็นชุมชนสำคัญในการผลิตการทอผ้าลายตาจักจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำประวัติศาสตร์ศิลปะมาเป็นองค์ความรู้แกนสำคัญในการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวคิด ซึ่งความเข้าใจในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจักที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา และการได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงจากความร่วมมือของหลายฝ่ายในชุมชน นำไปสู่การรู้ถึงคุณค่าของการทอผ้าลายตาจักในชุมชน และของตัวผู้เรียนเองในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.1 ควรมีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความรู้ ทางด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาในท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับต่างท้องถิ่นได้

1.2 ชาวบ้าน ผู้รู้ในท้องถิ่น และบุคลากรทางการศึกษาคควรร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก

2.1 ควรมีการส่งเสริม และพัฒนาปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากับช่างผู้ผลิตงานการทอผ้าลายตาจักในการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนผู้ผลิตการทอผ้าลายตาจักกับสถานศึกษา

2.3 ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทให้เยาวชนเป็นผู้สืบทอด และอนุรักษ์พัฒนางานการทอผ้าลายตาจักพื้นบ้านสืบไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

3.1 ควรมีการวิจัยถึงคติความเชื่อที่แฝงอยู่ในการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านและการแสดงออกของภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะประเภทต่างๆ

3.2 ควรมีการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะกับความร่วมมือกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและบุคคลในชุมชน

3.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศิลปะ ในทุกระดับการศึกษาโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา

3.4 ควรมีการวิจัยถึงสภาพปัญหาและแนวทางในการทำนุบำรุงศิลปะท้องถิ่นทั้งในระดับจังหวัดและในระดับชาติ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กาญจนา คุณารักษ์. **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร** = Foundations of curriculum development. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

กนกวรรณ รุกขชาติ. **แนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชา การศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

กฤษณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. **สิ่งทอไทย**. กรุงเทพมหานคร : เมจิกไลน์ (ม.ป.ป)

กวรรณิการ์ เข้มเกษร. **การจัดประชุมการศึกษานอกระบบและเทคโนโลยีการฝึกอบรม**.

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

อุตสาหกรรมไทย, กระทรวง. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. **แนวความคิดในการสร้างอุตสาหกรรม**

ภายในหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : สำนักมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2538.

ใจทิพย์ เข็มรัตน์พงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อลีน เพรส, 2539.

จำลอง คำบุญชู และคนอื่นๆ . บทบาทและความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการอนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตกล่องข้าว : โครงการกล่องข้าวตำบลเมืองมาย อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. **วารสารครุศาสตร์**. (กรกฎาคม-ตุลาคม 2545).

ชนิดา รักษ์พลเมือง. **การศึกษาในระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ I –II**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสา รัตถศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525

ฐิติคันส์ พากย์สุชี. **ผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ดวงเดือน พิศาลยบุตร. **ประวัติการศึกษาไทย**. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ณัฐยา ทิพรัตน์. **การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยการใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น “หนังตะลุง” ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ณริศรา พุกกะวัน. **แนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง เครื่องปั้นดินเผาโดยการใช้ DISCIPLINE-BASED ART EDUCATION เป็นฐาน ใน โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2547.

ทองสุข วันแสน. **การพัฒนาหลักสูตรการทอผ้าไหมมัดหมี่ สำหรับประชาชนในชนบท.** วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.

ทิพย์อาภา รัตนโรภาส. **ศิลปหัตถกรรมผ้าไหม ในโครงการศูนย์ศิลปาชีพ บ้านกุดนาขาม จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

ทิพวัลย์ คำคง. **ผ้ามัดหมี่ : อารยธรรมของชาวไทยพวนอำเภอบ้านหมี่.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.

ทัศน์ ศุภเมธี. **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์, 2535.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. **กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : การศึกษาเพื่อทรัพยากรมนุษย์.** ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต, 2540.

ธีรศักดิ์ อัครบวร. **กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่น : เพื่อทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: ก.พลพิมพ์, 2545.

อึ้ง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : เอร่าวัฒนาการพิมพ์, 2531.

อึ้งศักดิ์ อึ้งเลิศฤทธิ์. **ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษา ด้านศิลปศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในทศวรรษหน้า.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

นิยม ออไอศูรย์. **การศึกษาการสืบทอดงานศิลปะผ้าทอของกลุ่มชนไทยทรงดำ ในจังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

- นันทิยา สมสรวย. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสาระทัศนศิลป์ในกลุ่ม การเรียนรู้ศิลปะช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนปทุมศึกษา จังหวัดลำปาง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- นันทสาร สีสลับและคนอื่นๆ. **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541.
- เบญจวิทย์ เมืองไทย. **พิธีทรงเจ้า: พิธีกรรมกับโครงสร้างสังคมที่หนองขาว.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- บุญมี เณรยอด. **หลักสูตรฉบับปรับปรุง... ความหวังใหม่จริงหรือ.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. **การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ.** เชียงใหม่ : The Knowledge Center, 2544.
- บัวผัน ลัดทิดา. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- ประคอง กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัย คำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ปฐม นิคมานนท์. **รายงานการวิจัยเรื่องการค้นหาความรู้และระบบถ่ายทอดความรู้ในชุมชนชนบทไทย.** ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2533.
- ประพิมพ์พรรณ โชคสุวัฒน์สกุล. **หลักสูตรมัธยมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.
- ประมินท์ จารูว. **การนับถือผีที่บ้านหนองขาว. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย.** (18 ธันวาคม 2544) 78-99.
- ประมินท์ จารูว. **การสืบทอดทำนองสวดและประเพณีสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ประเมิน พันธุ์สดและคณะ. **การพัฒนาหลักสูตรการสานตะกร้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2548.

- ประเวศ วะสี. **“การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น”** ใน สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ. การสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงาน
ด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534.
- ประเวศ วะสี. **การสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา** ใน สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ. การสัมมนาวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- ประสพ ลี้เหมือดภัย. **ศิลปะนิยม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543.
- ฟูไท วงอนุตรโรจน์. **กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม: กรณีศึกษาบ้านหนอง
ขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
2544.
- เผ่าทอง ทองเจือ. **พระภูษาผ้าทรงในราชสำนักสยาม**. กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยธนาคาร
จำกัด (มหาชน), 2549.
- พิกุล สีหาพงษ์. **การเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ
โรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตร : รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยทางการ
ศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.
- พจน์ เทียมศักดิ์. **ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎี
บัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. **จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาไทย (รวมบทบรรยายและบทความ)**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พะยอม แก้วกำเนิด. **หลักการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง
พ.ศ.2533**. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- พันธวิทย์ ยืนยง. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นงานหัตถกรรมพื้นบ้านการทำเม็ดประเทียม
เงิน ของชุมชนบ้านสตอสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
, 2543.
- ไพพรรณ เกียรติโชคชัย. **กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : ศรีอนันท์
การพิมพ์, 2541.
- พรทิพย์ พิมพ์สินธ์. **การสำรวจความคิดเห็นของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไหมไทย**.
กรุงเทพมหานคร : ประกายพริก, 2541.

พระยาอนุমানราชชน. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย และชีวิตชาวไทยสมัยก่อน. นครหลวงฯ : คลังวิทยา, 2515.

พยุ่งพร ไตรรัตน์สิงห์กุล. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานหนองป่าตอง อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา : การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ไพรัตน์ อนุพันธ์. การศึกษาผ้าทอมือ : ความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม และความเชื่อในประเพณีของชาวอีสาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.

พรกนก ทองขาว และ ดวงเดือน มณีโชติ. การทอผ้า ตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม, 2542.

พวงผกา คูโรวาท. คู่มือประวัติเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพมหานคร : เอกลักษณ์ดีไซน์, 2526.

มณฑิชา ชนะสิทธิ์. การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

มโน พิสุทธิรัตนานนท์และคนอื่นๆ. เอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะพื้นบ้าน. โครงการบริการวิชาการ ภาควิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2539.

ไมตรี เกตุขาว. การศึกษาลวดลายผ้าตีนจก ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิชาเอกศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

มาลี สวยคำข้าว. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. ศิลปศึกษาตามแนวปฏิรูป : ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- มะลิฉัตร เตื้ออานันท์. การเรียนการสอนและประสบการณ์ด้านสุนทรียภาพและศิลปะ
วิจารณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. **ผ้าทอพื้นเมืองการสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ โครงการพัฒนาผ้า
 พื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ.** กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองใน
 ทุกจังหวัดของประเทศ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. **ประมวลสาระชุด
 วิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอนหน่วยที่ 12-15.** กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (ม.ป.ป.)
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. **การศึกษาทางไกล : บทความเด่นช่วง 2 ทศวรรษ มสธ.
 (2521-2541) = Distance education : Selected articles : 20th anniversary STOU
 (1987-1998).** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544
- รัชนิวัลย์ จุลบาท. **การศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กลุ่มการงานและ
 พื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ.
 วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
 ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.**
- รัตน บัวสนธิ. **การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา
 ท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง.** กรุงเทพมหานคร:
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. **การพัฒนาหลักสูตรสานต่อที่ท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร : เซ็นเตอร์
 ดิสคัฟเวอรี, 2542.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติ.**
 กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2537.
- วิชัย ดิสสระ. **การพัฒนาหลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2535.
- วรรณดา วุฒทะกุล. **ผ้าจกกับวิถีชีวิตชาวไทยวน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง
 จังหวัดราชบุรี : รายงานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, 2538.
- วรรณดา วุฒทะกุลและยุรารัตน์ พันธุ์ยูธา. **ผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวไทย = Textile : reflection of
 Thai traditions.** (ม.ป.ท.), 2543.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. **ผ้าไทย : พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม.** กรุงเทพมหานคร : บรรษัท
 เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2530.

- วรวิทย์ องค์ครูรักษา. **กระบวนการถ่ายถอดศิลปะการปักผ้าของชาวเขาเผ่าเย้า บ้าน
ห้วยแม่ซ้าย จังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะ ดนตรี
และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วรวิทย์ สุวรรณฤทธิ์. **กาญจนบุรีดินแดนตะวันตก.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์,
2545.
- วิไลวรรณ เหมือนชาติ. **การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน
ประถม ศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ภาควิชา
บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.**
- วัลลภ ทองอ่อน. **พัฒนาการผลิต และบทบาททางสังคมของผ้าไหมสันกำแพง อำเภอสัน
กำแพง จังหวัดเชียงใหม่.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, 2537.
- ศึกษาศิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. **คู่มือการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การค้ำของคุรุสภา, 2536.**
- ศึกษาศิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. **แผนภูมิหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
2544.** กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2545.
- ศักดิ์ชัย เกียรติจินา. **ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและ
ความผูกพันกับชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา
สารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศิลปากร, กรม. **อภิวานศัพท์ คำไทยที่มีต้นเค้าจากต่างประเทศ.** กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์สุวรรณภูมิ. 2540.
- ศุภิพร วงษ์สุวรรณ. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูศิลปศึกษาแบบตีปีเออิชของครูผู้สอน
ศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สังคม ทองมี. **ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา
และผู้ใช้หลักสูตรที่มีต่อวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.**
- สงบ ลักษณะ. **จากหลักสูตรสู่แผนการสอน.** กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2534.

- สมเกียรติ ศรีสกุล. **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, 2539.
- สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.
- ลำลี ทองธวิ. **การศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. คุณค่าของศิลปะจากทัศนะของบุคคลต่างๆ. **วารสารครุศาสตร์**. 22,1 (กรกฎาคม-กันยายน 2536)
- สหัส วรรณสิทธิ์. **ผ้าขาวม้าร้อยสี กับ เจ็ดของดีเมืองกาญจนบุรี**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สามารถ จันทร์สุรย์. **ภูมิปัญญาชาวบ้าน คืออะไร อย่างไร ในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ การสัมมนาวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2534.
- สุทธิรักษ์ สาคร. **คุณค่าผ้ามัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรม สถาบันราชภัฏในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สน วัฒนสิน. **การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุนัย ณ อุบล และคนอื่นๆ. **ผ้าทอกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไท – ลาว สายเมืองอุบล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- เสวี พงศ์พิศ. **คืนสู่อากเหง้า : ทางเลือกและทัศนวิจารย์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ, 2529.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **แบบการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปะกับชีวิต เพื่อส่งเสริมให้เกิดการชื่นชมและความรักที่จะเรียน**. **สารพัฒนาหลักสูตร**. 11(ตุลาคม-พฤศจิกายน 2534)
- สังัด อุทรานันท์. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสหาย, 2532.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1. **กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น**. กาญจนบุรี : พรสวรรค์การพิมพ์, 2552.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2549 : ฉบับปรับปรุง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก, 2545.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนุสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **การศึกษาวัฒนธรรมชนชาติไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ผ้าไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2537.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **แนวทางในการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2552.
- สมเกียรติ ศรีสกุล. **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, 2539.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 21**. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธากการพิมพ์ จำกัด, 2540.
- สวัสดิ์ ประทุมราช. **แนวคิดเชิงทฤษฎี : การวิจัย การวัดและประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- สุริยา สมุทคุปต์ และ พัฒนา กิติอาษา. **ผ้าขาวม้า ย่อม ว่าว: ความเรียงว่าด้วยร่างกาย อัตลักษณ์และพื้นที่ในวัฒนธรรมไทย**. นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานิตส์น์ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2543.
- หัททยา เจียมศักดิ์. **การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องหัตถกรรมในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอำเภอบางดง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภาพรวมภูมิปัญญาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, 2544.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์, ธนพร เวทย์สิริยานันท์ และ กรรณิการ์ จินากุล. **กระบวนการทอผ้ามัดหมี่สองทาง “อันปรม” ของชาวสุรินทร์**. สุรินทร์ : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2535.
- อารักษ์พันธ์ จันทร์สว่าง. **ผ้าขาวม้า: เอกลักษณ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสวนนันทะ กองบัญชาการทหารสูงสุด, 2523.

- อัฐพล คงพัฒน์. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการ
เรียน **รู้คิด**ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อุดม เขยกวีวงศ์. **หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ
, 2545.
- อุทัย บุญประเสริฐ. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใน
รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management) : รายงาน
การวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูประบบบริหารการศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- อุทุมพร จามรมาน. **9 ขั้นตอน การทำประกันคุณภาพการศึกษาที่ครบวงจร**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พันธ์, 2545.
- อุบลศรี อรรถพันธ์. รายงานการวิจัยการศึกษาเรื่องการทำผ้าไหมพรมเรียง. สงขลา : สถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.
- เอมอร จังศิริพรภรณ์. **สถิติประยุกต์ทางการศึกษา : เอกสารคำสอน**. ภาควิชาวิจัยและ
จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- อำรุง จันทวานิช. **การพัฒนาคุณภาพการศึกษา : แนวทางสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาประเทศ**.
กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2542.

ภาษาอังกฤษ

- Bartolone, S. How embedded cultural visits affect perceptions of student learning,
teacher practice and school climate in a public high school. [Online]. Abstract
from : UMI ProQuest Digital Dissertations, Publication Number : AAT 3175665,
2005.
- Lavatelli, C. S. and Stendler F. **Readings in child behavior and development**. New York
: Harcourt Brace Jovanovich, 1972.
- Adejumo, C. O. **Improving the Teaching of Art**. School Art , (December 2002): 39-41
- Attenborough, D. There's More To It Than Just Looking: The Art Museum as an
Integrated Learning Environment. . In Yvonne Gaudelius and Peg Speirs (ed.),

- Contemporary Issues in Art Education**, pp. 84-93. United State: Pearson Education, New Jersey, 2002.
- Couchenour, D. and Chrisman, K. **Families, schools and communities together for young children**. Africa : Delmar, 2000.
- Delacruz, E. M. and Dunn, P C. The Evolution of Discipline-based Art Education. **Journal of Aesthetic Education**. (1996): 67-82.
- Bobbitt, F. **The Curriculum**. Houghton Mifflin Company, 1918
- Getty Center for Education in the Arts. In Michael D. Day(viewers guide), **Art Education in action**. United States: The J. Paul Getty Trust, 1995.
- Good C.V. **Dictionary of Education**. New York: MCE Graw – Hill, 1973.
- Gordon, K. G. **A theoretical model for teaching folk art in the art education setting**. University of oregon. 1983.
- Greer, W. Discipline-based art education : Approaching art as a subject of study. **Studies in Art Education**. 25, (1984): 212-218.
- Hauge, C. Evaluation of two teaching methods used to teach art for children(Syracuse University). **Dissertation Abstracts International 55**(February 1995): 2254-A. 1994.
- Caswell, H. L. and Campbell, D.S. **Curriculum Development**. New York : American Book Company, 1935.
- Bates, J. K. **Becoming an Art Teacher**. Portland : Cengage Learning, 2000.
- Beane, J. A., Toepfer, C. F., Alessi, S. J. **Curriculum planning and development** Boston: Allyn and Bacon, 1986.
- Saylor, J. G. and Alexander, W. M. **Curriculum planning for better teaching and learning** New York: Rineht, 1981.
- O'Malley, J. **Indian Education: Johnson-O'Malley Activities, Annual Report, 1970-1971**. Montana State Office of the Superintendent of Public Instruction, Helena : 1971.
- Kolar and Walter, W. **Bulgarians : Arts and Crafts**. DIALOG File 1 : ERIC-69-92/NOV 1991. 1979.
- Lavatelli, C. S. and Moore, W.J. **Education, Elementary; Curricula**. Holt, Rinehart and Winston (New York). 1972.
- Lin, Patricia Yean-Wan. Cultural identity and ethic representation in arts education: Case

- studies of Taiwanese festivals in Canada. **Dissertation Abstracts International**, 62(July 2001): 54-A.
- Lynn, S. But I'm not an artist: Beginning elementary generalist teachers constructing art teaching practices from beliefs about ability to create art . **Dissertation Abstracts International**, 62(July 2001): 54-A.
- Milbrandt , M. K. Elementary Instruction through Postmodern Art. In Yvonne Gaudelius and Peg Speirs ,(Ed.), **Contemporary Issues in Art Education**. p. 317-323. United State: Pearson Education, New Jersey, 2002.
- Neagley, R. L. and Dean, E. N. **Handbook for effective curriculum development**. Prentice-Hall (Englewood Cliffs, N.J). 1967.
- Ralph, A. S. The New Plural and Discipline-based Art Education. **Art Education Policy Review**. 104(September-October 2002): 11-16.
- Shaver, J. P. and Berlak, H. **Democracy, pluralism, and the social studies; readings and commentary; an approach to curriculum decisions in the social studies**. Houghton Mifflin (Boston) : 1968.
- Richmond, S. Three Assumptions that Influence Art Education: A Description and a Critique. **Journal of Aesthetic Education**, 25, 2(Summer 1991):1-15.
- Dobbs, S. M. **Research Readings for Discipline-Based Art Education: A Journey Beyond Creating**. Virginia, National Art Education Association, 1988. **Education**. 103(July-August 2002): 25-33.
- Taba, H. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York: Harcourt, Brace and world, 1962.
- Marche, T. Discipline before Discipline-based Art Education: Federal Support, Curricular Models, and the 1965 Penn State Seminar in Art Education. **Art Education**. 103(July-August 2002): 25-33.
- Ralph, T.W. **Basic Principia of Curriculum and Instruction**. Chicago: the University of Chicago press. 1949: 5-6.
- Crowe, W.C., Arnheim, D. and Auxter, D. **Laboratory manual in Adapted physical education and recreation : experiments, activities, and ssingments**. Louis : C.V. Mosby, 1977.

Wang, Ching-Yi. **Investigating a cultural product : Folk art in K-12 art curricula.** [online].

Abstract from : UMI ProQuest Digital Dissertations, Publication Number : AAT
3159577, 2004.

Wither, S. E. **Local curriculum development and place-based education.** [online].

Abstract from : UMI ProQuest Digital Dissertations, Publication Number : AAT
2989905, 2000.

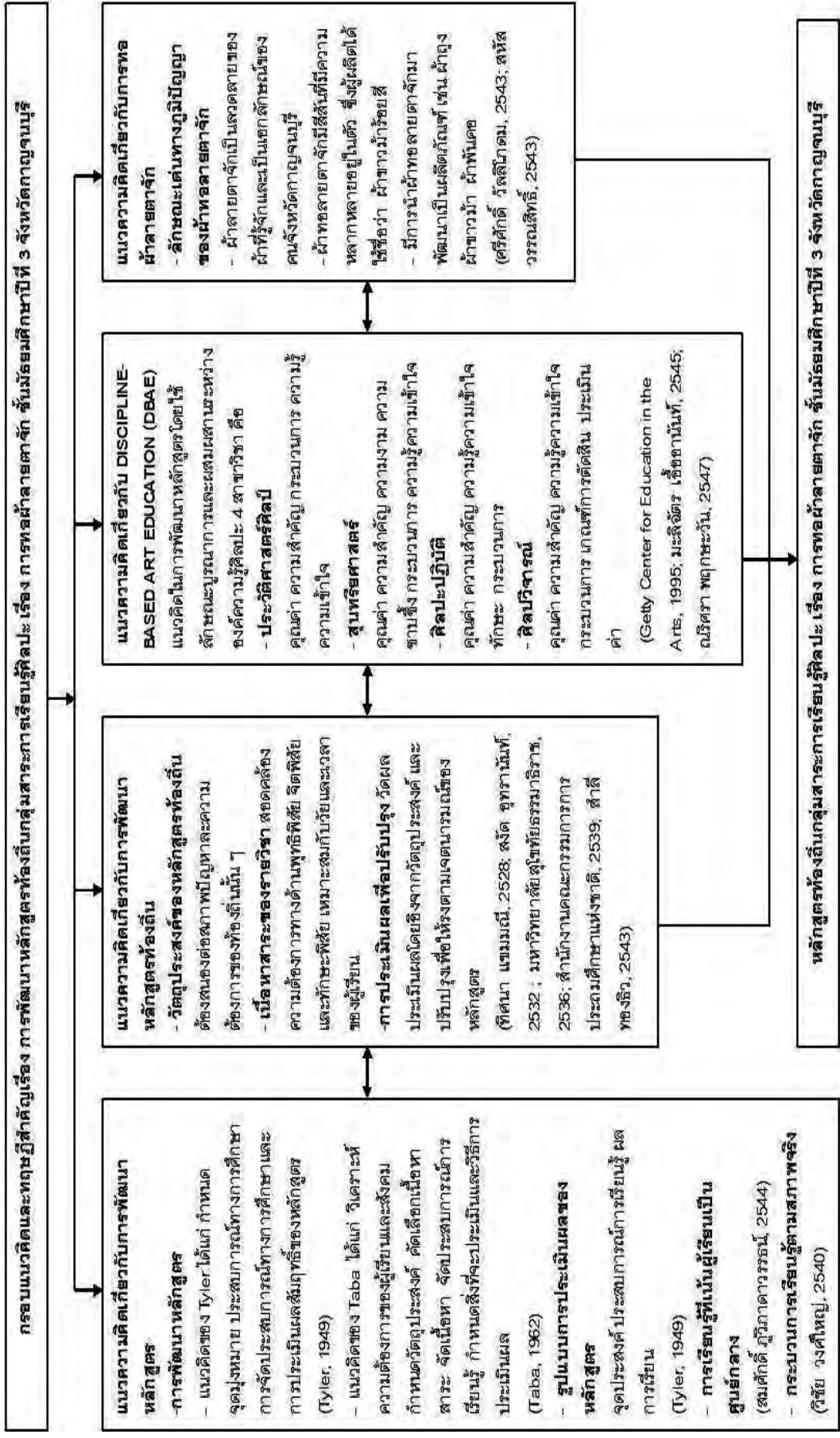
Gaudelius, Y. and Speirs, P., editors. **Contemporary Issues in Art Education.**

United State: Pearson Edcation, New Jersey,2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวความคิดเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจัก

- ลักษณะเด่นทางภูมิปัญญาของผ้าทอลายตาจัก
- ผ้าลายตาจักเป็นลวดลายของผ้าที่รู้จักและเป็นที่รักของชนจังหวัดกาญจนบุรี
- ผ้าทอลายตาจักมีสีเส้นที่มีความหลากหลายอยู่ในตัว ซึ่งผู้ผลิตได้ให้ชื่อว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี
- มีการนำผ้าทอลายตาจักมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เช่น ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2543; สหัตถ์วรรณสิทธิ์, 2543)

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงแสดงความสัมพันธ์วัตถุประสงค์
การวิจัย ขั้นตอนการวิจัย
ระเบียบวิธีวิจัยและผลลัพธ์ที่ได้

**ตารางแสดงแสดงความสัมพันธ์วัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการวิจัย
ระเบียบวิธีวิจัยและผลลัพธ์ที่ได้**

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	ผลลัพธ์ที่ได้
1. ศึกษาสภาพและข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ชุมชนกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย	1.2 สรุปรูปข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	1.3 ได้ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล	2 สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2. ได้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาครอบคลุมในด้านการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	2. 3 ได้หลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผลตามแนวคิด DBAE ซึ่งประกอบด้วย 2.3.1 ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ 2.3.2 ด้านสุนทรียศาสตร์ 2.3.3 ด้านศิลปะปฏิบัติ 2.3.4 ด้านศิลปะวิจารณ์

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ
ในการจัดการศึกษา

รายนามช่างผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจักที่ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือการวิจัย

1. อาจารย์ ดร. อริยพร คุโรดะ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. อาจารย์ ดร. ขนบพร วัฒนสุขชัย	อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ ดนตรี
และนาฏศิลป์ศึกษา สาขาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
3. นางผกาพรรณ ไคลมี หัวหน้ากลุ่มงานนิเทศ ติดตามผลและ	ประเมินผลระบบบริหารและการจัด
การศึกษา
4. อาจารย์สมศักดิ์ คำภา ครูชำนาญการพิเศษวิชาศิลปศึกษา	ด้านทัศนศิลป์ โรงเรียนกาญจนา
นุเคราะห์ จังหวัดกาญจนบุรี
5. นางหมากบ บุญเฉลย	ช่างทอผ้าลายตาจ๊ก บ้านหนองขาว
จังหวัดกาญจนบุรี

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ส่งแบบสอบถามกลับคืน

จากการส่งแบบสอบถามทั้งหมด 77 ฉบับ ได้แบบสอบถามส่งกลับคืนยังผู้วิจัยตามกำหนดเวลาจำนวน 77 ฉบับ ดังนี้

1. กลุ่มนิเทศ และติดตามผลกลุ่มสาระศิลปะด้านทัศนศิลป์
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 1 จำนวน 2 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 2 จำนวน 1 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 3 จำนวน 1 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ

 2. กลุ่มนิเทศและติดตามผลทางด้านหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 1 จำนวน 2 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 2 จำนวน 2 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 3 จำนวน 1 ฉบับ
 - สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี เขตที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ
- รวม 11 ฉบับ

2.รายชื่อโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับคืน ทั้งหมดจำนวน 33 โรงเรียน มีดังนี้

รายชื่อโรงเรียน

อำเภอเมืองกาญจนบุรี

1. โรงเรียนกาญจนาอนุเคราะห์
2. โรงเรียนเทพมงคลรังษี
3. โรงเรียนบ้านเก่าวิทยา
4. โรงเรียนลาดหญ้าพิทยาคม
5. โรงเรียนวัดท่าน้ำต้น
6. โรงเรียนเทพศิรินทร์ลาดหญ้ากาญจนบุรี

อำเภอท่าม่วง

7. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ กาญจนบุรี
8. โรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง
9. โรงเรียนพัชรราษฎร์รังสรรค์
10. โรงเรียนวิสุทธิรังษี
11. โรงเรียนหนองขาวโกวิทพิทยาคม
12. โรงเรียนหนองตากยาดั้งวิริยะราษฎร์บำรุง

อำเภอท่ามะกา

13. โรงเรียนท่ามะกาบุญศิริวิทยา
14. โรงเรียนท่ามะกาพิทยาคม
15. โรงเรียนท่าเรือพิทยาคม
16. โรงเรียนนิวิฐราษฎร์อุปถัมภ์
17. โรงเรียนพระแท่นดงรังวิทยาคาร
18. โรงเรียนวัดตะคร้ำเอน

อำเภอพนมทวน

19. โรงเรียนพนมทวนชนูปถัมภ์
20. โรงเรียนพนมทวนพิทยาคม (สว่างเฉลิมสุคนธ์)

อำเภอห้วยกระเจา

21. โรงเรียนห้วยกระเจาพิทยาคม

อำเภอไทรโยค

22. โรงเรียนไทรโยคน้อยวิทยา
23. โรงเรียนไทรโยคมณีกาญจนวิทยา

อำเภอทองผาภูมิ

24. โรงเรียนทองผาภูมิวิทยา
25. โรงเรียนร่มเกล้า กาญจนบุรี

อำเภอบ่อพลอย

26. โรงเรียนหนองรีประชานิมิต
27. โรงเรียนบ่อพลอยรัชดาภิเษก

อำเภอหนองปรือ

28. โรงเรียนประชามงคล
29. โรงเรียนหนองปรือพิทยาคม

อำเภอด่านมะขามเตี้ย

30. โรงเรียนด่านมะขามเตี้ยวิทยาคม

อำเภอเลาขวัญ

31. โรงเรียนเลาขวัญราษฎร์บำรุง

อำเภอศรีสวัสดิ์

32. โรงเรียนศรีสวัสดิ์พิทยาคม

อำเภอสังขละบุรี

33. โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา

รวม 33 โรงเรียน

รายนามช่างผู้ผลิตงานทอผ้าลายตาจ๊ก

1. นางสาวสุวีพร เอกฉันท์
2. นางจันทิมา ตันเจริญ
3. นางขวัญใจ นาคคะ
4. นางสาวภาพ ลิ่นจี
5. นางสาวภา หลวงพิศ
6. นางอารีรัตน์ พงศ์มิกุล
7. นางสาวรส คลองปัญญา
8. นางวิเชียร บัวทอง
9. นางเกลียว กระจ่าง
10. นางหมาเอื้อน หลวงพิศ
11. นางกิมชาย สอนจันทร์
12. นางนฤมล สอนจันทร์
13. นายอดิศักดิ์ ฝอยทับทิม
14. นางกรรณิการ์ สระศรีทอง
15. นางหมาไฉ บัวทอง

รวม 15 คน

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็น
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

สำหรับศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร
โรงเรียน และครู

รายละเอียดแบบสอบถามชุดนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
ในด้านต่าง ๆ มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนแบบประมาณค่า กำหนดค่าของคะแนนเป็น 5
ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด ให้คะแนนเป็น 5

เห็นด้วยมาก ให้คะแนนเป็น 4

เห็นด้วยปานกลาง ให้คะแนนเป็น 3

เห็นด้วยน้อย ให้คะแนนเป็น 2

เห็นด้วยน้อยที่สุด ให้คะแนนเป็น 1

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อ. ดร.วัชรินทร์ สฐิตอดิศัย

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญไพบูลย์

ผู้วิจัย : วรามัย ใจมั่น (โทร 081-254-3289)

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหา
สาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล
แบบสอบถามนี้เป็นข้อมูลอันมีค่ายิ่งต่อวิทยานิพนธ์และชุมชนของท่าน รวมทั้งเป็นความรู้อันมีคุณค่า
สำหรับการใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ ต่อไป
ผู้วิจัยขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามจนเสร็จสมบูรณ์ไว้ ณ โอกาสนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 25.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด)

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี
51-60 ปี อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี ปริญญาโท
อื่น ๆ (โปรดระบุ)
4. สาขาที่จบ/วิชาเอกที่จบ
.....
สถาบันการศึกษา
.....
5. สถานภาพการทำงาน ครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษา
 ครูประจำชั้นที่สอน ทั้งวิชาศิลปศึกษาและวิชาอื่น ๆ
 ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา
 ผู้บริหารโรงเรียน
 ศึกษานิเทศก์
อื่น ๆ (โปรดระบุ)
6. อายุราชการ 1-10 ปี 11-20 ปี
 21-30 ปี 31 ปีขึ้นไป

ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์โปรดข้ามไปทำข้อ 11

7. ปัจจุบันท่านจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- มัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2
- มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 4
- มัธยมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 6
- ไม่ได้จัดการเรียนการสอน อื่น (โปรดระบุ).....

8. ปัจจุบันโรงเรียนที่ท่านปฏิบัติงานนั้น มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นหรือไม่

- มี ได้แก่ 1. วิชา.....ระดับชั้น.....
2. วิชา.....ระดับชั้น.....
3. วิชา.....ระดับชั้น.....
4. วิชา.....ระดับชั้น.....
5. วิชา.....ระดับชั้น.....
6. วิชา.....ระดับชั้น.....

ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

9. วิชาศิลปศึกษาที่ท่านจัดให้มีการเรียนการสอนนั้น เน้นในด้านใดต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ประวัติศาสตร์ ศิลปะ

ความงาม ศิลปะ

การปฏิบัติ ศิลปะ

การวิจารณ์ ศิลปะ

บูรณาการ ทั้ง 4 ข้อด้านบน

อื่น ๆ (โปรดระบุ)

10. ท่านสนับสนุนการใช้ผ้าทอพื้นเมืองในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร

- สนับสนุนมาก ดังนี้.....
- สนับสนุนบ้าง ดังนี้.....
- สนับสนุนน้อยมาก ดังนี้.....
- ไม่ได้สนับสนุน เนื่องจาก.....
- อื่น ๆ (โปรดระบุ)

11. ท่านรู้จักผ้าลายตาจักหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านเคยใช้ผ้าลายตาจักในกิจกรรมการเรียนการสอนของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. ท่านเคยใช้ผ้าลายตาจักในชีวิตประจำวันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. ท่านคิดว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรีหรือไม่

ควรจัด

เหตุผล

.....

ไม่ควรจัด

เหตุผล

.....

15. ท่านคิดว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรีอย่างไร

เป็นรายวิชาเลือก

เหตุผล

.....

เป็นรายวิชาบังคับ

เหตุผล

.....

อื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....

16. ท่านได้ปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของประวัติศาสตร์ของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณอย่างไร

.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านโดยการทำเครื่องหมายในช่องที่กำหนด ให้
เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

1. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร
ระดับท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด ←		→ น้อยที่สุด		
		5	4	3	2	1
1	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักและประวัติศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรีที่เกี่ยวข้องพอสังเขปและสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้					
2	บอกคุณค่าความงาม ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของงานทอผ้าลายตาจักได้					
3	บอกประเภทของผ้าทอลายตาจักและสร้างสรรค์ผ้าทอลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้					
4	มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการทอผ้าลายตาจักในท้องถิ่นด้วยวิธีการต่างๆ					
5	ศึกษาวิธีการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้านช่างทอผ้าหรือผู้รู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชน และท้องถิ่น					
6	ฝึกทักษะการทอผ้าลายตาจักและสามารถประยุกต์ลวดลายตามแนวความคิดของตนเองได้					
7	สามารถนำทักษะเทคนิคทางด้านศิลปะ เช่น การออกแบบ มาใช้ในการตกแต่งผ้าทอลายตาจักของตน พร้อมทั้งนำเสนอผลงานตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ					
8	อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักได้					
9	สามารถบูรณาการความรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
10	มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของการทอผ้าลายตาจักจังหวัดกาญจนบุรี					

2. ด้านการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรระดับ
ท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	←————→			น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1	ประวัติ ความเป็นมาของผ้าทอลายตาจักที่มีอยู่ในชุมชนและท้องถิ่นของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน					
2	ความสำคัญ คุณค่า ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักที่มีต่อชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และชีวิตประจำวัน เป็นต้น					
3	ประเภทของผ้าทอลายตาจัก และผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายตาจัก					
4	ขั้นตอนและวิธีการทอผ้าลายตาจัก					
5	วิธีการทอผ้าและการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอหรือผู้รู้ในท้องถิ่น					
6	วัสดุ อุปกรณ์และวัตถุดิบในการทอผ้าลายตาจัก					
7	แนวคิดในการออกแบบ การจัดองค์ประกอบศิลป์ในการทอผ้าลายตาจัก					
8	แนวคิดในการออกแบบผ้าลายตาจักเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น การออกแบบเป็นย่าม ดอกไม้ ประติมากรรมจาก ผ้าทอ เป็นต้น					
9	ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักเมื่อเปรียบเทียบกับผ้าทอในแหล่งต่างๆ ของประเทศไทย					
10	แนวทางการอนุรักษ์พัฒนาและสืบทอดการทอผ้าลายตาจักจังหวัดกาญจนบุรี					

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน
ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด		←————→ น้อยที่สุด		
		5	4	3	2	1
1	ศึกษา รวบรวมประวัติความเป็นมาจากร่องรอยที่พบผ้าทอลายตาจักด้วยการสำรวจและทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัดกาญจนบุรี เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น					
2	ค้นคว้าหาสาเหตุที่ทำให้เกิดผ้าทอลายตาจัก และที่มาของลวดลาย ประโยชน์ วิธีการใช้สอยจากแหล่งข้อมูลภายในท้องถิ่นและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ					
3	รวบรวมลวดลายของผ้าทอที่ตนเองพบเห็นหรือรู้จักในท้องถิ่น โดยการค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา สอบถามจากผู้รู้ ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง					
4	ค้นคว้า เรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจักจากแหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ทัศนูปกรณ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
5	ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักขั้นพื้นฐาน					
6	ฝึกการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักจากปราชญ์ชาวบ้าน ช่างทอหรือผู้รู้ในท้องถิ่น					
7	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ ที่มาของลวดลายผ้าทอลายตาจักในยุคประวัติศาสตร์ และผ้าทอลายตาจักในปัจจุบันตามขั้นตอนศิลปวิจารณ์					
8	วิเคราะห์ตัวอย่างผ้าทอลายตาจักทั่วไปและผ้าทอลายตาจักที่คัดสรรแล้ว					
9	ออกแบบและตกแต่งผ้าทอลายตาจักตามความคิดสร้างสรรค์ของตน					

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด		←————→ น้อยที่สุด		
		5	4	3	2	1
10	ทอผ้าลายตาจักด้วยตนเองโดยเขียนแนวคิด วิธีการทำ และแนวคิดในการออกแบบ และลงมือปฏิบัติจริงภายใต้คำแนะนำจากช่างทอในท้องถิ่น					
11	อภิปราย ระดมความคิดและทำแผนภูมิการเรียนรู้ของตนเกี่ยวกับและประโยชน์ของผ้าทอลายตาจักในชีวิตประจำวัน					
12	เปรียบเทียบลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักกับทอผ้าชนิดอื่น จากแหล่งต่าง ๆ ของไทย					
13	ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งผลิต แหล่งวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าลายตาจักที่อยู่ภายในชุมชน					
14	ฝึกปฏิบัติการทอผ้าลายตาจักจากบ้าน หรือสถานที่ทำงานของช่างทอ ผู้ผลิตผ้าทอลายตาจักเป็นอาชีพในท้องถิ่น					
15	จัดนิทรรศการเกี่ยวกับผ้าลายตาจักและผลงานการทอผ้าลายตาจักของผู้เรียน					

4. ด้านการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด		←————→ น้อยที่สุด		
		5	4	3	2	1
1	อธิบายประวัติความเป็นมาของการทอผ้าลายตาจักภายในชุมชนท้องถิ่นของตน และระบุทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการผลิตผลงานได้					
2	สามารถอธิบายประเภท คุณค่า ประโยชน์ หน้าที่ใช้สอยของผ้าทอลายตาจักได้					
3	สามารถทอผ้าลายตาจักแบบต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง					
4	อธิบายลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายตาจักและสามารถเปรียบเทียบผ้าทอลายตาจักกับผ้าทอจากแหล่งอื่น ๆ ได้ด้วยเหตุผลตามขั้นตอนการวิจารณ์ศิลปะ					
5	สามารถออกแบบผ้าลายตาจักและประยุกต์ใช้ทักษะทางด้านศิลปะต่าง ๆ เช่น การออกแบบการวาดภาพ เพื่อใช้ตกแต่งผ้าทอลายตาจักตามแนวคิดของตนเองได้อย่างอิสระ					
6	นำเสนอแนวคิดในการออกแบบที่แสดงอัตลักษณ์และคุณค่าความงามของผ้าทอลายตาจักโดยใช้แนวความคิดของตน					
7	นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการเรียนศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก และวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น					

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดกาญจนบุรี

สำหรับปราชญ์ชาวบ้านและผู้ผลิตงาน
ทอผ้าลายตาจัก

รายละเอียดแบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 องค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจัก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่ และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อ. ดร.วัชรินทร์ ฐิติอดิศัย

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.ปยุตต์รัตน์ พิชญไพญ์

ผู้วิจัย : วรามัย ใจมั่น (โทร 081-254-3289)

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน การวัดและการประเมินผล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....

สถานที่ทำงาน.....

ตำแหน่ง.....

อาชีพ.....

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....สิ้นสุดเวลา.....

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุ.....ปี

3. วุฒิการศึกษา

.....

4. สถาบันที่สำเร็จการศึกษา

.....

5. สาขาวิชาที่ท่านสำเร็จการศึกษา

.....

6. ประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการทอผ้าลายตาจัก.....ปี

7. ความเชี่ยวชาญในการทอผ้าลายตาจัก (เช่น การกรอด้าย การขึ้นลาย การทอผ้า)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านเคยเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าหรือศิลปะหรือไม่

() ไม่เคย

() เคย จำนวน.....ครั้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านเคยสอนวิชาศิลปะหรือไม่

() ไม่เคย

() เคย ได้แก่ (ระบุรายวิชา)

.....

.....

สถานที่สอน.....

ระดับที่สอน.....

ระยะเวลาที่สอน.....

10. ท่านเคยถ่ายทอดหรือสอนการทอผ้าหรือไม่

() ไม่เคย

() เคย ได้แก่

.....

.....

สถานที่สอน.....

ระดับที่สอน.....

ระยะเวลาที่สอน.....

ตอนที่ 2 องค์ความรู้ด้านการทอผ้าลายตาจ๊ก การถ่ายทอดผลงาน การเผยแพร่ และการจัดการเรียนการสอนศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการสอน และการประเมินผล เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่องการทอผ้าลายตาจ๊ก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ท่านมีจุดมุ่งหมายในการทอผ้าลายตาจ๊กอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นหรืออย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าควรมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรีหรือไม่

.....

.....

.....

.....

4. การนำผ้าทอลายตาจ๊กไปจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนการทอผ้าลายตาจ๊กอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าสิ่งที่น่าเรื่องการทอดผ้าลายตาจักไปสอนในโรงเรียนมัธยมจะต้องปรับ
อะไรบ้าง สอนแค่ไหน อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ท่านต้องการให้มีการเรียนการสอนเรื่องการทอดผ้าลายตาจักเพิ่มเติมจากการเรียนการ
สอนปกติหรือไม่ ต้องการให้สอนในด้านใด

- () เน้นด้านประวัติความเป็นมาและประเภทของงานทอดผ้าลายตาจัก
- () เน้นด้านคุณค่าความงาม ประโยชน์และหน้าที่ใช้สอยในงานทอดผ้าลายตาจัก
- () เน้นด้านประเมินคุณค่าในงานทอดผ้าลายตาจัก
- () เน้นด้านทักษะการทอดผ้าลายตาจัก
- () เน้นด้านอื่น ๆ ได้แก่.....

มีรายละเอียดอย่างไร ทำไมถึงต้องการให้สอนเรื่องนี้ ใช้เวลาสอนเท่าไร ทำไม ใช้
สถานที่ ที่ไหน ทำไม ต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์อะไรบ้าง

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะเรื่องการทอดผ้าลายตาจัก ควรเน้นกิจกรรมใดถึงจะ
เหมาะสมกับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

.....

.....

.....

8. ชุมชนของท่านมีแหล่งการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียนหรือไม่ ถ้ามีได้แก่ที่ใด
ถ้าไม่มีท่านคิดว่ามีวิธีการอย่างไรเพื่อให้นักเรียนได้หาความรู้นอกชั้นเรียน

.....
.....

9. ท่านคิดว่าสื่อการเรียนการสอนในเรื่องการทอผ้าลายตาจัก ควรเป็นสื่อการเรียนการสอน
แบบใดที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

10. ท่านจะทราบได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องการทอผ้าลายตาจัก ใครเป็นผู้
บอกใช้วิธีการใดในการตรวจสอบความรู้ของนักเรียน

.....
.....
.....
.....

11. ท่านคิดว่าการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก ควร
ประเมินด้านใดเป็นหลัก เพราะอะไรและมีวิธีการตรวจสอบความรู้ของนักเรียนอย่างไร

.....
.....
.....

11.1. ประเมินผลจากความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการ
ทอผ้าลายตาจัก

.....
.....

11.2. ประเมินโดยใช้เกณฑ์การประเมินผลจากการปฏิบัติการทอผ้าลายตาจัก

.....
.....

11.3. ประเมินผลจากการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

.....

.....

11.4 ประเมินผลจากการออกแบบตกแต่งและการสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์

.....

.....

12. ในการคัดเลือกผ้าทอลายตาจักที่ดีและเหมาะสมถูกต้องตามแบบแผน ควรใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน

.....

.....

.....

13. ท่านคิดว่าการเรียนศิลปะเรื่องการทอผ้าลายตาจัก จะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านใดได้บ้าง

.....

.....

.....

.....

14. ท่านคิดว่าจะมีวิธีการใดที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก เห็นคุณประโยชน์ของผ้าทอลายตาจักที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์ พัฒนาและสืบสานต่อไปถึงเยาวชนรุ่นหลัง

.....

.....

.....

.....

15. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง การทอผ้าลายตาจัก ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์

.....
.....

ด้านเนื้อหา

.....
.....

ด้านกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน

.....
.....

ด้านการวัด ประเมินผล

.....
.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว วรามัย ใจมั่น เกิดเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2528 ในจังหวัดกาญจนบุรี จบการศึกษาปริญญา เทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชา ออกแบบสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551